

Petroleumsgigant og klimanasjon?

En studie av den norske regjeringens klimakommunikasjon i perioden 2006-2009

Jacob Kielland Haug

Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for medier og kommunikasjon
Universitetet i Oslo
Våren 2010

Sammendrag

Denne studien undersøker hvordan den norske regjeringen, representert ved fire departement, har kommunisert for å fremstille Norge som en klimanasjon. Norge har imidlertid fått kritikk for sin klimapolitikk. Kritikerne peker på Norge er en stor produsent og eksportør av petroleum og ikke gjør nok for å kutte klimagassutslippene i Norge. En retorisk analyse og diskursanalyse anvendes for å studere hvordan regjeringen imøtegår denne kritikken og samtidig vil få Norge til å fremstå som et foregangsland på klimaområdet. Analysen knyttes så opp mot teori om nasjonsbranding (nation branding) og offentlig diplomati (public diplomacy). Selve analysen tar for seg 68 taler som er rettet mot et utenlandsk publikum i perioden 2006-2009.

Analysen avdekker at regjeringen benytter en global diskurs for å svare på kritikken samtidig som den nasjonale diskursen marginaliseres. Analysen viser imidlertid at statsrådene benytter den globale diskursen i ulik grad. Bruken av den globale diskursen må ses i lys av de føringene som fins i den retoriske situasjonen. Det er føringene som innebærer muligheter for regjeringen til å argumentere for å opprettholde petroleumsvirksomheten, samtidig som petroleumsvirksomheten kombineres med en offensiv klimapolitikk, som best beskriver regjeringens respons. Studien er med dette et eksempel på at det konstruktivistiske epistemologiske utgangspunktet kan være nødvendig i studier av klimakommunikasjon og at diskurser kan fungere som strategiske verktøy i den retoriske situasjonen.

Abstract

This master thesis examines how the Norwegian Government, represented by four ministries, has communicated with the aim of portraying Norway as an environmental leader. However, the Norwegian Government has received criticism for its climate policy. It is emphasized that Norway is a big producer and exporter of petroleum and has to do more to cut greenhouse gas emissions in Norway. To analyze the Norwegian Government's response to these accusations, a rhetorical analysis and a discourse analysis is conducted, and the analysis is then connected to theories about public diplomacy and nation branding. The analysis examines 68 speeches which are aimed at a foreign audience in the period of 2006-2009.

The analysis reveals that the Government uses a global discourse to answer the accusations and at the same time marginalizing the national discourse. However, the ministries differ to the extent they use the global discourse. The Government's use of the global discourse must be seen in relation to the different constraints and possibilities inherent in the rhetorical situation. It is the possibilities for the Government to argue for maintaining an extensive petroleum production combined with an ambitious climate policy that best describes the Government's response. The study is therefore an example of the necessity of a constructivist epistemological starting point in studies of climate communication and shows how discourses can be employed as a strategic tool in environmental debates.

Forord

Ideen til oppgaven startet så smått da jeg var praktikant ved Norges ambassade i Stockholm i 2007. I samråd med Erik Førner ved ambassaden, og senere Nils M. Gunneng i Utenriksdepartementet, kom vi frem til oppgavens tema slik den nå foreligger. Uten dere ville ikke denne oppgaven blitt realisert og jeg vil derfor rette en stor takk til dere begge. Øyvind Rundfloen Haugen og Kåre Eltervåg i UD takkes også for nyttige innspill og diskusjoner underveis i arbeidet.

Hans Fredrik Dahl som hovedveileder og Audun Ruud i SINTEF som biveileder skal ha en stor takk for deres innsats i perioden våren 2008 til høsten 2009. Tusen takk for at dere har navigert gjennom et utall uferdige tekster. Takk også for at dere begge har vært rause med tildelt veiledningstid! Gard Lindseth i Miljøverndepartementet fortjener også ros for innspill underveis.

Min gode kamerat Anders Gjørde Melhuus, min mor, Elisabeth Kielland Haug og min bror, Lars Jørgen Kielland Haug, har gått over oppgaven med rødpennen; tusen takk til dere for det!

Mine medstudenter på IMK fortjener også en stor takk for både faglig og sosial støtte.

Til slutt vil jeg takke min kjære far Magne Haug – for at du er den du er.

Oslo, januar 2010

Jacob Kielland Haug

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	i
Abstract.....	i
Forord.....	ii
Innholdsfortegnelse.....	iii
1. Innledning.....	1
1.1 Problemstilling.....	2
1.2 Valg av tema.....	3
1.3 Oppgavens struktur og videre fremstilling.....	3
2. Bakgrunn.....	5
2.1 Norsk petroleumsvirksomhet og klimapolitikk.....	5
2.2 Norske myndigheters omdømmesatsing.....	7
2.2.1 Hvorfor styrke Norges omdømme?.....	8
2.3 Kapitteloppsummering.....	9
3. Teori om lands omdømmebygging.....	10
3.1 Offentlig diplomati.....	10
3.1.1 Grunner til at det offentlige diplomatiet har fått fotfeste.....	12
3.2 Nasjonsbranding.....	13
3.3 Likheter mellom nasjonsbranding og offentlig diplomati.....	16
3.4 Kommunikasjonsutfordringer - petroleum og klima.....	17
3.5 Kommunikasjonsutfordringer - karbonfangst og -lagring.....	19
3.6 Kapitteloppsummering.....	21
4. Retorisk teori og teori om diskursanalyse.....	22
4.1 Retorisk teori.....	22
4.1.1 Den retoriske situasjonen.....	24
4.1.2 Retoriske virkemidler.....	26
4.1.2.1 Identifikasjon.....	27
4.1.2.2 De grunnleggende overbevisningsmidlene ethos, logos og pathos.....	27
4.1.2.3 Metaforer.....	29
4.2 Teori om diskursanalyse.....	30
4.3 Den nasjonale og globale diskursen.....	32
4.3.1 Noen eksempler.....	34
4.4 Kapitteloppsummering.....	36
5. Metode.....	38
5.1 Kvalitativ metode.....	38
5.1.1 Reliabilitet.....	39
5.1.2 Validitet.....	40
5.1.2.1 Talene.....	41
5.1.3 Analytisk fleksibilitet.....	45
6. Analyse av regjeringens retoriske situasjon.....	46
6.1 Publikum.....	46

6.1.1 Oppfatninger av den norske klimapolitikken.....	47
6.1.2 De presserende problemene	51
6.2 Føringer	51
6.3 Kapitteloppsummering.....	55
7. Analyse av regjeringens retoriske strategier	56
7.1 Retorisk strategi 1: Verden trenger mer energi	56
7.1.1 Fattige må sikres tilgang til energi	56
7.1.2 Etterspørselsveksten er stadig økende	58
7.2 Retorisk strategi 2: Fornybar energi – urealistisk på kort sikt	61
7.3 Retorisk strategi 3: Norsk petroleum er et rent alternativ	62
7.3.1 Renere i forhold til utenlandsk petroleum	63
7.3.2 Norsk gass kan erstatte kull i Europa	66
7.4 Retorisk strategi 4: Det store gjennombruddet: karbonfangst og -lagring.....	68
7.4.1 CCS vs fornybar energi.....	69
7.4.2 Global klimaeffekt.....	71
7.4.3 Månelanding og brobygging	73
7.4.4 Skreddersydd global tilnærming	75
7.5 Retorisk strategi 5: Bruk av fleksible mekanismer vil ha positiv klimaeffekt	78
7.5.1 Støre og Stoltenberg – de fremste talspersonene for å ta kuttene ute.....	78
7.6 Retorisk strategi 6: Vi feier for egen dør	82
7.7 Kapitteloppsummering.....	84
8. Diskusjon.....	86
8.1 Kritikk og (kai)ros	86
8.2 Diskurskoalisjon – en tvingende nødvendighet	88
8.3 Fossil profilering.....	88
8.4 Marginalisering av den nasjonale diskursen.....	91
8.5 Omdømmebygging på lang sikt	93
9. Avsluttende kommentarer	96
9.1 Oppgavens empiriske og teoretiske bidrag	96
9.2 Bemerkninger	97
Litteraturliste	99
Taleoversikt	104

1. Innledning

Klimaendringer som forårsakes av global oppvarming blir ofte betegnet som vår tids største utfordring. Konsekvensene av klimaendringene er blitt omtalt som dramatiske – stormer, orkaner og tørke vil kunne påvirke levevilkårene til millioner av mennesker, og drive millioner på flukt. Klimaendringene kan føre til økt kamp om drikkevann og andre naturressurser, og derigjennom bidra til økt spenningsnivå mange steder i verden. Frykten for at klimaendringene vil føre til konflikter var også en sentral grunn til at Al Gore og FN's klimapanel fikk Nobels Fredspris i 2007 for å sette fokus på denne store utfordringen.¹

Helt siden den globale oppvarmingen først ble satt på dagsorden, har verdenssamfunnet diskutert hva som kan gjøres for å begrense verdens klimagassutslipp. I Kyoto i 1997 fastsatte man derfor bindende utslippstak for å begrense den globale oppvarmingen. Likevel har verdens klimagassutslipp fortsatt å stige, mye på grunn av at flere av verdens største forurensningsland ikke har vært omfattet av avtalen. Norge er som verdens femte største eksportør av olje og verdens tredje største eksportør av gass² en bidragsyter til at verdens klimagassutslipp fortsetter å stige. Petroleumsvirksomheten er også den viktigste årsaken til veksten i de norske klimagassutslippene³ og dermed en sentral årsak til at Norges klimagassutslipp i dag ligger åtte prosent over Norges forpliktelser i henhold til Kyotoavtalen.⁴ For å oppfylle sine internasjonale forpliktelser, benytter Norge derfor Kyotoavtalens fleksible mekanismer. Ved å benytte de fleksible mekanismene kan utslippskuttene tas i utlandet i stedet for i Norge. Flere utenlandske kritikere har kritisert regjeringen for disse aspektene ved den norske klimapolitikken. Et sentralt poeng er at norsk petroleum bidrar til den globale oppvarmingen og at man bruker en liten del av pengene fra denne svært innbringende virksomheten til å betale for utslippstiltak i utlandet. Samtidig som den norske klimapolitikken er blitt satt under lupen, har også den generelle oppmerksomheten rundt klimaendringene og dens årsaker og konsekvenser økt de senere årene.⁵

¹ www.nobelpeaceprize.org 2007

² Statistisk Sentralbyrå 2009c

³ Lindseth 2007 s. 15

⁴ Statistisk Sentralbyrå 2009a

⁵ Lindseth 2007 s. 15-16, Norklima 2008

Dette gjør at regjeringen har en utfordring i å forklare hvordan petroleumsvirksomheten bidrar til bærekraftig utvikling.

1.1 Problemstilling

Parallelt med den storstilte petroleumsvirksomheten har den norske regjeringen hatt høye miljøambisjoner. Miljøambisjonene er blant annet kommet til uttrykk i det regjeringen kalte verdens mest ambisiøse klimamelding som ble fremlagt i 2007. Et av målene i klimameldingen er at Norge innen 2030 skal være karbonnøytralt. Norge har tidligere vært kjent som en pioner innen miljøpolitikken, og var blant annet det første landet til å fastsette et stabiliseringsmål for nasjonale utslipp i 1989. Pionerrollen relateres også til tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland, som ble kjent for å mynte begrepet bærekraftig utvikling. Begrepet innebærer fokus på ivaretagelse av miljøet, samtidig som samfunnet oppnår økonomisk og velferdsmessig utvikling. Norske myndigheter har også vært opptatt av å profilere Norge som en miljønasjon. På 2000-tallet er det blitt satt fokus på Norges usynlighet ute i verden - forskjellige rapporter har foreslått at Norge bør satse på å profilere seg blant annet gjennom miljø. Denne studien tar derfor for seg:

Hvordan kommuniserer den norske regjeringen for å profilere Norge som en klimanasjon samtidig som landet er en stor produsent og eksportør av petroleum?

For å svare på problemstillingen vil i alt 68 taler som ligger på regjeringens nettsted regjeringen.no analyseres. Talene er holdt på engelsk enten i Norge eller utlandet mot et utenlandsk publikum. Departementene som analyseres er Utenriksdepartementet (Jonas Gahr Støre og Erik Solheim), Olje- og energidepartementet (Terje Riis-Johansen, Åslaug Haga og Odd Roger Enoksen), Miljøverndepartementet (Erik Solheim og Helen Bjørnøy) og Statsministerens kontor (Jens Stoltenberg). Begrunnelsen for dette utvalget står i metodekapittelet (kapittel 5).

1.2 Valg av tema

Så vidt vites er det ikke gjort noen undersøkelse av hvordan den norske regjeringen eller andre lands regjeringer kommuniserer for å overbevise omverdenen om at landets petroleumsvirksomhet bidrar til bærekraftig utvikling. Petroleumssektorens klimastrategier har imidlertid fått økt oppmerksomhet, men ifølge Øyvind Ihlen mangler det studier av eksakt hvordan selskapene forsøker å rasjonalisere paradokset som er knyttet til bærekraftspåstanden.⁶ Ihlen har derfor benyttet blant annet retorisk teori for å studere den norske petroleumsindustriens klimakommunikasjon.⁷ Regjeringen og petroleumsindustriens kommunikasjonsutfordringer har klare likheter. Dette gjør Ihlens tilnæringsmåte til et naturlig utgangspunkt også for denne studien, selv om regjeringen også har andre utfordringer enn hva som er tilfelle for den norske petroleumsindustrien. Ihlens kobling av den retoriske situasjonen opp mot teori om legitimitet,⁸ vil i denne studien i stedet kobles opp mot teori om lands omdømmebygging. I tillegg vil studien også trekke inn diskurser som kan anvendes som strategiske ressurser i den retoriske situasjonen. Lindseth har koblet begrepet geografisk skala sammen med diskursbegrepet for blant annet å studere hvordan diskurser kan brukes for å legitimere norsk petroleumsvirksomhet. Ifølge Gard Lindseth fins det få studier som tar for seg hvordan denne metodologiske tilnærmingen brukes i diskusjoner om bærekraftig utvikling og miljø. Å forfølge og kombinere Lindseth og Ihlens metodologiske tilnærming kan bidra til å utvide forskningen som fins på begge disse områdene.⁹

1.3 Oppgavens struktur og videre fremstilling

I oppgavens videre fremstilling vil det i kapittel to gis en introduksjon til norsk petroleumsvirksomhet og klimapolitikk. Introduksjonen gir innsikt i hvorfor petroleumsvirksomheten er spesiell for det norske samfunnet og hvordan denne virksomheten har vært forsøkt kombinert med en progressiv klimapolitikk. I dette kapittelet vil det også redegjøres for norske myndigheters økte fokus på omdømmebygging siden starten av 2000-tallet.

⁶ Ihlen 2006a

⁷ Ihlen 2006a, Ihlen 2006b, Ihlen 2007b

⁸ Ihlen 2007b

⁹ Lindseth 2006b s. 27

Kapittel tre omhandler teori om lands omdømmebygging. Det vil redegjøres for to begrep som knyttes til lands omdømmebygging, nasjonsbranding og offentlig diplomati. Her tas likheter og forskjeller mellom de to begrepene opp, og det forklares hvordan begrepene vil bli tillempet på denne studien. I denne delen diskuteres også utfordringer knyttet til regjeringens kommunikasjon om Norges rolle i klimaspørsmålet.

Videre følger i kapittel fire et teoriavsnitt som beskriver retorisk teori og teori om diskursanalyse som er relevant som metodisk tilnærming for å analysere regjeringens kommunikasjon. I dette henseende redegjøres det for de retoriske virkemidlene ethos, logos, pathos, metaforer og identifikasjon. Teori om den retoriske situasjonen gjennomgås deretter for å gi en innføring i hvilke føringer som fins når en retor må svare på et presserende problem. Gjennomgangen tar utgangspunkt i en diskusjon mellom to personer som har hver sin oppfatning av retorikkens epistemologiske utgangspunkt, Lloyd F. Bitzer og Richard E. Vatz. Det vil i slutten av denne gjennomgangen redegjøres for hvordan Bitzers teori vil modifiseres for å tilpasses denne oppgaven. Videre følger en introduksjon til teori om diskursanalyse, der det legges spesiell vekt på én retning innen diskursanalysen - diskurspsykologien. Diskurspsykologien knyttes så til to diskurser som er blitt benyttet i studier av norsk klimapolitikk, den nasjonale og globale diskursen. Til slutt i dette kapitlet redegjøres det for tidligere studier der den nasjonale og globale diskursen er brukt som analyseverktøy.

I kapittel fem vil andre metodiske betraktninger som er relevante tas opp. I dette kapitlet vil studiens reliabilitet, validitet og analytiske fleksibilitet diskuteres.

I kapittel seks, vil det foretas en analyse av regjeringens retoriske situasjon. Regjeringens presserende problem blir skissert og føringene som regjeringen må forholde seg til gjennomgås. I kapittel sju vil så regjeringens svar på det presserende problemet analyseres ved hjelp av den metodiske tilnærmingen som fremkom av teori- og metodegjennomgangen.

I kapittel åtte, diskusjonen, kobles så hovedfunnene i analysen til den gjennomgatte teorien om lands omdømmebygging. I det siste kapitlet, kapittel ni, kommenteres denne studiens empiriske og teoretiske bidrag, og det reflekteres over studiens begrensninger.

2. Bakgrunn

2.1 Norsk petroleumsvirksomhet og klimapolitikk

Da den første oljen ble funnet i Nordsjøen for 40 år siden, markerte dette starten på et veiskille for det norske samfunnet. Inntektene fra næringen har bidratt til å gjøre Norge til et av verdens mest velstående land. I dag er petroleumsnæringen Norges største næring med 250 000 mennesker sysselsatt indirekte eller direkte i petroleumssektoren og hele 34 prosent av statens inntekter stammet i 2008 fra petroleumsvirksomheten.¹⁰ I 2007 var Norge rangert som verdens femte største oljeeksportør og den 11. største oljeprodusenten, mens man i 2006 var den tredje største gasseksportøren og den sjette største gassprodusenten i verden.¹¹ Det er altså ingen tvil om at petroleumsindustrien er en svært inntektbringende og viktig industri i det norske samfunnet.

Parallelt med en storstilt petroleumsproduksjon har det politiske miljøet i Norge tatt mål av seg til å være et foregangsland på klimaområdet. I 1989 var Norge det første landet i verden til å fastsette et stabiliseringsmål for CO₂-utslipp. Det ble besluttet å stabilisere utslippene på nivået man hadde i 1989 frem mot år 2000.¹² Ifølge Eivind Hovden og Gard Lindseth ble innføringen av CO₂-skatten i 1991 sett på som det viktigste verktøyet for å klare reduksjonene. Ved å begrense de nasjonale utslippene, ville Norge gå foran som et godt eksempel. På denne tiden hadde man derfor en nasjonal tilnærming til hvordan man best kunne bidra til å bekjempe den globale oppvarmingen. Hydro protesterte senere mot CO₂-skatten og argumenterte for at Norge kunne bidra til å redusere utslipp ved å gjøre miljøinvesteringer i Øst-Europa. Det ble også argumentert for at eksporten av norsk gass kunne regnes som et klimatiltak. Ved å eksportere gass til det europeiske markedet, ville gassen kunne erstatte mer forurensende kullbasert kraft i Øst-Europa og således ha en positiv klimaeffekt. Norsk gass kunne dermed være en kostnadseffektiv måte for Norge å bidra til reduserte utslipp internasjonalt. Omtrent på samme tid som Hydro for første gang tok til orde for en global tilnærming, ble det klart at det ville bli en stor utfordring å klare stabiliseringsmålet. To sentrale grunner var at man ved fastsettelsen av stabiliseringsmålet antok

¹⁰ Statoil 2009

¹¹ Olje- og energidepartementet 2009

¹² Kyotoprotokollen tar også hensyn til andre klimagasser enn CO₂, men det er CO₂ som er den klart største bidragsyteren til den globale oppvarmingen. Derfor fokuseres det på CO₂ i denne studien. Miljøstatus i Norge 2009a

en stabilisering av energikonsumpsjonen og en større vekst i fastlandsektoren enn i offshoresektoren. Ingen av disse antakelsene viste seg å holde mål. Det ble derfor stilt spørsmålstegn ved den nasjonale tilnæringsmåten, og Hydros argumenter fikk etter hvert fotfeste i det politiske miljøet, i forskningsmiljøene og eksportindustrien. Fire år senere ble så stabiliseringsmålet frafalt. Det var bare den internasjonale tilnærmingen som kunne kombinere en ekspansiv petroleumsvirksomhet med en progressiv klimapolitikk,¹³ og den globale tilnærmingen kom til å dominere fra siste halvdel av 1990-tallet.¹⁴

I 1997 ble så Kyotoavtalen signert av en rekke land, deriblant Norge. Landene som var omfattet av avtalen fikk differensierte mål å oppfylle, men de nasjonale forpliktelsene kunne oppfylles med en omfattende bruk av såkalte fleksible mekanismer. De fleksible mekanismene innebar at land som ikke hadde brukt opp sine utslippskvoter, kunne selge disse til land som ellers ikke ville klare sine forpliktelser. Norge hadde lenge jobbet for en internasjonal klimaavtale med disse karakteristikkene. Dette betydde potensielt at viktigheten av utslippsreduksjoner i Norge ville minske, og dermed at den globale tilnærmingen ville kunne få et fortrinn fremfor den nasjonale. Fra norsk side ble det også argumentert for at de fleksible mekanismene skulle være så fleksible som mulig. Som ett av tre land, sammen med Island og Australia, kom Norge til Kyotoforhandlingene uten mål for nasjonale utslippsreduksjoner. I tillegg var Norge og USA de eneste landene som motsatte seg begrensninger på bruken av de fleksible mekanismene. Selv om den globale tilnærmingen siden 1990-tallet har fått et solid fotfeste i Norge, har også den nasjonale tilnærmingen levd videre. Tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik gikk i 2000 av sammen med sin regjering etter å ha motsatt seg utbygging av gasskraftverk. Bondevik hevdet at gasskraftverkene ville lede til uakseptabelt høye CO₂-utslipp og således gjøre oppfyllelsen av Norges Kyotoforpliktelser vanskelig.¹⁵

¹³ Hovden og Lindseth 2002 s. 7-11

¹⁴ Ihlen 2007b s. 10

¹⁵ Hovden og Lindseth 2002 s. 20-21

2.2 Norske myndigheters omdømmesatsing

Det er en allmenn oppfatning at omdømme er vanskelig både å definere og måle, men omdømmebegrepet forbindes vanligvis med *omgivelsenes oppfatning av en organisasjon over tid*.¹⁶ I næringslivet blir et godt omdømme ofte oppfattet som en måte å øke selskaps lønnsomhet på. Et godt omdømme kan tiltrekke investorer og høyt kvalifisert arbeidskraft, det kan minske hindringer til ressurser og sikre selskapets kontinuitet i vanskelige tider. Et godt omdømme kan også utgjøre en forskjell i konkurransedyktige markeder der produktforskjeller i form av pris, teknologi og tilgjengelighet knapt er synlige.¹⁷ Etter hvert har økt fokus på bedrifter og organisasjoners omdømme ført til at også land har fått øynene opp for betydningen av omdømmebygging. Også for land kan et godt omdømme ha fordeler, for eksempel ved at landet får gjennomslag for økonomiske og politiske interesser. For å oppnå disse fordelene benytter lands myndigheter i dag mange av de samme omdømmebyggende teknikkene som bedrifter tradisjonelt har brukt.¹⁸

Det økte fokuset på lands omdømmebygging har også nådd Norge. I 1999 bestilte Utenriksdepartementet den uavhengige rapporten “Oppbrudd og fornyelse. Norsk utenrikskulturell politikk 2001 – 2005,” også kalt Rudeng-rapporten. Den anbefalte en sterk opptrapping av den norske ressursinnsatsen i omdømmearbeidet. En av hovedkonklusjonene i rapporten var behovet for en modernisering av norgesbildene. I kjølvannet av Rudeng-rapporten inngikk UD også et samarbeid med Foreign Policy Center i London om det såkalte Public Diplomacy- prosjektet. Prosjektet, basert på Mark Leonard og Andrew Smalls bok ”Norwegian Public Diplomacy”, synliggjorde at Norges hovedproblem var landets usynlighet. Deretter ble et omdømmeutvalg i 2004 nedsatt av Utenriksdepartementet med representanter fra myndigheter, nærings- og kulturliv. Utvalgets mandat var å utvikle forslag til en overordnet og omforent posisjon for nasjonalt omdømmearbeid. Omdømmearbeidet skulle ta utgangspunkt i at Norge er lite kjent i utlandet, og at i den grad man er kjent, har det ikke vært et resultat av en bevisst strategi for å skape de norgesbilder man har ønsket at omverdenen skal ha av Norge.¹⁹

¹⁶ Brønn og Ihlen 2009 s. 14 og Ihlen og Robstad 2004 s. 126

¹⁷ Van de Wateringen 2005 s. 125

¹⁸ Jmf Leonard 1997 s. 43

¹⁹ Omdømmeutvalgets sluttrapport 2006

2.2.1 Hvorfor styrke Norges omdømme?

Omdømmeutvalgets sluttrapport utkom så i 2006. Forfatterne viste til at et sterkt nasjonalt omdømme har avgjørende betydning for norsk kultur- og næringsliv, og skal bidra til at Norge blir en foretrukket samarbeidspartner. Et styrket omdømme kan også øke Norges attraktivitet som reisemål, bidra til økte investeringer, styrke tiltrekningsevnen for arbeidskraft på strategisk viktige områder og fremme norsk forskning og teknologi. Et klart og positivt omdømme kan også bidra til å styrke gjennomslagskraften for norske synspunkter internasjonalt. Forfatterne mener også at omdømmebygging handler om hvordan man identifiserer hvilke kjerneverdier nordmenn står for og hvordan den norske selvforståelsen er.²⁰

Forfatterne viser til at det siden 1980-tallet har vært foretatt flere undersøkelser om Norges omdømme blant utenlandske målgrupper. Undersøkelsene har vist at dersom man har kjennskap til Norge, har respondentene ofte et noe foreldet og stereotyp bilde av landet som et litt gammeldags, nasjonalromantisk land i utkanten av Europa. New Zealand, Irland og Spania trekkes frem som gode eksempler på land som har utviklet en nasjonal profil tuftet på egne nasjonale tradisjoner, og med signaler som peker mot moderne, innovative, pålitelige og ansvarsbevisste samfunn. For å oppdatere norgesbildene ble det i rapporten foreslått en overordnet posisjon som norske aktører kan bruke i sitt kommunikasjonsarbeid. Denne overordnede posisjonen ble fastsatt til ”Norge – nyskapende i samspill med naturen” med kjerneverdiene ”I Norge samhandler mennesker med kultur, teknologi, og natur på en innovativ og harmonisk måte.”²¹ Dette er en bred posisjon, der det i rapporten fremgår at energi, ressurstilgang og miljøutfordringer er en sentral del av denne posisjonen.

Fokuset på å profilere seg som en miljønasjon har vært fremtredende også etter Omdømmeutvalgets sluttrapport utkom. I en tale utenriksminister Jonas Gahr Støre holdt til NHO i november 2008 sa han følgende:

²⁰ Omdømmeutvalgets sluttrapport 2006

²¹ Omdømmeutvalgets sluttrapport 2006

Vi har funnet en plattform for det som skal være de gode, overordnede historiene om Norge. Videreutvikling av dette skjer nå. Vi må finne og utvikle historier som sier noe om hvem vi er og hva vi kan tilby. Historier som peker i samme retning og som gjør norgesbildet tydeligere. Historier som vi har lyst å fortelle, og som vil bli husket av de som hører på. Noen foreløpige stikkord: For eksempel: Energi, klima, natur, nordområdene. Norge som kapitalforvalter (SPU). Ansvarlig ressursforvalter.²²

Det poengteres også i flere av statsrådenes taler som undersøkes i denne studien at Norges identitet er nært knyttet til rollen som en stor energileverandør og ønsket om å være en ledende klimanasjon. Dette illustreres av Støres uttalelse i en tale i Berlin i 2007:

Our image or personality as a state is determined both by our role as a major energy supplier, and by our ambition to be a leader in safeguarding the environment and addressing the climate challenge.²³

På regjeringens offisielle nettsted, regjeringen.no, heter det også at Norge skal være et foregangsland på miljø:

The Norwegian Government has stated that Norway shall be a leading nation in environmental policy. Norway will press for a more comprehensive and ambitious climate agreement to succeed the Kyoto Protocol. Norway will follow up its commitments and reduce emissions nationally as well as internationally.²⁴

2.3 Kapitteloppsummering

Dette kapittelet ga en introduksjon til hvordan norsk petroleumsvirksomhet siden slutten av 1980-tallet har vært forsøkt kombinert med en ambisiøs klimapolitikk. Det ble redegjort for hvordan den globale tilnæringsmåten avløste den nasjonale på midten av 1990-tallet og hvordan debatten om de to tilnæringsmåtene tok utgangspunkt i norsk petroleumsvirksomhet. Kapittelets andre del tok for seg norske myndigheters omdømmesatsing. Myndighetene har de senere årene intensivert omdømmearbeidet og funnet at man vil modernisere og tydeliggjøre norgesbildene. Å profilere Norge som en miljø- og klimaleder har vært gjennomgående i denne perioden.

²² Støre 2008

²³ Støre tale 14

²⁴ Regjeringen 2009

3. Teori om lands omdømmebygging

I dette kapittelet vil det bli redegjort for teori om lands omdømmebygging. Begrepene nation branding og public diplomacy er sentrale i litteraturen om lands omdømmebygging. I denne oppgaven vil nasjonsbranding benyttes i stedet for nation branding. Branding kan oversettes til merkevarebygging, eller nasjonsmerkevarebygging. I oppgaven velges imidlertid nasjonsbranding, fordi ordet er noe enklere både å skrive og å uttale, og fordi branding er et innarbeidet begrep i det norske språk. Public diplomacy har i dag ingen noen allment akseptert oversettelse, men blir oversatt til eksempelvis kulturdiplomati, verdidiplomati, åpent diplomati, breddediplomati eller offentlig diplomati. Offentlig diplomati er den klart mest innarbeidete oversettelsen og vil bli brukt i denne oppgaven. Offentlig diplomati og nasjonsbranding blandes ofte når man snakker om lands omdømmebygging. Ut fra gjennomgangen av begrepene vil det vises til flere sentrale likheter og forskjeller mellom begrepene og klargjøres hvordan disse begrepene vil tillempe oppgavens materiale. Videre vil mer spesifikke utfordringer for regjeringens kommunikasjon i forhold til energi- og klimapolitikken tas opp, der det spesielt legges vekt på et av regjeringens store satsingsområder, karbonfangst og -lagring (Carbon Capture and Storage).

3.1 Offentlig diplomati

Gyorgi Szondi hevder at offentlig diplomati og nasjonsbranding er blitt definert på så mange måter at politikere og akademikere kan knytte betydninger til begrepene slik at de passer til deres interesser eller situasjonen de befinner seg i. Mesteparten av forvirringen stammer fra dårlig definering av begrepene og gjensidige misforståelser mellom akademikere innen internasjonale relasjoner og internasjonal kommunikasjon, der offentlig diplomati har sitt utgangspunkt og markedsføring, der nasjonsbranding har sin opprinnelse.²⁵ Forståelsen av begrepene svinger fra de som mener nasjonsbranding og offentlig diplomati er helt distinkte sfærer, til de som mener begrepene er identiske. Mellom disse ytterpunktene finner man flere ulike grader av integrasjon mellom begrepene.²⁶ Ifølge Szondi har offentlig diplomati sin opprinnelse på 1960-tallet i USA,

²⁵ Szondi 2008 s. 1

²⁶ Se Szondi 2008 for en oversikt over de ulike tilnæringsmåtene til begrepene

da Edmund Gullion først myntet begrepet. Nasjonsbranding er et nyere begrep som har europeisk opprinnelse, der engelskmannen Simon Anholt blir sett på som disiplinens grunnlegger på 1990-tallet. Offisiell kommunikasjon som nå går under betegnelsen offentlig diplomati, for eksempel propaganda, har imidlertid eksistert i lang tid før 1900-tallet og dateres helt tilbake til oldtiden.²⁷

Hva er så egentlig offentlig diplomati? Hva skiller det for eksempel fra vanlig tradisjonelt diplomati? Jan Melissen mener forskjellen mellom de to begrepene er klar; det tradisjonelle diplomatiet handler om forholdet mellom staters representanter eller andre internasjonale aktører. Det offentlige diplomatiet fokuserer på et bredere utenlandsk publikum og mer spesifikt ikke-offisielle grupper, organisasjoner og individer. Melissen mener at eksisterende definisjoner av diplomati har satt for liten fokus på de skiftende omgivelsene diplomatiet virker innenfor.²⁸ Nyere definisjoner av offentlig diplomati refererer derfor ofte til at målet er å påvirke den utenlandske opinionen for å skape omgivelser som er mottakelige for utenrikspolitiske mål og å promotere nasjonale interesser. Disse definisjonene kan ses i forhold til tidligere definisjoner der fokus var å påvirke allmennheten i mottakerlandet med den hensikt at allmennheten deretter skulle presse den egne regjeringen til å forandre utenrikspolitikken eller den hjemlige politikken.²⁹

Melissen viser til at det offentlige diplomatiet tradisjonelt har vært nært knyttet til konflikter og spenninger mellom land og til krisesituasjoner. Begrepet, som fikk fotfeste på 1960-tallet, og som først og fremst har vært knyttet til USA, ble under den kalde krigen brukt for å kommunisere den amerikanske levemåten til utenlandsk publikum. Offentlig diplomati og promotering av kultur var da nært knyttet til hverandre og tjente de samme formålene. Etter den kalde krigens slutt ble det offentlige diplomatiet nedprioritert, men fikk økt oppmerksomhet etter terrorangrepene på USA den 11. september 2001. Offentlig diplomati ble i denne sammenhengen sett på som et redskap for å skape et bedre forhold mellom Vesten, og da i særdeleshet USA, og den islamske verden. I denne forbindelse viser Melissen til at det å benytte offentlig diplomati som et utenrikspolitisk verktøy kan gjøre mer skade enn nytte dersom utenrikspolitikken blir oppfattet

²⁷ Szondi 2008 s. 7

²⁸ Melissen 2005 s. 5

²⁹ Szondi 2008 s. 7

negativt. Dette var tilfelle med det amerikanske offentlige diplomati etter 11. september, der målgruppene i den islamske verden så på det amerikanske offentlige diplomati som en "silkehånd i en jernhanske". Melissen poengterer likevel at offentlig diplomati ikke bør utvikles uten hensyn til landets utenrikspolitikk, og bør være i tråd med kort- og langsiktige mål.³⁰

3.1.1 Grunner til at det offentlige diplomati har fått fotfeste

Ifølge Uffe Andreasen fins det seks grunner til at offentlig diplomati har slått rot verden over. De to første årsakene er upolitiske, der utviklingen i retning av stigende befolkningsengasjement og medieeksplosjon er den første faktoren. Det stigende befolkningsengasjementet og medieeksplosjonen henger sammen, da den økte tilgangen til teknologi og globaliseringen som helhet gir folk økt innsikt i hvordan verden fungerer. Spesielt fremheves økningen av og dialogen med de mange ikke-statlige aktører som et område der offentlig diplomati har sitt virke. Den andre faktoren er borgernes voksende behov for identitet. Parallelt med den økte globaliseringen har en ny form for nasjonalisme trådt frem, der nasjonale fellesskap i form av nasjonalstaten og fokus på kulturelle røtter eksisterer side om side med den økende globaliseringen.³¹

De to neste faktorene er politiske. For det første fins det et ønske om å oppnå politisk innflytelse. Det er viktig for land å få oppmerksomhet i media, hos organisasjoner og enkeltindivider fordi det gir større mulighet til å få landets saker opp på forhandlernes dagsorden. Andreasen viser for eksempel til at de nordiske landene har hatt en politisk innflytelse som går langt ut over landenes numeriske vekt. Han hevder at Norge har oppnådd en tilstedeværelse på den internasjonale scenen som er proporsjonalt høyere enn landets beskjedne størrelse og ressurser. Andreasen mener årsaken til Norges uproporsjonalt store innflytelse er at Norge har klart å utvikle et omdømme som fredsnasjon. Den andre politiske faktoren Andreasen nevner, handler om ønsket om å bidra til fred og frihet, der folk øker sjansene for fredelig sameksistens gjennom å lære hverandre å kjenne.

³⁰ Melissen 2005 s. 7 og 15

³¹ Andreasen 2007 s. 31-32

De to siste faktorene handler i større grad om nasjonenes økonomiske egeninteresser. Den ene faktoren handler om å skaffe inntekter til landet i form av eksport, investeringer og turisme samt tilførsel av arbeidskraft. Den andre faktoren er interessen av personutvekslinger, hvilket er et viktig område for landets langsiktige utvikling. Studenter, arbeidstakere, forskere, kunstnere, journalister, etc er noen av de viktigste målgruppene.³²

Andreasen klargjør at det offentlige diplomatiet er sterkest knyttet til borgernes voksende behov for identitet, ønsket om å oppnå politisk innflytelse, samt bestrebelsen etter å bidra til fred og frihet. For de to siste faktorene spiller det offentlige diplomatiet en indirekte rolle.³³ Disse faktorene trekkes ofte frem i litteraturen om nasjonsbranding. Nasjonsbranding har også av visse blitt definert som den økonomiske siden ved offentlig diplomati.³⁴

3.2 Nasjonsbranding

Nasjonsbranding er et begrep som har røtter tilbake til midten av 1990-tallet da Simon Anholt utviklet teori om lands omdømmebygging. Teorien baserte seg på strategier som næringslivet brukte i sin omdømmebygging. Nasjonsbranding har sitt utgangspunkt i studier av opprinnelseslands effekt på konsumenters valg (country of origin studies) og fra litteratur som tar utgangspunkt i politiske, sosiologiske og historiske tilnæringsmåter til identitet.³⁵ De punktene Andreasen mener kjennetegner offentlig diplomati, finner man igjen hos Anholt.³⁶ Anholt har imidlertid større fokus på de punktene Andreasen omtaler som nasjonens økonomiske egeninteresser. Anholt mener at det offentlige diplomatiet har gått fra kun å være kommunikasjon av utenrikspolitikk til å få en mer fremtredende rolle. Anholt har i det senere gått vekk fra nasjonsbranding og bruker heller begrepet Competitive Identity fordi branding kan gi negative konnotasjoner til salg og markedsføring.³⁷ Anholt hevder at moderne offentlig diplomati omfavner mye mer enn bare kommunikasjon av regjeringers politikk og i noen sammenhenger er

³² Andreasen 2007 s. 32-37

³³ Andreasen 2007 s. 37

³⁴ Szondi 2008 s. 25

³⁵ Szondi 2008 s. 4

³⁶ Se Anholt 2007 s. 25-26

³⁷ Szondi 2008 s. 20

synonymt med hans nye begrep, Competitive Identity.³⁸ Anholt har altså gått fra å vektlegge enveiskommunikasjon i sine tidligere arbeider til i større grad å ha fokus på toveiskommunikasjon. Andreasen mener derfor at Anholt har nærmet seg gjeldende definisjoner av offentlig diplomati.³⁹

Anholts erfaringer tilsier at det ikke er de ideene som de fleste mer eller mindre liker, som er de mest verdifulle. De beste ideene er de kontroversielle, fordi de skaper en reaksjon hos publikum:

Years ago, when I ran an advertising firm, I discovered that the most valuable ideas weren't usually the ones that most people more or less liked. The really exciting ideas tended to polarize the group (some people absolutely loved them and some absolutely hated them), and we had often rejected these ideas because of the vehemence of certain team member's veto.⁴⁰

Anholt knytter de kontroversielle ideene til at det er lettere å forandre noe negativt til å bli noe positivt enn å snu ingenting til noe i det hele tatt. Videre relaterer Anholt dette til at det spesielt for små og fattige nasjoner er en stor utfordring å gjøre seg bemerket i dagens globale marked. Han hevder at det ikke holder bare å markedsføre landet for å bli verdenskjent. Et virkelig sterkt omdømme er bare mulig å bygge, bevisst eller ubevisst, i tider med store sosiale omveltninger. Derfor er det viktig å forutse hvor den neste store sosiale forandringen kommer til å foregå og å sørge for at landet er korrekt posisjonert i forhold til denne forandringen.⁴¹

For å få ytterligere innsikt i hva som skiller offentlig diplomati og nasjonsbranding kan man se til Andreasen, som hevder at offentlig diplomati og nasjonsbranding tar utgangspunkt i forskjellige prosesser:

Offentlig diplomati er i en vis forstand modsætningen til branding. Hvor branding er en reduserende proces, er public diplomacy et utvidende begreb, der fastholder kompleksiteten og søger at finde de ligheder under overfladen, som kan anvendes i kontakten med andre kulturer.⁴²

Andreasen hevder at det fins et motsetningsforhold mellom det offentlige diplomatiet og nasjonsbrandingen. Branding kjennetegnes ved å være en reduserende prosess, mens offentlig

³⁸ Leonard og Small 2003 s. 16

³⁹ Andreasen 2007 s. 96

⁴⁰ Anholt 2007 s. 78

⁴¹ Anholt 2007 s. 78-80

⁴² Andreasen 2007 s. 38

diplomati er et utvidende begrep som fastholder kompleksiteten og prøver å finne de likheter under overflaten som kan anvendes i kontakt med andre kulturer. Alan K. Henrikson er inne på det samme og mener offentlig diplomati bør ses på som en form for intellektuell politisk og sosial aktivitet der ”det gode argument” er sentralt for begrepet.⁴³ Henrikson viser til at nasjonsbranding, på sin side, ikke peker mot diplomati og heller ikke mot det å kommunisere mot utenlandsk publikum i konteksten av forandringer i det samtidige diplomatiet.⁴⁴ Både det offentlige diplomatiet og nasjonsbrandingen går ut fra at land må være unike og synlige for å nå frem. Selve prosessen for å skape denne synlige og unike profilen, kan imidlertid altså sies å være preget av ulike tilnæringsmåter, dersom en anlegger en forståelse av de to begrepene som distinkte sfærer.⁴⁵

Et annet eksempel som illustrerer denne forståelsen av de to begrepene finner vi hos Szondi. Han viser til at de østeuropeiske landene som søkte medlemskap i EU i 2004, brukte det offentlige diplomatiet for å vise hvor like deres land var medlemslandene og hvilke felles verdier man hadde med disse landene. Nasjonsbrandingens mål er ikke felles forståelse, men å skape oppmerksomhet om landet. For nasjonsbrandingen er tiltrekningskraften annerledesheten.⁴⁶ Anholt viser til at nasjonsbranding tar utgangspunkt i de klisjeer og stereotyper som danner bakgrunn for våre meninger. Han hevder at de fleste av oss er for opptatt av oss selv og våre egne land til å kunne danne oss et balansert og riktig bilde av rundt 6 milliarder mennesker i nær 200 land. Disse stereotypene, enten de er riktige eller gale, positive eller negative, påvirker våre holdninger overfor andre steder og land og deres produkter og mennesker. Dette imaget inkluderer et spekter av assosiasjoner, minner, forventninger og andre følelser som er knyttet til landet (som Andreasen ville kalt reklameeffekt, eller soft power). Disse følelsene er viktige drivere for menneskers oppførsel. Branding appellerer derfor til den grunnleggende menneskelige aktiviteten som hjelper mennesker til å sortere inntrykk.⁴⁷

⁴³ Henrikson i Melissen 2005 s. 71

⁴⁴ Melissen 2005 s. 21

⁴⁵ Jmf Szondi 2008

⁴⁶ Szondi 2008 s. 16

⁴⁷ Anholt 2007 s. 1 og 5

Utgangspunktet for begrepenes anvendelse i denne studien vil være som følger; der forsøk på å oppnå en felles forståelse med publikum gjennom å vise hva slags verdier og idéer Norge står for, vil relateres til offentlig diplomati. Dersom regjeringen konsentrerer seg om å identifisere det unike ved landet, og å fremheve særpreg som skiller og differensierer “oss” fra “dem”, slik Szondi beskriver,⁴⁸ går dette under betegnelsen nasjonsbranding.

3.3 Likheter mellom nasjonsbranding og offentlig diplomati

Som det fremgår av begrepsgjennomgangen, fins det både forskjeller og likheter mellom de nasjonsbranding og offentlig diplomati. Her vil ytterligere et par sentrale punkter som forener de to begrepene nevnes. Både det offentlige diplomati og nasjonsbrandingen retter seg mot utenlandske publikum, men har en essensiell hjemlig dimensjon. Ifølge Anholt er det å skape begeistring for omdømmestrategien en helt grunnleggende forutsetning for at budskapet skal lykkes:

In fact, I would claim that the first and most important component of any national CI-strategy is creating a spirit of benign nationalism amongst the populace, notwithstanding its cultural, social, ethnic, linguistic, economic, political territorial and historical divisions.⁴⁹

Hensikten med å skape dette engasjementet er at landets innbyggere fremstår som ambassadører for budskapet, en tankegang som har sine røtter i næringslivet med tanken om at de ansatte skal ”live the brand”.⁵⁰ Leonard og Small hevder at et lands eksterne omdømme vanligvis er en refleksjon av den interne oppfattelsen av dets innbyggere. Utgangspunktet må derfor være å ha en debatt om de felles verdier og fortellinger som folk kan relatere til.⁵¹ Både nasjonsbranding og offentlig diplomati handler altså om å kommunisere landets identitet til utlandet. Det har vært poengtert i omdømmelitteraturen at små land må konsentrere seg om få budskap for å bli sett. Å være unik og særegen er også egenskaper som går igjen i omdømmelitteraturen.⁵² Med bakgrunn i at det innad i regjeringen fins forskjellige synspunkter knyttet til energi- og klimapolitikken, vil

⁴⁸ Jmf Szondi 2008 s. 16

⁴⁹ Anholt 2007 s. 16

⁵⁰ Anholt 2007 s. 16

⁵¹ Leonard og Small 2003 s. 33

⁵² Se for eksempel Anholt 2007, Leonard 1997 og Andreasen 2007

det derfor være interessant å se om statsrådene kommuniserer enhetlig. Partiene skiller seg blant annet i synet på oljeutvinning i Lofoten/Vesterålen, der Arbeiderpartiet vurderer dette, mens Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet sier nei.⁵³ SV og SP mener også at utvinningstempoet av olje og gass bør reduseres, mens AP er uenig i dette.⁵⁴ Likeså har SV programfestet at minst halvparten av Norges utslippsreduksjoner i den første Kyoto-perioden fra 2008-2012 skal gjøres nasjonalt. Arbeiderpartiet har over lang tid avvist å tallfeste hvor stor del som skal gjøres hjemme.⁵⁵

Felles for de to begrepene er også at omdømmebygging er en langsom prosess som tar tid.⁵⁶ Anholt viser i denne forbindelse til at det er mulig, og legitimt for land å forsøke å oppnå et positivt omdømme ut fra hva landet kommer til å bli, i stedet for hva det har vært. Samtidig er det en forutsetning at omdømmebyggingen har rot i virkeligheten og tar utgangspunkt i publikums tradisjonelle oppfatning av landet. På denne måten kan land oppnå et godt omdømme mens det arbeides med å forandre det dårlige omdømmet. Et sentralt utgangspunkt for Anholts begrep Competitive Identity, er at det vil forekomme en synergieffekt mellom målet for profileringen og en positiv publikumsrespons, både innenlands og utenlands. Dette vil kunne fremskynde forandringen og føre til selvforsterkende handlinger mellom landets interessenter.⁵⁷

3.4 Kommunikasjonsutfordringer - petroleum og klima

I den tradisjonelle fremstillingen av Norge er det lagt vekt på fakta og bilder av landets fysiske størrelse enn fokus på nordmenns aktive rolle. Den tradisjonelle fremstillingen har vært synliggjort i alt fra brosjyrer om fjorder og fjell til detaljerte forklaringer om involveringer i fredsprosesser. Ifølge Leonard og Small er dette en sentral utfordring for den norske omdømmebyggingen. De hevder at publikum er mer interessert i hendelser som er aktuelle, relevante og del av en større, fengslende historie, enn passive forklaringer på hvorfor Norge bør

⁵³ Senterpartiet 2009, Sosialistisk Venstreparti 2009, Arbeiderpartiet 2009

⁵⁴ Sosialistisk Venstreparti 2009, Ruud 2009, Arbeiderpartiet 2009

⁵⁵ Gullberg 2009

⁵⁶ Anholt 2007 og Andreasen 2007

⁵⁷ Jmf Anholt 2007 s. 28 og 39

være mer berømt. Når det gjelder den norske petroleumsproduksjonen og miljø- og klimautforingen spesielt, viser de til at:

Second, if it goes unmentioned, oil will clearly be the "elephant in the room" of any campaign. There is a clear danger in claiming environmental virtuosity while relying on the world's arch-pollutant for one's economic success – charges of hypocrisy are liable to follow.⁵⁸

Leonard og Small viser her til at det kan være farlig å hevde at landet er et foregangsland på miljø samtidig som man tjener store penger på den miljøskadelige petroleumsvirksomheten. Dette kan føre til at troverdigheten blir svekket. Derfor mener de at det kan lønne seg å kommunisere proaktivt om petroleumsvirksomheten. Ved å vise til at Norge er en miljøvennlig petroleumsprodusent, viser man et bilde av Norge som en moderne og ansvarlig ressursforvalter. Dette kan ta brodden av eventuell kritikk samtidig som det kan inngå i en aktiv og relevant historie om Norge.⁵⁹

En annen utfordring som er knyttet til troverdighet, er statsrådenes troverdighet som talere. Flere har vist til at regjeringsrepresentanter kan ha en viktig rolle i det å kommunisere med andre myndigheter og politiske eliter. Imidlertid er de ofte ikke ideelle, og kan til og med gjøre mer skade enn nytte, ved å kommunisere med det bredere sivile samfunnet. Som representanter for regjeringen har de et troverdighetsproblem.⁶⁰ Leonard og Small har vist til at Norge ved å satse på å fremstå som en fredsnasjon har unngått å bli oppfattet som en nasjon som kun har forfulgt egeninteresser. De hevder at negative aspekter ved Norge i forhold til at landet er lite og at landet er plassert i periferien, samt det faktum at Norge ikke har en kolonial fortid, kan sies å ha vært en fordel ved at landet har blitt sett på som en troverdig megler uten egeninteresser. Troverdigheten ved fredsbudskapet økte også ved at det var så godtatt og innlemmet i det brede lag av folket.⁶¹ Klimabudskapet kan tenkes å ha et vanskeligere utgangspunkt fordi det fins en økonomisk egeninteresse i å opprettholde petroleumsproduksjonen. Dette vil kommenteres nærmere i analysen og diskusjonen.

⁵⁸ Leonard og Small 2003 s. 53

⁵⁹ Jmf Leonard og Small 2003 s. 6 og 53

⁶⁰ Riordan i Melissen s. 190-191 og Andreasen 2007 s. 123

⁶¹ Henrikson i Melissen 2005 s. 81

3.5 Kommunikasjonsutfordringer - karbonfangst og -lagring

Også på mer spesifikke områder i klimapolitikken fins det utfordringer for regjeringen. Statsminister Jens Stoltenberg lanserte i nyttårstalen 2007 Norges ”månelanding” – karbonfangst og -lagring (CCS), en teknologi som er et sentralt satsningsområde i den norske klimapolitikken. Karbonfangst og -lagring er en teknologi der CO₂ fanges fra fossilt brensel og lagres i bakken eller i havet. På denne måten kan man unngå at utslippene går direkte opp i atmosfæren og øker den globale oppvarmingen. I dag fins det flere CCS-relaterte prosjekter i verden. Det fins imidlertid ennå ikke noen fullskala CCS-verdikjede. Grunnen er at det fortsatt eksisterer flere utfordringer knyttet til teknisk usikkerhet, økonomisk gjennomførbarhet, lovgivning og miljømessig påvirkning.⁶²

Selv om CCS er blitt lansert som en revolusjonerende teknologi, mener David M. Reiner at usikkerheten om allmennheten vil gi tilslutning til CCS er en av de største barrierene for utviklingen av teknologien. Reiner viser til at allmennhetens bekymringer over teknologier som kjernekraft og genmanipulert mat tidligere har begrenset utbredelsen av slik teknologi. Disse teknologiene ble tidligere fremholdt som revolusjonerende gjennombrudd med enorme sosiale fordeler.⁶³ Tidligere olje- og energiminister Odd Roger Enoksen viste i en tale i Trondheim i 2006 til at allmenn oppslutning om CCS er en viktig utfordring for regjeringen:

Next to economic feasibility of the current CCS technology, I find that the regulatory framework and public acceptance are two of the most important challenges for the deployment of CCS technology.⁶⁴

Simon Shackley et al. viser til at visse har vært bekymret for at proaktiv kommunikasjon om CCS kan gjøre mer skade enn nytte. Dette fordi man har fryktet at økt informasjon kan mobilisere motstandere av teknologien som ellers ikke ville vært kjent med den.⁶⁵ Likevel er det en utbredt oppfatning at det er nødvendig å øke kunnskapsnivået om teknologien. Reiner viser imidlertid til at det ikke i noe land har eksistert noen koordinert kommunikasjon mot allmennheten for å øke dette kunnskapsnivået. Det er heller ikke blitt brukt nok ressurser for å oppnå en grunnleggende

⁶² Det Norske Veritas 2009

⁶³ Reiner 2008 s. 31

⁶⁴ Enoksen tale 13

⁶⁵ Shackley et al. 2008 s. 7

forståelse av allmennhetens holdninger overfor CCS og for å forstå hvordan forskjellige aktører vil respondere på informasjon om teknologien. Reiner poengterer også at det har vært lite offentlig diskusjon om teknologien. Han viser til at den norske regjeringen har uttalt at en grunn til at det har vært liten diskusjon i Norge rundt lagringen av CO₂ på Sleipner og Snøhvit, er at begge prosjektene har hatt bred støtte fra de store miljøvernorganisasjonene. Regjeringen har uttalt at dette kan ha hatt en positiv effekt på allmennhetens aksept for disse prosjektene. Reiner mener dog at det er liten grunn til å tro at allmennheten vil være aktivt engasjert i et offshore-prosjekt.⁶⁶

Det fins flere ulike interessenter som er relevante mål for påvirkning dersom det skal oppnås aksept for CCS. Shackley et al. trekker frem seks interessenter som kommer i tillegg til allmennheten - energisektoren, forskningsmiljøer, regjeringssektoren, industrien, miljøvernorganisasjoner og parlamentarikere.⁶⁷ I en studie av europeiske interessenters holdninger til CCS i 2006 fant man at majoriteten var moderat positivt innstilt til teknologien. Likevel var spesielt miljøvernorganisasjonene og parlamentarikerne skeptisk innstilt.⁶⁸ En av hovedbekymringene for miljøvernorganisasjonene er at de frykter satsing på CCS vil ta ressurser fra satsingen på fornybar energi og energieffektivisering.⁶⁹ Ifølge Reiner har allmennheten generelt liten eller ingen kjennskap til CCS og desto større kjennskap til andre lavkarbonteknologier, som eksempelvis kjernekraft, solkraft og vindkraft.⁷⁰ Reiner viser til at en økende fremvekst av grasrotorganisasjoner som er negative til CCS, gjør at man bør prioritere en bredere spredning av materiale rettet mot allmennheten, heller enn bare å fokusere på opinionsledere. Ifølge Reiner er internett spesielt godt egnet til å spre informasjon, fordi dette er blitt en hovedkilde for informasjon til spesifikke vitenskaps- og teknologispørsmål.⁷¹

I tillegg til å måtte overbevise interessentene som er skeptiske eller negative til CCS, er en annen utfordring for statsrådene deres troverdighet i talesituasjonen. Ifølge ter Mors er senderens ethos

⁶⁶ Reiner 2008

⁶⁷ Shackley et al. 2008

⁶⁸ Wright et al. s. 5

⁶⁹ Shackley et al. 2008 s. 9

⁷⁰ Reiner 2008

⁷¹ Reiner 2008

svært viktig for hvordan budskapet om CCS blir oppfattet. For at budskapet skal bli godt mottatt, må retoren både ha et sterkt ethos samtidig som personen blir sett på som en ekspert på området. Det er industri og regjeringer som har dominert den utadrettede kommunikasjon og det har vært vist til at disse har lavest troverdighet når det kommuniseres om CCS. En vanlig kritikk mot petroleumsindustrien er at det satses på utvikling av CCS for å kunne fortsette produksjonen av den inntektsbringende petroleumen.⁷² I dette henseende er også statens eierskap i den norske petroleumsindustrien en faktor som kan tenkes å skape ytterligere utfordringer for regjeringens troverdighet.

3.6 Kapitteloppsummering

I dette kapittelet er det blitt redegjort for teori om lands omdømmebygging. Det fins to akademiske tradisjoner som begge har fokusert på lands omdømmebygging. Begrepet nasjonsbranding har vært sentralt for akademikere innen markedsføring, mens begrepet offentlig diplomati har vært sentralt for akademikere innen internasjonale relasjoner og internasjonal kommunikasjon. Offentlig diplomati og nasjonsbranding er blitt definert på et utall måter, og noen allment akseptert definisjon fins ikke for noen av begrepene. Siden studien tar for seg selve kommunikasjonen i talene, vil det i denne oppgaven legges spesiell vekt på de prosessuelle forskjellene mellom begrepene. Operasjonaliseringen av nasjonsbranding og offentlig diplomati baserer seg på Andreasens forståelse av hva som skiller de to begrepene. Han legger vekt på den reduserende prosessen ved nasjonsbranding, mens det i det offentlige diplomatiet fokuseres mer på kommunikasjon av felles verdier og interesser i kontakt med andre kulturer.

I den siste delen av kapittelet er det redegjort for spesielle utfordringer knyttet til regjeringens klimakommunikasjon. Her ble det lagt vekt på troverdighetsutfordringen regjeringen har når den vil kombinere petroleumsproduksjon med en ambisiøs klimapolitikk. Etter denne gjennomgangen ble utfordringer knyttet til satsingen på karbonfangst og -lagring gjennomgått. Også her ble det fokusert spesielt på regjeringens troverdighetsutfordring, i tillegg til generelle kommunikasjonsutfordringer for å få aksept for teknologien.

⁷² Ter Mors referert til i Reiner 2008

4. Retorisk teori og teori om diskursanalyse

I dette kapittelet vil det redegjøres for teori om kommunikasjon. Den generelle retoriske teorien og teorien om diskursanalyse som gjennomgås, er et lite utvalg av teorien på disse to feltene. Teorien som det redegjøres for er særlig relevant som metodisk tilnærming i denne studien. I dette kapittelet vil det også redegjøres for tidligere forskning der retorisk analyse og diskursanalyse er blitt brukt for å analysere ulike aktørers klimakommunikasjon. Den tidligere forskningen gjennomgås for å eksemplifisere hvordan teorien i dette kapittelet kan anvendes for å studere regjeringens kommunikasjon.

4.1 Retorisk teori

Retorikk har i dag gjerne visse negative konnotasjoner knyttet til seg. Ofte blir retorikk brukt om villedende og manipulerende kommunikasjon der det sås tvil om avsenderens intensjoner. Maria Karlberg og Brigitte Mral viser til at retorikk både kan brukes til negative og positive formål. De mener praktisk retorikk har et demokratisk potensial siden læren om retorikk gir mulighet til å uttrykke sine meninger på en meningsfull og effektiv måte, mens retorisk analyse er et verktøy for å oppdage språklige finesser, strategier og manipulasjoner.⁷³ Karlberg og Mral skiller mellom læren om den retoriske praksisen (rhetorica utens) og retorisk analyse og kritikk av den retoriske utfoldelsen (rhetorica studens). I tillegg kommer rhetorica utens, som er retorikken i bruk, og som skiller seg fra de to andre ved ikke å ha et teoretisk utgangspunkt. I denne studien vil statsrådene og deres taleskrivere kunne ta i bruk den retoriske læren til å utforme talene mest mulig hensiktsmessig. Selve talen vil fungere som retorisk praksis, mens denne studien vil analysere og studere denne praksisen.⁷⁴

Den vestlige retoriske tradisjonen har røtter helt tilbake til det antikke Hellas da Aristoteles begynte å undervise i retorikk. De fleste ordbøker definerer retorikk som talekunst eller veltalenhet⁷⁵, men definisjonene av retorikk har variert opp igjennom historien.⁷⁶ I dag fins det

⁷³ Karlberg og Mral 1998 s. 13

⁷⁴ Jmf Kjeldsen 2004 s. 13-14

⁷⁵ Ihlen og Robstad 2004 s. 114

heller ikke noen allment akseptert definisjon. Karlberg og Mral definerer retorikk som.. *alla de sätt som människor använder för att påverka varandras tänkande och beteende genom ett strategisk bruk av symboler.*⁷⁷ Jens Kjeldsen anvender en bred definisjon av retorikk som *hensiktsmessig og virkningsfull kommunikasjon*. Her inkluderer definisjonen både en konkret avsender som kommuniserer bevisst og intensjonelt til bestemte mottakere, og også situasjoner som ikke er retoriske i tradisjonell forstand, der kommunikasjonen ikke er utviklet med høy grad av retorisk bevissthet.⁷⁸ Omdømmearbeidet er godt forankret hos de norske myndighetene, og utgangspunktet for denne studien er derfor at regjeringens klimakommunikasjon er intensjonell, der man bevisst kommuniserer et budskap som man ønsker skal lede til en viss handling hos tilhørerne. Kommunikasjonen er med andre ord strategisk.⁷⁹

Det har skjedd mye innen den retoriske sjangeren siden Aristoteles tid. Moran og Ballif har skissert tre kategorier av den senere tids retoriske teoritradisjoner. Den tradisjonelle retorikken - var den dominerende tradisjonen for læren om retorikk gjennom 1960-tallet, nyretorikken - som av mange forbindes med Kenneth Burke, og den post-strukturalistiske og postmoderne retorikken - som inkluderer Jacques Derrida og Michel Foucault.⁸⁰ Sharon M. Livesey viser til at de to sistnevnte tradisjonene skiller seg fra den førstnevnte ved at de har røtter i sosialkonstruktivismen, mens den førstnevnte har røtter i den positivistiske virkelighetsforståelsen. Postmoderne og poststrukturalistiske teorier skiller seg igjen fra nyretorikken ved å rette fokus mot maktrelasjoner som finnes implisitt i alle symbolske systemer og i institusjonene som støtter dem. Ifølge Livesey fins det de som hevder at skillelinjene mellom postmoderne og poststrukturalistiske retorisk teori og diskursanalytisk teori er i ferd med å viskes ut. Grunnen til dette er at man innen den postmoderne og poststrukturalistiske retoriske tradisjonen ser på de politiske aspektene i tekstene, i tillegg til å beskrive argumentasjonen.⁸¹ Skillet mellom den positivistiske og sosialkonstruktivistiske virkelighetsoppfatningen innen den

⁷⁶ Kjeldsen 2004 s. 17

⁷⁷ Karlberg og Mral 1998 s. 10

⁷⁸ Kjeldsen 2004 s. 25

⁷⁹ En strategisk handling kan for eksempel defineres som forsøk på å komme i en fordelaktig posisjon, hvilket man gjør dersom et godt omdømme oppnås - jmf Ihlen og Robstad 2004 s. 78

⁸⁰ Moran og Ballif referert til i Livesey 2002a s. 119

⁸¹ Livesey 2002a s. 120 og 140

retoriske tradisjonen, illustreres i det følgende ved å ta utgangspunkt i debatten om den retoriske situasjonen.

4.1.1 Den retoriske situasjonen

Kjeldsen hevder at en grunnleggende menneskelig egenskap er å forsøke å tilpasse omgivelsene til oss og oss selv til omgivelsene.⁸² Dette aktualiseres når man som retor bruker retorikk strategisk for å komme i en fordelaktig posisjon. Når man skal overbevise noen om en sak, fins det alltid en kontekst som retoren må ta hensyn til i utformingen av budskapet. Lloyd F. Bitzer har hevdet at de omgivelsene retoren yrer seg innen er blitt oversett i retorisk teori. Bitzer skrev derfor "The Rhetorical Situation," som er blitt sett på som en nyskapende tekst om den retoriske situasjonen en retor befinner seg i. Ifølge Bitzer består den retoriske situasjonen av tre sentrale elementer – ett eller flere presserende problem (exigence), publikum (audience) og føringer (constraints).⁸³ Bitzer mener visse situasjoner har mangler eller problemer som inviterer til forandring. Situasjonen retorisk dersom problemene eller utfordringene kan løses eller modifiseres gjennom effektiv kommunikasjon. Retorens oppgave er å bruke retorikk for å overbevise det retoriske publikum om hvordan problemet kan løses. Det retoriske publikum kan deretter avhjelpe det presserende problemet ved passende handlinger.⁸⁴ Kjeldsen viser til at det presserende problemet også kan være i det retoriske publikummet – for eksempel bestemte holdninger og synspunkter som må forandres.⁸⁵

Kjeldsen viser til at Bitzer i sine arbeider ikke nevner begrepet *kairos*, men mener det er åpenbart at kairos og den retoriske situasjonen handler om det samme. Begge betrakter retorisk tale som passende svar på situasjonens krav. Den antikke tradisjonen ser på kairos som de retoriske mulighetene en situasjon tilbyr, mens Bitzer hevder at den retoriske situasjonen er mer preget av tvang og krever bestemte retoriske svar.⁸⁶ Føringerne er derfor som oftest forstått som hindringer for at en retor skal lykkes med å løse et problem.⁸⁷ I likhet med den antikke forståelsen av kairos,

⁸² Kjeldsen 2004 s. 77

⁸³ Oversettelsene er basert på Øyvind Ihlen's artikkel "Klimaendringene og oljeindustriens retoriske utfordring" - Ihlen 2007b

⁸⁴ Bitzer 1968 s. 7

⁸⁵ Kjeldsen 2004 s. 82

⁸⁶ Kjeldsen 2004 s. 78

⁸⁷ Ihlen 2007b s. 5

og i motsetning til Bitzer, mener Richard E. Vatz at det ikke er den retoriske situasjonen som bestemmer responsen. Vatz kritiserer Bitzers positive utgangspunkt, der den retoriske situasjonen er en objektiv og virkelig eksisterende hendelse med en egen indre mening. Vatz hevder i stedet at den retoriske situasjonen blir til gjennom retorikken, som skaper og definerer den. Vatz hevder at:

No situation can have a nature independent of the perception of its interpreter or independent of the rhetoric with which he chooses to characterize it.⁸⁸

Vatz har i motsetning til Bitzer et konstruktivistisk utgangspunkt for sitt syn på retorikken. Dette innebærer at man erfarer realiteter og hendelser gjennom ens egen og andres formidling av dem. Disse realitetene er kun utsnitt av den sosiale virkeligheten og skapes til presserende problemer gjennom en subjektiv utvelgelse: *The facts or events communicated to us are choices, by our sources of information.*⁸⁹ Vatz avfeier dermed det deterministiske i Bitzers definisjon, og hevder i likhet med de klassiske sofistene at retorikken i høyere grad fungerer som en skapende kraft.⁹⁰ Forsvarerne av Bitzer mener likevel at retoren som kreativ og aktiv aktør fins implisitt i Bitzers teori.⁹¹ Ihlen poengterer at noen av stridsspørsmålene som knyttes til hvorvidt det presserende problemet er faktisk eller ikke, forsvinner ved at fokus dreies over på publikum. Det er da i stedet publikums dom som blir avgjørende for retoren. Han hevder også at det publikumsfokuset og den re-orienteringen som mange kritikere av Bitzer har savnet er avgjørende dersom man studerer omdømme, siden omdømme er noe som forankres hos publikum.⁹²

Ved å ta utgangspunkt i den antikke forståelsen av kairos, har Ihlen og Robstad funnet at mulighetene som fins i den retoriske situasjonen kan være sentrale for å forstå en retors kommunikasjon.⁹³ De viser til gasskraftkonflikten i 1997, der Fellesaksjonen mot gasskraftverk truet med sivil ulydighet for å stoppe det planlagte gasskraftverket på Vestlandet. Sivil ulydighet ville føre til negativ medieoppmerksomhet, noe regjeringen ville unngå siden det kort etter skulle

⁸⁸ Vatz 1973 s. 154

⁸⁹ Vatz 1973 s. 156

⁹⁰ Kjeldsen 2004 s. 80 og 91

⁹¹ Ihlen 2007b s. 6

⁹² Ihlen 2007b s. 6-7 og 23

⁹³ Ihlen 2007b, Ihlen og Robstad 2004 s. 116

være valgkamp. Bellona utnyttet denne situasjonen ved å relansere et tidligere avvist forslag. Miljøvernorganisasjonen foreslo at man kunne finne en teknologisk løsning på utslippsproblemet som gasskraftverket ville forårsake. Regjeringen valgte til slutt å gi tilslutning til forslaget og ba utbyggeren stanse planene. Bellona klarte dermed å utnytte den retoriske situasjonen.⁹⁴ Timingen for ytringen var her helt avgjørende og ifølge Karlberg og Mral handler kairos nettopp om timing.⁹⁵ Kjeldsen understreker at den antikke forståelsen av kairos ser på ytringer i det rette øyeblikket som helt avgjørende. Dersom taleren ikke utnytter mulighetene som byr seg i det rette øyeblikket, mister man muligheten til å påvirke. Det rette øyeblikket kan vare i få sekunder, flere år, eller årtusener, som i religiøse ritualer eller filosofi.⁹⁶

Utgangspunktet i denne studien er å følge Ihlen's modifisering av Bitzer som ble brukt for å analysere den norske petroleumsindustriens klimakommunikasjon. Grunnen til dette er at petroleumsindustriens retoriske utfordring har klare paralleller til regjeringens. Bitzers forståelse av den retoriske situasjonen modifiseres derfor ved å dreie fokus over på publikums forståelse av det presserende problemet. På den måten blir spørsmålet om det presserende problemet er reelt eller ikke mindre viktig - det er publikums dom som blir avgjørende for regjeringen. Det presserende problemet vil i analysen derfor være et resultat av kritikk som er blitt rettet mot regjeringen fra utlandet. Bitzers teori vil også være relevant for å analysere regjeringens kommunikasjon i forhold til de føringene som fins i situasjonen. Bitzers forståelse av at føringene er noe som kontrollerer retorens respons, vil imidlertid modifiseres til også å inkludere muligheter.⁹⁷ Dette vil kommenteres ytterligere i analysen.

4.1.2 Retoriske virkemidler

Fra å ha redegjort for hva som kjennetegner den retoriske situasjonen, vil det i det følgende fokuseres på hvilke retoriske virkemidler som en retor kan benytte i selve kommunikasjonshandlingen. Teori om retoriske virkemidler gjennomgås med det formål å bruke teorien som utgangspunkt for å analysere regjeringens kommunikasjon. På grunn av studiens

⁹⁴ Ihlen og Robstad 2004 s. 116

⁹⁵ Karlberg og Mral 1998 s. 21

⁹⁶ Kjeldsen 2004 s. 69-70 og 88

⁹⁷ Jmf Ihlen 2007b s. 7

begrensede omfang har det vært nødvendig å gjøre et utvalg av teori som er spesielt aktuell. Valget falt på de grunnleggende overbevisningsmidlene ethos, logos og pathos, samt identifikasjon og stilfiguren metafor.

4.1.2.1 Identifikasjon

Ifølge Burke er identifikasjonen mellom retoren og publikum grunnleggende for retorikkens overbevisningskraft.⁹⁸ Flere har vist til at en sentral måte å skape denne identifikasjonen på er å vise til de felles interesser og verdier retoren har med publikum.⁹⁹ Det har vært poengtert at det å trekke frem landets verdier og ideer i økende grad er avgjørende innen både nasjonsbranding og offentlig diplomati.¹⁰⁰ I talene kan det derfor være sentralt for regjeringen å skape identifikasjon mellom statsrådene og publikum ved å vise til felles interesser og verdier. Identifikasjonen vil i analysen ses i relasjon til hvordan den er knyttet til ethos, logos og pathos, siden identifikasjon ofte diskuteres i relasjon til disse grunnleggende overbevisningsmidlene.

4.1.2.2 De grunnleggende overbevisningsmidlene ethos, logos og pathos

Ifølge Karlberg og Mral henger *ethos* sammen med språkhandlingen *delactare*, som betyr å behage, underholde og vekke tillit. Karlberg og Mral hevder at det å skape en samhørighetsfølelse, en ”vi-følelse” med publikum, er en metode for å skape tillit. Identifikasjon er således knyttet til talerens karakter og troverdighet. Talerens karakter og troverdighet er svært viktig, det hjelper ikke hvor sant budskapet er om ikke taleren er troverdig.¹⁰¹ Kjeldsen viser til at ethos er noe som forandrer seg. Det innledende ethos er det en taler har før personen begynner å tale. Avledet ethos handler om at selve kommunikasjonshandlingen avleder en ethos.¹⁰² For å styrke sin ethos gjennom kommunikasjonshandlingen, kan taleren benytte ethos-argumenter. Ofte handler ethos-argumenter om det å hente argumenter fra en autoritativ kilde. Benyttes flere autoritative kilder, kalles dette i diskursanalysen en diskurskoalisjon.¹⁰³

⁹⁸ Burke 1969b

⁹⁹ Ihlen og Robstad 2004 s. 121, Kjeldsen 2004 s. 230, Karlberg og Mral 1998 s. 33

¹⁰⁰ Melissen 2005 og Andreasen 2007

¹⁰¹ Karlberg og Mral 1998 s. 31-33

¹⁰² Kjeldsen 2004 s. 133-134

¹⁰³ Hajer 1995

Det andre overbevisningsmiddelet er *logos*. Ifølge Karlberg og Mral handler *logos* om at taleren underviser, opplyser og informerer sitt publikum, i retorikken kalt *docere*. Ved å benytte *logos*-argument appellerer taleren til publikums fornuft og kritiske sans. Dette skjer ofte gjennom bruk av statistikk, sifre eller fagterminologi. *Logos*-argument aktiverer derfor tilhørerens evner til å trekke slutninger. Det kan dreie seg om enkelte eksempler, at taleren viser til tidligere liknende tilfeller eller forteller om en annen liknende situasjon. Ifølge Karlberg og Mral inneholder retoriske tekster nesten alltid uttalte eller uuttalte premisser. Premissene er de overordnede prinsippene som *resonnementet* tar utgangspunkt i. Dersom taleren benytter en *sylogisme*, uttales premisset eller premissene for *resonnementet*. *Sylogismen* finner man imidlertid sjelden i tekster fordi det fort kan bli for omstendelig å uttale premisser som har allmenn aksept. I stedet er det som oftest en forkortet *sylogisme*, et *enthymem*, som benyttes i retoriske tekster. Ved bruk av et *enthymem* inviterer argumentasjonen publikum til selv å fylle i de betydninger og ideer som antydes. Ved å bruke *enthymem*, unngår taleren å kaste bort tid på selvfølgeligheter, i tillegg til at *enthymemet* kan skape en *vi-følelse*. Denne fellesskapsfølelsen kan skape identifikasjon mellom retor og publikum ved at publikum forstår at alle omfattes av samme prinsipper.¹⁰⁴

Kjeldsen hevder at *ethos* og *logos* henger sammen, og at det fins et innbyrdes avhengighetsforhold mellom dem. Ifølge Kjeldsen skapes *ethos* gjennom *logos* fordi den sammenhengende rasjonelle argumentasjon gir troverdighet. Omvendt skapes også *logos* gjennom *ethos* fordi den sammenhengende argumentasjonen i utgangspunktet skapes ut fra det livssyn som retoren fremstiller i sin tale. Kjeldsen poengterer at den innledende *ethos* er meget betydningsfull for retorisk påvirkning, men er likevel bare et utgangspunkt. Det er fullt mulig å forandre ens innledende *ethos* ved å argumentere på en overbevisende måte.¹⁰⁵

Det tredje og siste grunnleggende overbevisningsmiddelet, *pathos*, handler om følelser. Språkhandlingen som er knyttet til *pathos* kalles *move*, som betyr å bevege eller påvirke publikums følelser. Karlberg og Mral fremholder at det i politikken ofte arbeides med de motsatte følelsene frykt og håp for å overbevise. De viser til at politikere ofte bruker frykt for å forklare betydningen av et problem, eksempelvis krig, miljøødeleggelser, arbeidsløshet, kriminalitet etc.

¹⁰⁴ Karlberg og Mral 1998 s. 40-42

¹⁰⁵ Kjeldsen 2004 s. 133-134

Politikere tilbyr så gjerne en løsning på problemet, og gir på den måten publikum håp.¹⁰⁶

Kjeldsen viser til at kognisjonsforskningen betoner sammenhengen mellom sansing, tenking, følelse og handling. I denne forskningen fremheves det at emosjoner fremkalles av vurderinger av omverdenen. Det vil si at emosjoner krever tenking. Samtidig har det emosjonelle en rasjonell dimensjon, slik at logos og pathos kan sies å henge sammen. Kjeldsen hevder at det ikke nødvendigvis er slik at pathos fører til logos eller omvendt, men snarere at begge fungerer sammen og i kraft av hverandre.¹⁰⁷

4.1.2.3 Metaforer

På det retoriske språket kalles den språklige utformingen av en tekst *elucutio*. Ifølge Karlberg og Mral er *elucutio* minst like viktig som velvalgte argument. Stilfigurer er formuleringer som avviker fra det konvensjonelle og gir variasjon i teksten. På denne måten kan stilfigurer fange tilhørerens oppmerksomhet og er et middel for å forklare og tydeliggjøre argumenter. Stilfigurene komprimerer og fortetter språket og kan tvinge publikum til å se en hendelse ut fra en bestemt vinkel. Stilfigurene deles inn i det som kalles troper og ornament. Troper sier noe annet eller mer enn hva de faktiske ordene angir, de brukes når ordenes bokstavelige mening ikke holder for å si det man vil. Til tropene regnes eksempelvis metaforer, allegorier, ironi, fabler og liknelser. Ved bruk av ornamenten beholder ordene sin bokstavelige mening. Hit regnes eksempelvis allitterasjoner og antiteser.¹⁰⁸ Det fins en mengde troper og ornament, som det her ikke er mulig å gå nærmere inn på. I denne studien vil det fokuseres på tropen metafor. Metaforens fordel er at den forenkler, tydeliggjør og hjelper folk til å kjenne seg igjen i argumentet, fordi bruk av metaforer hjelper tilhøreren til å aktivere flere forskjellige forestillinger på samme tid. Metaforen kan derfor sies å være innbyrdes lån og samkvem mellom tanker, en transaksjon mellom kontekster.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Karlberg og Mral 1998 s. 35

¹⁰⁷ Kjeldsen 2004 s. 308-310

¹⁰⁸ Karlberg og Mral 1998 s. 46

¹⁰⁹ Kjeldsen 2004 s. 244-245

4.2 Teori om diskursanalyse

Ifølge Marianne Winther Jørgensen og Louise Philips er begrepet diskurs uklart og uten en klar definisjon. De hevder begrepet ofte brukes med en idé om at språket er strukturert i ulike mønstre som våre uttalelser følger når vi handler innen ulike sosiale domener. Man snakker eksempelvis om “medisinsk diskurs” eller “politisk diskurs.” Diskursanalyse er således en analyse av disse mønstrene og en bestemt måte å omtale og forstå verden på.¹¹⁰ Yngve Benestad Hågvar mener diskursanalysen er opptatt av å fange de tenkemåtene som en tekst bygger på, de underliggende bibetydningene i tekstene og det ideologiske tankegodset som følger derav. Dette til forskjell fra retorikkanalyse, hvis hensikt å påvise effektiv kommunikasjon gjennom mer eller mindre bevisste tekstgrep fra avsenders side. Benestad Hågvar fremholder at diskursanalysen i større grad enn retorikkanalysen spør etter sosiale forklaringer og konsekvenser av tekstene.¹¹¹ Kanskje kan en derfor noe forenklet hevde at retorikkanalysen har et mikroperspektiv, mens diskursanalysen har et makroperspektiv. Som Livesey har poengtert, er likevel skillelinjene mellom postmoderne og poststrukturalistisk retorisk teori og diskursanalytiske tilnæringsmåter ikke lenger så lette å få øye på. Grunnen er at man innen den postmoderne og poststrukturalistiske retoriske tradisjonen i økende grad ser til de politiske aspektene i tekstene, i tillegg til å beskrive argumentasjonen.¹¹² Både Hågvar og Livesey poengterer at de to tradisjonene utgjør forskjellige måter å analysere et tekstmateriale på, der begge retningene kan være med på å utfylle hverandre.¹¹³

Det fins flere ulike retninger innen diskursanalysen. Jørgensen og Philips tar utgangspunkt i tre hovedretninger – diskursteorien, den kritiske diskursanalysen og diskurspsykologien. Alle de tre retningene forholder seg på ulik måte til teori og empiri som ble utviklet av Michel Foucault, som ses på som en pionér innen diskursanalysen. Foucault ville med diskursanalysen klarlegge hvordan omverdenen fremstilles, og hvilke sosiale konsekvenser fremstillingene får. Diskursen skaper ifølge Foucault grenser mellom sant og falskt, og gjør visse type handlinger relevante og andre utenkelige. Alle tre retningene tar utgangspunkt i denne måten å forstå verden på, der diskursenes virkelighetsbeskrivelser er viktige og har sosiale konsekvenser. De tre retningene har

¹¹⁰ Jørgensen og Philips 1999 s. 7 og 136

¹¹¹ Benestad Hågvar 2007 s. 36

¹¹² Livesey 2002a s. 120 og 140

¹¹³ Livesey 2002a s. 140 og Benestad Hågvar 2007 s. 36

et konstruktivistisk utgangspunkt, som innebærer at de betydninger i verden vi orienterer oss mot og handler i forhold til, ikke er gitt i kraft av en dypereliggende essensiell strukturering av verden. Betydningene er konstruerte og derfor uten essens.¹¹⁴

Ifølge Jørgensen og Philips fins det også viktige forskjeller mellom tilnæringsmåtene. Retningene spesielt skiller seg for eksempel i synet på diskursenes rolle i konstitueringen av sosial praksis. Den kritiske diskursanalysen, som ofte forbindes med Norman Fairclough, skiller seg fra diskursteorien og diskurspsykologien ved å skille mellom diskursiv praksis og annen sosial praksis. Diskursbegrepet reserveres innen denne retningen for tekst, tale og andre semiotiske systemer, eksempelvis gester og mote. Dette betyr at noen sosiale fenomener eksisterer isolert fra den diskursive praksisen, og de må derfor undersøkes med andre redskap enn diskursanalysen. Eksempler på disse sosiale fenomenene kan være økonomisk logikk eller institusjonaliseringer av bestemte former av sosial handling. Innen eksempelvis den historiske materialismen er det økonomien som i siste instans er avgjørende for diskursen. Dermed vil det innen denne tradisjonen være mer aktuelt å gjøre en økonomisk analyse enn en diskursanalyse. Den kritiske diskursanalysen er den av de diskursanalytiske tilnæringsmåtene som ligger nærmest tradisjonene som ser på sosial praksis som konstituerende for diskursen. Den kritiske diskursanalysen ser på diskursen og den sosiale praksisen som inngående i et dialektisk samspill med gjensidig påvirkning. Diskursteorien og diskurspsykologien ser derimot sosial praksis som diskursivt konstruert.¹¹⁵

På grunn av denne oppgavens begrensede omfang og fokus vil det være mest hensiktsmessig å gjøre en grundig språklig analyse av statsrådenes taler.¹¹⁶ Dermed tas det utgangspunkt i at diskursen er konstituerende for den sosiale praksisen. Språket ses således på som en maktfaktor og sentralt for å forklare den sosiale virkelighetens utforming, et poeng fremhevet av Lindseth:

¹¹⁴ Jørgensen og Philips 1999 s. 19

¹¹⁵ Jørgensen og Philips 1999 s. 25-26 og 138

¹¹⁶ Se for eksempel Marit Reitans doktoravhandling *Interesser og institusjoner i miljøpolitikken* fra 1998 for en analyse av økonomiske og institusjonelle faktorer i den norske miljøpolitikken

The core idea about discourses in this field is that the way we think and talk about basic concepts concerning the environment has consequences for the politics and policies that occur in the environmental field.¹¹⁷

En kan for eksempel tenke seg at regjeringen kan påvirke aksepten for enten en nasjonal eller global tilnærming til den globale oppvarmingen og i forlengelsen påvirke hva slags klimaavtale som blir utformet. Dette utgangspunktet sammenfaller med modifiseringen av Bitzer, der det sosialkonstruktivistiske utgangspunktet gjør at retoren ses på som kreativ og har mulighet til å forme situasjonen.¹¹⁸

Ifølge Jørgensen og Philips er det forskjell på de diskursanalytiske retningene også analytisk. Diskurspsykologien er en hverdagsdiskurs som systematisk analyserer menneskers tale og skriftspråk. I diskursteorien er man mer opptatt av å kartlegge abstrakte diskurser som fins i samfunnet ved et bestemt tidspunkt eller rundt et bestemt sosialt område. I diskurspsykologien er det likevel vanlig å legge vekt på de diskurser som mennesker bygger på i sine ytringer. I Potter og Wetherells forståelse av diskurspsykologien fokuseres det på hvordan tekst og tale er retorisk organiserte i den sosiale interaksjonen og dermed underbygger bestemte konstruksjoner av den sosiale verden. Diskursen anvendes her som fleksibel ressurs i sosial interaksjon. Begrepet tolkningsrepertoar og diskurs brukes ofte om hverandre, der tolkningsrepertoar understreker de diskursive ressursenes fleksibilitet.¹¹⁹

4.3 Den nasjonale og globale diskursen

Ifølge Jørgensen og Philips kan diskurspsykologien brukes til å analysere hvordan et lands statsminister bruker retorikk for å fremstille seg selv og sitt parti på en fordelaktig måte.¹²⁰ Her kan det trekkes en parallell til problemstillingen i denne studien. Det metodologiske utgangspunktet er nettopp å kombinere en retorisk analyse med en diskursanalyse for å få innblikk i hvordan statsrådene fremstiller den norske klimapolitikken på en fordelaktig måte. Den metodologiske tilnærmingen er inspirert av diskurspsykologien, og introduserer Hovden og

¹¹⁷ Lindseth 2006a s. 45

¹¹⁸ Jmf Ihlen 2007b s. 7

¹¹⁹ Jørgensen og Philips 1999 s. 27 og 113-116

¹²⁰ Jørgensen og Philips 1999 s. 142

Lindseths to klimadiskurser - den globale og den nasjonale - som de fleksible ressursene statsrådene kan anvende i talene.

I innledningen ble det beskrevet hvordan den globale tilnærmingen avløste den nasjonale på midten av 1990-tallet, og hvordan denne kombinerte en høy norsk petroleumsproduksjon med en offensiv klimapolitikk. Argumentasjonen som talspersonene for de to tilnærmingene benyttet, ble tok utgangspunkt i den globale diskursen (Thinking Globally) og den nasjonale diskursen (National Action). Hovden og Lindseth viser til at den nasjonale diskursen har røtter i pliktetikken, der det å gå foran som et godt eksempel ved å kutte nasjonale utslipp, vil lede til det beste resultatet. Fokuset på å kutte nasjonale utslipp inngår imidlertid som en del av det å oppfylle et felles globalt ansvar for klimautviklingen. Den globale diskursen har på sin side røtter i konsekvensetikken og fokuserer i større grad på de totale globale utslippene. Den globale diskursens mål er å oppnå utslippsreduksjoner så kostnadseffektivt som mulig gjennom en omfattende bruk av Kyotomekanismene. Den nasjonale diskursen ser på disse mekanismene kun som et supplement til nasjonal handling for å begrense nasjonale utslipp.¹²¹

Hovden og Lindseth har vist til at den globale diskursen er vanskeligere å kommunisere til allmennheten enn den nasjonale diskursen. Mens den nasjonale diskursen baserer seg på en forståelse av at det er for mye CO₂ i atmosfæren og at alle må redusere sine utslipp, har den globale diskursen større utfordringer, fordi den involverer komplekse makroøkonomiske resonnement. For akademikere og spesielt interesserte er det likevel trolig at den globale diskursen ikke oppleves som for komplisert.¹²² Ifølge Lindseth fins det spesielt to problematiske sider ved den globale diskursen. Han stiller spørsmål ved hvordan det skal skapes oppmerksomhet og bygges politisk vilje på nasjonalt og lokalt nivå dersom klimaproblemet skal løses globalt. Et annet problematisk aspekt er at aktører kan anvende diskursen som et språklig verktøy for å opprettholde en miljøimage, samtidig som de alvorlige problemene man står overfor ignoreres. Lindseth poengterer at det er tilhengerne av den globale tilnærmingen som har bevisbyrden på sin side. Det er de som må vise på hvilken måte den globale tilnærmingen vil være et mer

¹²¹ Hovden og Lindseth 2002 s. 25

¹²² Hovden og Lindseth 2002 s. 26-27

effektivt bidrag enn den nasjonale tilnærmingen i kampen mot den globale oppvarmingen.¹²³

I det følgende vil det gis eksempler på hvordan diskursanalyse er blitt brukt til å analysere norsk klimapolitikk. Denne gjennomgangen er ikke en fullstendig redegjørelse av den tidligere forskningen på dette området. Hensikten er heller å gi et innblikk i hvordan diskursanalyse har vært brukt for å analysere klimakommunikasjon. I analysen vil det gis ytterligere eksempler på tidligere forskning som kan kaste lys over hvorfor statsrådene kan tenkes å argumentere som de gjør.

4.3.1 Noen eksempler

Etter at Norge ratifiserte Kyotoprotokollen i 1997 argumenterte Kjell Magne Bondevik ut fra den nasjonale diskursen, mens Torbjørn Jagland forholdt seg til den globale diskursen. I et intervju om protokollen nevnte ikke Bondevik ord som byrdefordeling og kvoter, men fokuserte kun på norske utslippsmål og konsekvensene det ville ha for de norske målene dersom man bygget gasskraftverk. Bondevik argumenterte derfor utelukkende ut fra den nasjonale diskursen i intervjuet. Jagland nevnte på sin side ikke de bindende nasjonale utslippsmålene som Norge akkurat hadde forpliktet seg til, og brukte hele intervjuet på å forklare de tingene Bondevik hadde ignorert – byrdefordeling og kvotehandel. Hovden og Lindseth konkluderer med at det kunne være vanskelig å skjønne at de to politikerne snakket om den samme protokollen fordi de benyttet seg av to forskjellige diskurser.¹²⁴

Et annet eksempel er gasskraftdebatten på midten av 1990-tallet. Naturkraft argumenterte på denne tiden for å bygge gasskraftverk i Norge. Tanken var at gasskraftverkene skulle produsere strøm som skulle erstatte den mer forurensende kull-produserte elektrisiteten som ble laget i Norden. Den norske gassen kunne dermed ses på som et klimavennlig alternativ, selv om norske utslipp ville øke.¹²⁵ Ihlen viser til at Naturkraft argumenterte for å bygge gasskraftverk ved å legge frem statistikk som viste at det ville forekomme en økning i energietterspørselen i det

¹²³ Lindseth 2006a og Lindseth 2006b

¹²⁴ Hovden og Lindseth 2002 s. 22

¹²⁵ Hovden og Lindseth 2002 s. 17

nordiske kraftmarkedet. Naturkraft argumenterte for at etterspørselen uansett måtte tilfredstilles og at det derfor var best om det eksisterte et rent alternativ. Ihlen hevder derfor at vektleggingen av de sceniske kjennetegnene rettet oppmerksomheten vekk fra Naturkrafts miljøskadelige virksomhet og over på de sceniske kjennetegnene, slik at en annen handling enn å bygge gasskraftverkene virket umulig.¹²⁶ Gasskraften kunne derfor profileres som et klimatiltak ut fra den globale diskursen, fordi man hevdet at de globale (nordiske) utslippene ville minske. Den globale diskursen var imidlertid ikke enerådende. Motstanderne av gasskraftverkene klarte å mobilisere en stor del av Norges befolkning rundt den nasjonale diskursen.

Miljøvernorganisasjonene argumenterte for at Norge hadde en forpliktelse til å redusere sine nasjonale utslipp og at det fantes et stort potensial for å spare energi. Det ble også argumentert for å utvikle fornybar energi som ville gjøre gasskraften overflødig. I tillegg ble det hevdet at teorien om at norsk gasskraft ville redusere utslipp globalt ikke var troverdig. I stedet for at det ville forekomme en utslippsreduksjon, ble det argumentert for at utslippene fra gasskraftverkene ville komme i tillegg til allerede eksisterende utslipp internasjonalt.¹²⁷

Et ytterligere eksempel på strategisk bruk av den globale diskursen finner vi i Lyse Energis argumentasjon. Lindseth viser til at Lyse Energi på begynnelsen av det 20. århundre ville bygge gasskraftverk som skulle forsyne Stavanger-regionen med gass. Rogass-prosjektet ville føre til at det ville bli vanskelig å nå det ambisiøse målet for utslippsreduksjoner som var fastsatt av Stavanger kommune. Miljøvernorganisasjonene argumenterte for at fornybar energi og energieffektivisering ville kunne sikre den regionale og lokale energietterspørselen. Dermed kunne man også klare seg uten Lyses naturgassprosjekt. Lindseth mener Lyse Energi redefinerte og reskalerte den lokale kampen for å redusere utslipp, til å representere en kamp for å få ned de globale utslippene. Gjennom å benytte seg av en diskurskoalisjon med lokale og nasjonale aktører, ble disse brukt for å skape troverdighet for argumentene, og prosjektet ble til slutt realisert. Politikerne i Stavanger oppga dermed utslippsmålet. Den globale diskursen ble i tilfellet med Lyse Energi benyttet som et strategisk verktøy for å vinkle klimaendringene i direkte konflikt med aktører som baserte seg på en lokal tilnærming. Dette åpnet for en utbygging av Rogass-prosjektet samtidig som Lyse Energi kunne profilere dette som et klimatiltak. Lyse

¹²⁶ Ihlen 2006b s. 143-144

¹²⁷ Hovden og Lindseth 2002 s. 18-19

Energis tilfelle har en klar parallell til situasjonen på 1990-tallet, da stabiliseringsmålet ble frafalt i Norge. Lindseth viser også til at en sentral grunn til Lyses gjennomslag, var at selskapets strategi passet inn i den etablerte globale diskursen som utviklet seg i Norge på 1990-tallet.¹²⁸

Diskurser kan altså benyttes strategisk i klimakommunikasjon. For å gjøre argumentasjonen lettere å lese, deles den opp i retoriske strategier i analysekapittelet. Retoriske strategier kan sies å være argumenter som en retor kan benytte for å ramme inn debatten. Denne fremgangsmåten følger Ihlen's arbeid. Ihlen viser til at den norske petroleumsindustriens retoriske strategier har tatt utgangspunkt i den globale diskursen.¹²⁹ Til forskjell fra Ihlen er det i denne oppgaven større vekt på diskursene i selve analysen. For å underbygge sine diskursive konstruksjoner av virkeligheten, kan statsrådene bruke retoriske virkemidler. Disse retoriske virkemidlene, ethos, logos, pathos, identifikasjon og metaforer, vil derfor i analysen relateres til enten den globale eller nasjonale diskursen. Poenget er at hvilken diskurs man tar utgangspunkt i, betyr noe for hva som defineres som problem og løsning. Det som virker logisk sett ut fra den nasjonale diskursen, er kanskje ikke like logisk dersom en tar utgangspunkt i den globale diskursen. En naturlig følge av dette er også at de retoriske strategiene som inngår i de to diskursene vil være forskjellige.

4.4 Kapitteloppsummering

Dette kapittelet handlet om retorisk teori og teori om diskursanalyse. Teorigjennomgangen klargjorde at retorikk i denne studien forstås som strategisk, effektiv kommunikasjon gjennom avsenderens tekstgrep. Diskursanalysen fokuserer på sin side på de overgripende verdensbildene i analysematerialet. Videre ble det redegjort for debatten om den retoriske situasjonen. Formålet med gjennomgangen var å diskutere hvilke hensyn en retor må ta til omgivelsene, når personen blir konfrontert med et problem som krever svar. Diskusjonen om den retoriske situasjonen tok utgangspunkt i to forskjellige syn, representert ved Lloyd Bitzer og Richard E. Vatz. Bitzers teori ble modifisert til også å åpne for at retoren kan være med på å forme situasjonen, og til å fokusere på at det publikum som avgjør hva som er det presserende problemet, uavhengig av om problemet er reelt eller ikke.

¹²⁸ Lindseth 2006b s. 28

¹²⁹ Ihlen 2007b

I teorigjennomgangen av diskursanalysen ble det rettet spesiell oppmerksomhet mot én retning – diskurspsykologien. Diskurspsykologien fokuserer på hvordan tekst og tale er retorisk organisert og underbygger bestemte konstruksjoner av verden. Diskursen ses her på som fleksibel ressurs, hvilket understreker at diskurser kan anvendes med et strategisk formål. Det diskurspsykologiske utgangspunktet ble så knyttet til den globale og nasjonale diskursen, der den nasjonale og globale diskursen kan ses på som strategiske ressurser retoren kan anvende i den retoriske situasjonen. Til slutt ble det redegjort for hvordan den globale og nasjonale diskursen tidligere har blitt anvendt for å analysere klimakommunikasjon. Det ble også klargjort at de retoriske virkemidlene som ble gjennomgått - ethos, logos, pathos, identifikasjon og metaforer – vil analyseres i forhold til om de er knyttet til enten den globale eller nasjonale diskursen.

5. Metode

I dette kapitlet vil det redegjøres for andre metodiske betraktninger som har relevans for denne studien. For å besvare problemstillingen, og som et naturlig valg ut fra datamateriale, teori og tidligere forskning, er det i hovedsak en kvalitativ metode som benyttes. For å diskutere styrker og svakheter ved den kvalitative metoden, vil begrepene reliabilitet, validitet og analytisk fleksibilitet gjennomgås.

5.1 Kvalitativ metode

Ifølge Barbara Gentikow skiller den kvalitative metoden i samfunns- og kulturforskningen seg fra kvantitativ metode ved at den legger stor vekt på de ”myke” dataene. Den kvalitative metoden oppfatter ikke empiri som objektive og eksakte representasjoner av virkeligheten, men som fortolkninger av den. Metoden legger vekt på at kunnskap er konstruert og kan således sies å være i slekt med vitenskapsparadigmer som (de)konstruktivismen, poststrukturalismen og postmodernismen.¹³⁰ Både den retoriske og diskursteoretiske disiplinen har røtter i konstruktivismen, et vitenskapsparadigme som altså den kvalitative metoden er i slekt med. Også det offentlige diplomatiet og nasjonsbrandingen har dette utgangspunktet, Andreasen hevder at offentlig diplomati kan ses på som en parallell til konstruktivismen.¹³¹ En kvalitativ analyse, med vekt på hvordan språket er med på å forme virkeligheten, kan derfor være en fruktbar måte å nærme seg materialet i denne studien på.

Ifølge Gentikow legger den kvantitative metoden i motsetning til den kvalitative metoden vekt på ”harde” fakta. Målet er å registrere entydig adferd og holdninger, mens kvalitative studier kan produsere et mer flertydig materiale. Ifølge Gentikow lar ikke menneskelig erfaring seg beskrive gjennom entydighet. Flertydige, ambivalente data kan derfor være bedre egnet til å representere den erfarte virkeligheten. Selv om statsrådenes taler først og fremst vil underlegges en kvalitativ analyse, vil det også bli gjort en enkel kvantitativ analyse. Den kvantitative analysen brukes for å gi ytterligere innsikt i kvalitative fenomener og omvendt. Gentikow viser til at de fleste

¹³⁰ Gentikow 2005 s. 37-38

¹³¹ Andreasen 2007 s. 126

fenomener fra vår verden har både kvantitative og kvalitative sider, og kvantitativ og kvalitativ metode kan virke komplementære ved at den ene utvider den annens kompetanser.¹³²

5.1.1 Reliabilitet

Ifølge Nils-Magnus Björkman kan *reliabilitet* forstås som en målingsprosedyres evne til å gi samme resultat ved gjentatte målinger.¹³³ En vanlig kritikk mot kvalitativ metode, som tar utgangspunkt i objektivitetsidealet i naturvitenskapen og positivismen, er at forskeren blir for sentral som tolker av informasjon. Resultatet er at det er forskerens forståelse som blir avgjørende for utfallet av studien. Dermed kan studiens reliabilitet svekkes. Gentikow mener at en måte å bedre studiens reliabilitet på, er ved å legge frem rikelig med sitater for leseren, og redegjøre for funn som kan synes å bryte med hovedmønsteret. Samtidig må man unngå at visse data undervurderes eller underslås, mens andre vektlegges så sterkt at det gis et for ensidig bilde av fenomenet.¹³⁴

Likevel viser Gentikow til at man innen den kvalitative tradisjonen ikke hevder at forskningsresultatet er en absolutt sannhet, man erkjenner at metoden er situasjonsbetinget og avhenger av forskerens og leserens fortolkning.¹³⁵ Philips og Jørgensen hevder at forskerens subjektive innflytelse over studien er uunngåelig, og at man heller må konsentrere seg om å *etterstreve* objektivitet.¹³⁶ Ifølge Philips og Jørgensen kan den kvalitative studien derfor sies å være en politisk intervensjon. Grunnen er at forskeren selv er en del av diskursene personen undersøker og derfor fins det ikke noen verdifri posisjon for forskeren.¹³⁷

Både min studiebakgrunn og arbeidserfaring kan ha påvirket min for-forståelse. Som student i medievitenskap og leser av i all hovedsak kritisk analyse av petroleumsindustriens klimakommunikasjon, kan jeg ha blitt påvirket av disse kritiske synspunktene. Samtidig har jeg hatt deltidsjobb i Seksjon for Norgesprofilering, omdømme og web i UD. Gjennom arbeidet i UD

¹³² Gentikow 2005 s. 35

¹³³ Björkman 2004

¹³⁴ Gentikow 2005 s. 57

¹³⁵ Gentikow 2005 s. 37

¹³⁶ Philips og Jørgensen 1999 s. 28

¹³⁷ Philips og Jørgensen 1999 s. 56-57

har jeg fått innblikk i hvordan norske myndigheter arbeider med å kommunisere om Norges rolle i klimaspørsmålet. Norske myndigheter har gitt petroleumsindustrien sine rammevilkår og kan dermed også være skyteskive for kritiske akademikere. Min for-forståelse er blant annet preget av erfaringer fra de to ulike miljøene, og det er derfor naturlig å anta at erfaringene kan påvirke oppgaven. Det vil derfor være viktig å forsøke å sette parentes rundt meg selv og min egen ”kunnskap”, slik at mine vurderinger ikke setter preg på analysen.¹³⁸

5.1.2 Validitet

Ifølge Gentikow kan validitet oversettes med bekreftbarhet, gyldighet, riktighet eller sannhet. Gentikow hevder at grensene mellom reliabilitet og validitet ikke er tydelige, men validitetskravet kan sies å være overordnet reliabilitetskravet fordi det førstnevnte antyder hvorvidt det som undersøkes har relevans i forhold til problemstillingen. Studiens validitet er god dersom spørsmålene som stilles er operasjonalisert slik at det spørres etter hva man er ute etter i forhold til teorien.¹³⁹ Studiens validitet kan styrkes ved å bruke det metodiske rammeverket som Ihlen og Lindseth har anvendt for å studere norsk petroleumsvirksomhets klimakommunikasjon. Grunnen til dette er at den norske petroleumsindustrien og den norske regjeringens presserende problem har klare likhetstrekk. Støre adresserte koblingen mellom StatoilHydro og Norges klimautfordringer i en tale til StatoilHydro's Leadership Forum i 2007:

To some extent, Norway's political opportunities and challenges as a leading energy exporting country mirror StatoilHydro's commercial opportunities and challenges as a significant international energy company. On the one hand, we are both seeking to utilise our human resources, our expertise and capital to increase the availability of petroleum. We produce more of the oil and gas that the world needs for growth and development. We provide energy security. And we make money doing so, creating value for both Norwegian society and company shareholders. On the other hand, we are both affected by the increasing focus on the environmental and social costs of oil and gas production.

Støre fortsetter:

How you perform affects your brand, for better or for worse. To many, Statoil and Hydro are synonymous with Norway. You fly our flag. In some respects, therefore, our brands come together. This we need to manage carefully.....Today, you need to come up with good answers

¹³⁸ Jmf Jørgensen og Philips 1999 s. 28 og s. 56-57

¹³⁹ Gentikow 2005 s. 59-60

– because the world cares, and because the reputation of Statoil, Hydro and Norway is at stake at the same time.¹⁴⁰

Støre forklarer at Norges politiske muligheter og utfordringer som et ledende energieksporterende land, i viss grad reflekterer StatoilHydros kommersielle muligheter og utfordringer som et betydelig energiselskap. Støre viser også til at verden trenger petroleum og at inntektene fra norsk petroleumsvirksomhet har skapt verdier for det norske samfunnet og selskapets aksjeeiere. Han poengterer imidlertid at både StatoilHydro og Norge påvirkes av det økende fokuset på de miljømessige og sosiale kostnadene ved petroleumsvirksomheten. Utenriksministeren uttaler senere at det StatoilHydro gjør, påvirker Norges omdømme fordi mange forbinder selskapet med Norge. Støre oppfordrer derfor petroleumsindustrien til å være bevisst på hvordan den fremstår fordi omdømmet til Statoil, Hydro og Norge står på spill på samme tid. Å benytte Lindseths og Ihlens metodiske tilnærming vil derfor kunne være fruktbart fordi både den norske petroleumsindustrien og regjeringen må forklare hvorfor norsk petroleumsvirksomhet kan forsvares ut fra et miljømessig perspektiv.

5.1.2.1 Talene

Utvalget av empiri kan også være med på å styrke eller svekke studiens validitet. Studien tar for seg taler holdt av statsråder fra fire departement. Spørsmålet er om dette utvalget av taler er relevant og tilstrekkelig i forhold til problemstillingen. Det er flere grunner til at tidsperioden januar 2006 til januar 2009 ble valgt. Det var vinteren 2006 at Omdømmeutvalgets sluttrapport ble overlevert til utenriksministeren. På denne tiden ble også Al Gores film *An Inconvenient Truth* lansert. Filmen ses av mange som en sentral grunn til at klimaspørsmålet fikk så stor oppmerksomhet i media.¹⁴¹ I perioden som er undersøkt, og spesielt de to siste årene, har det vært stor oppmerksomhet rundt klimaspørsmålet,¹⁴² hvilket gjør at det vil være relevant å se på hvordan regjeringen har kommunisert i denne perioden. En annen fordel med å ta for seg en

¹⁴⁰ Støre tale 12

¹⁴¹ Den Norske Nobelkomite 2007 - Det heter i Den Norske Nobelkomites kunngjøring for Nobels fredspris i 2007 at Gore trolig er den enkeltpersonen som har bidratt mest til å skape en økt global forståelse for at det haster å løse klimaproblemet

¹⁴² Norklima 2008

såpass lang tidsperiode, er at det i omdømmelitteraturen ofte trekkes frem at omdømme skapes over tid.¹⁴³

Fire departement er valgt ut for analyse. Disse departementene, med tilhørende statsråder, er som følger:

Departement	Statsråd	Taler	Periode
Statsministerens kontor	Jens Stoltenberg	17	27.03.2007-01.10.2008
Utenriksdepartementet	Jonas Gahr Støre	19	15.06.2006-08.12.2008
	Erik Solheim	3	06.02.2007-01.04.2008
Olje-og energidepartementet	Terje Riis-Johansen	3	27.08.2008-02.10.2008
	Åslaug Haga	3	26.10.2007-05.03.2008
	Odd Roger Enoksen	17	03.02.2006-21.06.2007
Miljøverndepartementet	Erik Solheim	2	13.12.2007-01.02.2008
	Helen Bjørnøy	4	27.09.2006-16.10.2007

I alt utgjør 68 taler analys materialet. Støres taler er klart lengst - i gjennomsnitt fem sider per tale, Enoksens taler nest lengst - tre og en halv side per tale, mens de resterende statsrådenes taler i gjennomsnitt er mellom to og tre sider. Av plass- og tidsmessige hensyn har det vært nødvendig å begrense materialet. Av den grunn er det de departementene som har vært vurdert til å være tyngst involvert i talevirksomheten mot utenlandske publikum som inngår i analys materialet. Stoltenberg er valgt fordi han har holdt mange taler om klima og er Norges viktigste ”profileringsperson” i kraft av å være statsminister. Jonas Gahr Støre er med fordi han er leder for det departementet som har det overordnede ansvaret for norgesprofileringen i utlandet og fordi han også har holdt mange taler om energi- og klimapolitikk. Grunnen til at

¹⁴³ Se for eksempel Anholt 2007, Andreasen 2007 og Brønn og Ihlen 2009

Miljøverndepartementet er valgt, er at departementet har hovedansvar for å ivareta helheten i regjeringens miljø- og klimapolitikk. Olje- og energidepartementet inngår i analyse materialet fordi departementets statsråder ofte kommuniserer om Norges rolle i energi- og klimapolitikken.

I analysen vil det refereres til både statsrådene og departementene de representerer. Da det for Solheim i Miljøverndepartementet bare fins to taler tilgjengelig og han er både miljøvern- og utviklingsminister, vil Solheim refereres til som Solheim. Der resultater fra de ulike departementene sammenliknes med hverandre, vil Solheim inngå i Miljøverndepartementet. For Olje- og energidepartementets del vil det på grunn av begrenset talemateriale for Haga og Riis-Johansens del ikke trekkes de store konklusjonene. Talene vil likevel analyseres og inngå i OEDs samlede kommunikasjon. Miljøverndepartementets talemateriale er også noe mindre enn for de andre departementene og det vil derfor være nødvendig å ha dette i mente når funnene fremstilles.

Talene er hentet fra regjeringens offisielle nettsted – regjeringen.no. Talene som undersøkes, er de som er holdt på engelsk mot et utenlandsk publikum, enten talene er holdt i utlandet eller i Norge. Fremgangsmåten har vært å gå inn på de aktuelle departementenes hjemmesider, gå på taler og artikler som er holdt av statsråden, klikke på engelsk for å få frem de engelske talene, for så å scanne dokumentet med søkeordene climate, change, global og warming. Talene er også blitt skumlest for å sikre at alle taler som omhandler hvordan Norge bidrar til å bekjempe den globale oppvarmingen er kommet med. Siste lesedato for talene var 17.07.2009.¹⁴⁴

Utvalget av taler er som nevnt minst hos Miljøverndepartementet. På grunn av at Solheim snakker uten manus, er flere av talene ikke lagt ut på regjeringens nettside.¹⁴⁵ Heller ikke i Olje- og energidepartementet publiseres alle talene.¹⁴⁶ Alle Stoltenbergs taler er på plass på nettsiden,¹⁴⁷ mens de fleste av Støres taler er tilgjengelige.¹⁴⁸ Dette betyr at denne studien ikke

¹⁴⁴ I slutten av desember 2009, altså helt i innspurten av arbeidet, oppdaget jeg at enkelte taler som ikke var med i taleoversikten ved siste lesedato (17.07.2009) ligger på regjeringens nettside. Enkelte av disse igjen forsvant fra taleoversikten neste dag. Det betyr at det kan finnes taler i taleoversikten som ikke er med i denne studien

¹⁴⁵ Opplysning fra Tone Hertzberg i Miljøverndepartementet. Det samme gjelder for Solheim som utviklingsminister – opplysning fra Narve Solheim i UD

¹⁴⁶ Opplysning fra Stein Hernes i Olje- og energidepartementet

¹⁴⁷ Opplysning fra Øyvind Østang ved Statsministerens kontor

dekker alle taler som er holdt mot utenlandsk publikum og resultatene i denne studien må derfor ses i lys av dette. Det hadde vært en klar fordel å ha tilgang til alle talene. Det er imidlertid et aktivt valg fra myndighetenes side ikke å publisere en del av talene. De talene som er publisert på regjeringens nettsted er dermed det helhetsbildet nettleserne får. Det fins altså to typer publikum som talene er rettet mot; ett for hvem talene er fremført, og ett som er nettbrukere.¹⁴⁹ Begge er viktige publikum for regjeringens omdømmearbeid, fordi de aktivt har ønsket å få vite mer om norsk klimapolitikk.

Et annet poeng i forhold til utvalget, er at det kun er taler som er gjennomgått. Hadde annen kommunikasjon, som for eksempel kronikker og debattinnlegg i utenlandske aviser, statssekretærers taler, nettressurser¹⁵⁰ etc. vært analysert, ville det kunne gitt andre resultater enn det som fremkommer i denne studien. Grunnen til at kun talene er analysert, er at dette arbeidet har vært svært tidkrevende. På grunn av det store omfanget av taler har det derfor ikke vært mulig å gjøre bruk av såkalt *triangulering* i studien. Triangulering er en måte å kompensere for feil ved å bruke flere perspektiver, eksempelvis ved å benytte forsker- eller metodetriangulering. Ifølge Gentikow er et problem ved triangulering at denne metoden er svært arbeids- og ressurskrevende. Hun mener den mest pålitelige kvalitetssikringen sannsynligvis oppnås ved en sterk selvrefleksiv evaluering av resultatene.¹⁵¹

Studiens validitet kan også svekkes også ved at regjeringens presserende problem har tatt utgangspunkt i enkelte kritiske røster i utlandet. Det beste ville vært å ha tilgang til en fullstendig kartlegging av utenlandske opinionsdanneres holdninger til norsk klimapolitikk. Dette vil kommenteres nærmere i analysekapittelet.

¹⁴⁸ Opplysning fra Øyvind Stokke i UD

¹⁴⁹ Ifølge Stokke har Støres taler et relativt høyt treff på UD's sider på regjeringen.no. Det forutsettes at dette også kan gjelde for de andre statsrådene

¹⁵⁰ www.norway.info - Norges offisielle ansikt mot verden på internett - har for eksempel rikelig med informasjon om norsk klimapolitikk

¹⁵¹ Gentikow 2005 s. 157

5.1.3 Analytisk fleksibilitet

I tillegg til å kunne styrke studiens validitet og reliabilitet, vil Ihlen og Lindseths metodiske rammeverk kunne bidra til at studien har en høy grad av *analytisk fleksibilitet*. Gentikow bruker dette begrepet i stedet for generaliserbarhet. Den manglende muligheten til å generalisere fra forskningsfunnene er brukt som argument for den kvalitative metodens angivelige grunnleggende mangel på vitenskapelighet eller direkte feilbarlighet. Gentikow mener at man gjennom å introdusere begrepet analytisk fleksibilitet kan innta en mer offensiv posisjon i forhold til kravet om generaliserbarhet. Hun mener at det er en styrke, heller enn en svakhet, at den kvalitative metoden tar høyde for de undersøkte fenomenenes situasjonsbetingete kompleksitet.¹⁵²

Gentikow hevder at den svært komplekse konklusjonen som gode kvalitative studier resulterer i, krever særlig gode argumenter. Selv om kravet om analytisk fleksibilitet innebærer et fokus på fenomeners situasjonsbetingete kompleksitet, betyr ikke dette at konklusjoner gjort i kvalitative studier har snever relevans. Gentikow viser til at den analytiske fleksibiliteten åpner for at funn kan overføres til andre situasjoner. Begrepet analytisk fleksibilitet innebærer imidlertid at konklusjoner må ses på som foreløpige og anfektbare.¹⁵³ Håpet er at funnene i denne studien kan ses i forhold til annen forskning på dette feltet. På denne måten kan studien være med på å styrke eller svekke eksisterende teori. Ved å anvende Ihlen og Lindseths metodologiske tilnærming og vurdere funnene kontinuerlig opp mot tidligere forskning vil sjansene for analytisk fleksibilitet innfinnes øke. Konklusjonene må imidlertid ses på som foreløpige og kan være gjenstand for diskusjon.

¹⁵² Gentikow 2005 s. 48

¹⁵³ Gentikow 2005 s. 60-63

6. Analyse av regjeringens retoriske situasjon

Hvordan kommuniserer så regjeringen? For å analysere regjeringens kommunikasjon vil først regjeringens retoriske situasjon gjennomgås. Det redegjøres først for eksempler på publikums oppfatning av regjeringens klimapolitikk, der det er kritikken mot regjeringen som ligger til grunn for regjeringens presserende problem. Videre vil det redegjøres for de føringene som enten begrenser eller gir regjeringen muligheter i talesituasjonen. Føringene gir en forståelse for hvorfor regjeringen benytter visse retoriske strategier fremfor andre. De retoriske strategiene vil så analyseres i neste kapittel.

6.1 Publikum

Modifiseringen av Bitzers teori åpner for at det er publikums oppfatning av det presserende problemet som blir avgjørende for regjeringens respons. Det presserende problemet er altså i det retoriske publikummet.¹⁵⁴ Følgelig blir det mindre viktig om det presserende problemet er reelt eller ikke.¹⁵⁵ Publikum kan defineres som de aktører som kan bli påvirket av retorens kommunikasjon og som derigjennom kan avhjelpe det presserende problemet gjennom passende handlinger.¹⁵⁶ Spørsmålet blir så; hvem er regjeringens retoriske publikum, og hvilke holdninger fins hos publikum som kan modifiseres gjennom effektiv kommunikasjon?

Så vidt vites eksisterer det ingen undersøkelser som ser på hva slags oppfatninger forskjellige lands opinioner eller opinionsledere har av norsk klimapolitikk. Ifølge Andreasen gjør ofte små lands begrensede ressurser det nødvendig å konsentrere seg om å påvirke opinionsledere.¹⁵⁷ Publikummet i talene som analyseres i denne studien er personer som sorterer inn under målgruppen for det offentlige diplomatiet,¹⁵⁸ der det typiske publikummet er media, frivillige organisasjoner, politikere, byråkrater og næringsliv.¹⁵⁹ I tillegg antas det at allmennheten og

¹⁵⁴ Kjeldsen 2004 s. 82

¹⁵⁵ Ihlen 2007b s. 6-7 og 23

¹⁵⁶ Bitzer 1968 s. 7

¹⁵⁷ Andreasen 2007 s. 88

¹⁵⁸ Szondi 2008 s. 13

¹⁵⁹ Opplysninger fra Øyvind Stokke i UD. Dette er Støres typiske publikum. Det forutsettes i studien at også de andre statsrådenes taler er rettet mot disse publikumsgruppene

forskningsmiljøer er representert på konferansene og blant de som leser talene på nettet. Felles for alle er at de er potensielle opinionsledere.

Regjeringens presserende problem tar utgangspunkt i synspunkter som er fremmet blant to av disse interessentene - amerikansk og britisk media, samt deler av den internasjonale miljøbevegelsen. Synspunktene antas å speile oppfatninger som også kan gjøre seg gjeldende blant andre. I denne studien har det ikke vært mulig å gjøre en detaljert publikumsanalyse. Derfor må kritikken ikke ses på som en fullstendig kartlegging av hva slags oppfatninger som fins om norsk klimapolitikk i utlandet.

6.1.1 Oppfatninger av den norske klimapolitikken

Den første kritiske artikkelen er en artikkel i tidsskriftet *The Economist* i 2009. Tidsskriftet retter fokus mot den norske regjeringens lovnad om at Norge vil være karbonnøytralt innen 2030:

When the Government says Norway will be carbon neutral by 2030, it is taking only domestic emissions into account, not the much larger amount embedded in its hydrocarbon exports. By contrast, it does intend to count emission cuts it has paid for overseas towards the goal of carbon neutrality. Those offsets will be paid for in part with revenue from oil and gas. In short, Norway is profiting handsomely at the planet's expense, while spending a small share of the proceeds on projects to reverse a fraction of the damage done.

Tidsskriftet viser til at når regjeringen sier Norge vil være karbonnøytral innen 2030, tas kun de nasjonale utslippene med i regnskapet. De store utslippene som følger med bruken av petroleum i de landene petroleum eksporteres til utelates. Samtidig vil de utslippskuttene som det er betalt for i utlandet tilgodeses i det samme regnskapet. Disse utslippskuttene vil betales til dels med inntektene fra petroleumsvirksomheten. Resultatet er derfor at Norge tjener seg rik på klimaets bekostning.

Artikkelforfatteren poengterer at en hovedårsak til at den norske klimapolitikken i stor grad baseres på utslippskutt i utlandet, er StatoilHydros jevnlig økning av sin produksjon. Med økt produksjon følger også økte utslipp, til tross for at utslippene fra den norske petroleumssektoren er en tredel av det globale gjennomsnittet. Norge må på grunn av de høye utslippene ta halvparten av kuttene frem til 2020 utenlands. Uten definitive gjennombrudd for nye teknologier, som for

eksempel karbonfangst og -lagring og elektriske kjøretøy, vil Norge til og med kunne måtte ta en enda større del av kuttene i utlandet. Det vises til at norske miljøvernere og politikere har argumentert for at det åpenbare alternativet til å finansiere utslippskutt i utlandet, vil være å redusere petroleumsproduksjonen. Artikkelforfatteren viser imidlertid til at Stoltenberg hevder en reduksjon av petroleumsproduksjonen vil virke mot sin hensikt. Han uttaler at en reduksjon av norsk petroleum vil øke prisen på petroleum og oppmuntre konsumentene til å bytte til billigere og mer forurensende alternativer, som eksempelvis kull.¹⁶⁰

Artikkelforfatteren skriver videre at det i Norge diskuteres om denne globale tilnærmingen er en riktig måte å oppnå karbonnøytralitet på. Denne diskusjonen trekkes også frem som et anliggende for andre land:

All this may sound like a small squall in a narrow fjord. But as more and more countries aim for ambitious emissions targets, they are likely to face similar conundrums. How green is enough? How much carbon is too much? At what point do offsets become a cop-out? As Norway's experience shows – it was also the first country to see a government collapse amid a row about global warming, in 2000 – there are no easy answers to these questions.¹⁶¹

Artikkelforfatteren trekker altså Norges globale tilnærming frem som et eksempel som har bred relevans. Grunnen er at flere og flere land vil stå overfor samme vanskelige problemer når de setter seg ambisiøse utslippsmål. Artikkelforfatteren stiller derfor blant annet spørsmålet; når blir utslippskutt i utlandet en måte å unngå å ta ansvar for sin egen miljøskadelige virksomhet?

Til tross for at det stilles spørsmålstegn ved regjeringens klimapolitikk, roser artikkelforfatteren Norge på flere områder. Blant annet understrekes det at vannkraften står for hele 98-99 % av elektrisitetsforsyningen, at Norge var pionerer både når det gjelder CO2-skatten som ble innført på starten av 1990-tallet og utviklingen av karbonfangst og -lagring i havbunnen på midten av 1990-tallet, i tillegg til Statkraft og StatoilHydros spennende satsing på fornybar energi.¹⁶²

Elisabeth Rosenthal i den amerikanske avisen New York Times har skrevet en annen kritisk artikkel om norsk klimapolitikk. Hun tar også opp regjeringens mål om norsk karbonnøytralitet

¹⁶⁰ The Economist 2009

¹⁶¹ The Economist 2009

¹⁶² The Economist 2009

innen 2030. Norges ambisiøse plan har oppnådd anerkjennelse for sin visjon, men Rosenthal hevder at bak det fagre løftet eksisterer en ubehagelig sannhet – Norge eksporterer utslipp over hele verden:

Norway does not look like a poster child for environmental friendliness when seen from the perspective of its smoke-spewing rigs producing hundreds of millions of barrels of oil a year.¹⁶³

I likhet med artikkelforfatteren i *The Economist* viser også Rosenthal til at Norge har store inntekter fra petroleumsvirksomheten, og at løftet om karbonnøytralitet på kort sikt baseres på å ta utslippskuttene i utlandet. Norges globale tilnæringsmåte har også ifølge Rosenthal en bred relevans:

Norway's bold promise raised the bar for other nations, who where mostly still struggling to figure out how to reduce emissions, even fractionally.¹⁶⁴

Norges globale tilnæringsmåte har en bredere relevans for de landene, selskapene, byene og universitetene som har fulgt det norske eksempelet. Rosenthal hevder at mange av aktørene ikke bare har fulgt Norges eksempel for å gå foran som et godt eksempel. Hun mener det også fins de som har gjort det for å styrke sitt omdømme, eller for å komme statlige reguleringer som man antar er uunngåelig i forkjøpet. Rosenthal viser til at kritikerne hevder at den norske modellen kan vise seg å ikke være bærekraftig, blant annet siden det ikke fins nok miljøprosjekter i fattige land til at rike lands utslipp utliknes. Rosenthal viser til at forskere og miljøvernere mener den norske modellen dekker over de store utfordringene Norge står overfor og at landet må gjøre mer for å kutte utslippene innenlands.

Også Rosenthal fremhever at Norge ikke har klare planer for utslippskutt innenfor landets egne grenser, men i stedet i stor grad er avhengig av å utvikle uprøvet teknologi. Hun viser imidlertid til at det er vanskelig å gjøre store kutt i de norske utslippene. Grunnen er blant annet at biler og drivstoff er tungt skattlagt og at 95 prosent av elektrisitetsforsyningen i Norge kommer fra fornybar vannkraft. Rosenthal forklarer at den store forurenseren i Norge er tungindustrien – olje,

¹⁶³ Rosenthal 2008

¹⁶⁴ Rosenthal 2008

gass og metallforedling. Hun viser til at miljøvernere mener det neste steget for å få ned norske utslipp blant annet er å gi færre tillatelser til utvinning av petroleum, og til og med øke den allerede høye skatten på drivstoff.¹⁶⁵

I en artikkel i engelske *The Guardian* hevder Mark Curtis at det norske imaget som velgjører på miljøområdet er fjernet fra virkeligheten. Curtis fremholder at elektrisitetsetterspørselen i Norge dekkes av fornybar energi og at Norge var en av de første til å innføre CO2-skatt for å bekjempe den globale oppvarmingen. Likevel poengterer Curtis at Norge, med 0,1 prosent av verdens befolkning, slipper ut 0,3 prosent av verdens CO2-utslipp. Dersom oljeeksporten inkluderes ville tallet vært rundt to prosent. Curtis kritiserer også det norske målet om karbonnøytralitet, fordi målet delvis vil oppnås ved finansiering av klimatiltak i andre land.¹⁶⁶

Den gjennomgåtte kritikken kan sies å ta utgangspunkt i en nasjonal diskurs der det fokuseres på at Norge må fokusere på å kutte egne utslipp. Selv om regjeringen altså har mottatt kritikk for sin klimapolitikk, har andre gitt den ros. En kåring som illustrerer både kritikken og rosen, ble utført av to internasjonale miljøorganisasjoner, Climate Action Network og German Watch.¹⁶⁷ I kåringen havnet Norge i 2008 på en 16. plass og i 2009 på en 11. plass av i alt 56 land. Begrunnelsen var at Norge scoret høyt på sin internasjonale klimapolitikk, men det var bare 14 av de 56 vurderte landene som var dårligere enn Norge på nasjonal klimapolitikk.¹⁶⁸ I en undersøkelse fra 2007 gjort av forskningsinstituttet Center for Global Development i Washington, har Norge den beste miljøpolitikken blant verdens 21 rikeste land. Også i 2009 kommer Norge på første plass. Den viktigste årsaken til at førsteplassen er de fallende klimagassutslippene, høye bensinavgifter og minimal bruk av kjemikalier som skader ozonlaget.¹⁶⁹ I mars 2009 fikk regjeringen en annen utmerkelse. Da vant miljø- og utviklingsminister Erik Solheim FNs prestisjefulle miljøpris ”Champion of the earth – distinguished environmental heroes” for politisk miljølederskap. Prisen er vunnet tidligere av Al

¹⁶⁵ Rosenthal 2008

¹⁶⁶ Curtis 2009

¹⁶⁷ The Climate Action Network er et verdensomspennende nettverk der 450 ikke-statlige organisasjoner arbeider for å påvirke myndigheter og allmennheten til å bekjempe den globale oppvarmingen. German Watch er en tysk ikke-statlig organisasjon som arbeider for bærekraftig utvikling

¹⁶⁸ Germanwatch/Climate Action Network Europe 2008, Rodum 2007, Ulekleiv 2007

¹⁶⁹ Roodman et al. 2009 og Roodman 2007

Gore, Mikhail Gorbatsjov, prins Albert av Monaco og Sør-Afrikas tidligere president Thabo Mbeki. Den ble tildelt Solheim først og fremst for Norges storsatsing på å stanse tapet av regnskog og for at Norge har gått i front for å samkjøre satsingen på miljø og utvikling.¹⁷⁰

6.1.2 De presserende problemene

Gjennomgangen viser at kritikernes oppfatning er at den globale oppvarmingen er menneskeskapt, og at Norge bidrar til den globale oppvarmingen gjennom sin petroleumsvirksomhet. Av kritikken kan det utskilles to presserende problemer som begge er knyttet til den norske petroleumsvirksomheten. Det ene er at Norge bidrar til den globale oppvarmingen gjennom eksport av norskprodusert petroleum. Det andre er at Norges utslipp er klart høyere enn Norges utslippsforpliktelser i henhold til Kyotoavtalen. En sentral grunn til de høye utslippene er de høye utslippene fra petroleumssektoren i Norge, selv om andre sektorer, som eksempelvis annen industri og veitrafikk, også står for en stor andel av utslippene.¹⁷¹

Regjeringen kritiseres for ikke å gjøre nok for å kutte utslippene i Norge, i stedet brukes en liten del av inntektene fra den miljøskadelige petroleumsvirksomheten til å finansiere klimatiltak i utlandet. Den største utfordringen ved denne kritikken, sett fra et omdømmemessig ståsted, er at det settes spørsmålstejn ved regjeringens troverdighet. En sentral utfordring vil derfor være å overbevise publikum om at den norske klimapolitikken faktisk vil bidra til å bekjempe den globale oppvarmingen, og at politikken ikke kun springer ut fra en økonomisk egeninteresse.

6.2 Føringer

Som gjennomgangen av kritikken og rosen har vist, er oppfatningen av den norske klimainnsatsen relativt sprikende. Dette kan ha sin forklaring i at det ikke fins noen enighet om hvordan klimaproblemet best løses. Regjeringens kairos kan derfor sies å være til stede. Dette vil kommenteres nærmere i diskusjonen. At det kan synes som det fins muligheter for regjeringen til å påvirke publikums oppfatning av den norske klimapolitikken bringer oss over til de føringene

¹⁷⁰ Arctander 2009

¹⁷¹ Miljøstatus i Norge 2009d

som fins i den retoriske situasjonen. Føringerne må forstås ut fra den nåværende situasjonen, der Norge er en stor petroleumsprodusent og ønsker å fremstå som en leder på klima.

Begrensningene forstås som hindringer eller begrensninger for at disse interessene kan fortsette. Mulighetene kan på samme måte ses på som muligheter for å kombinere petroleumsvirksomhet med en ambisiøs klimapolitikk. Føringerne er ikke en komplett sammenstilling av alle faktorer som regjeringen må forholde seg til i den retoriske situasjonen, men noen av de viktigste.

Den første føringen er å anerkjenne de menneskeskapte klimaendringene. Sett i lys av at 184 land har ratifisert Kyotoavtalen,¹⁷² og at allmennheten i store deler av verden ser på klimaendringene som et svært alvorlig problem,¹⁷³ er dette en føring som regjeringen må forholde seg til.

Regjeringen anerkjenner da også at klimaendringene er menneskeskapte. Et bevis på dette er den norske ratifisering av Kyotoavtalen i 1997. Gjennom ratifiseringen fikk Norge fastsatt et utslippstak der landet kan øke sine klimagassutslipp med én prosent i forhold til 1990-nivå. Det er derfor en føring for regjeringen at man må oppfylle utslippsmålene dersom man skal bli sett på som en leder på klima. Samtidig som forpliktelsene begrenser hvor store utslipp landet kan tillate seg, er Kyotoavtalen utformet slik at Norge kan benytte såkalte fleksible mekanismer dersom man ikke klarer å nå utslippsmålet. Nina Dessau viser til at det fins flere måter å ”ta kuttene ute.” En måte er kvotehandel. En kvote er en andel av en bestemt mengde, for eksempel mengden av utslippene som EU-landene er blitt enige om som tak. Handel med kvoter er derfor handel med andeler av en bestemt, begrenset mengde klimagassutslipp. En annen måte å ta kuttene ute er den grønne utviklingsmekanismen (Clean Development Mechanism). Her fins det ikke noe tak på utslippene, og således ingen kvoter. CDM handler derfor ikke om å redusere utslipp, men å begrense utslippøkningen i forhold til det man antar ellers hadde skjedd. Kjøp av karbon- eller utslippskreditter innebærer altså ikke nødvendigvis at konsentrasjonen av CO₂ i atmosfæren går ned.¹⁷⁴ Den tredje fleksible mekanismen kalles felles gjennomføring (Joint Implementation). Ved felles gjennomføring kan land som har store kostnader forbundet med å redusere egne utslipp av klimagasser investere i et annet land hvor kostnadene for utslippsreduksjon er lavere.

¹⁷² FNs Klimakonvensjon 2009

¹⁷³ Pew Research Center 2009 s. 87

¹⁷⁴ Dessau i Lindseth 2007 s. 50

Investorlandet kan bli kreditert hele eller deler av utslippsreduksjonen.¹⁷⁵ De internasjonale forpliktelsene Norge har kan dermed sies å fungere både som en begrensning, ved at man må klare utslippsforpliktelsene, men også som en mulighet gjennom at man kan benytte Kyototavtalens fleksible mekanismer.

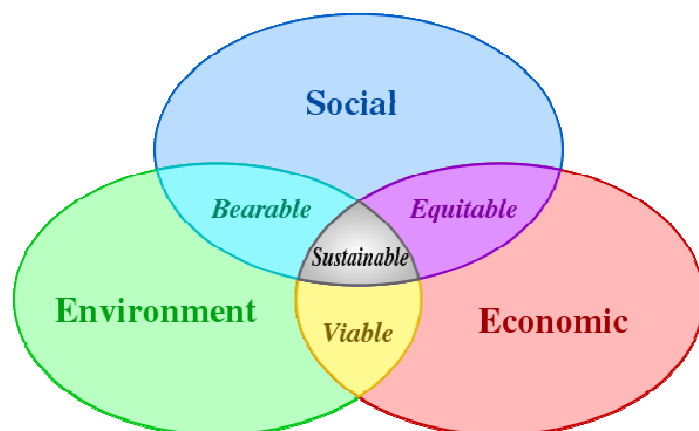
Konferansenes tema kan også sies å være en føring for regjeringen, da temaet på konferansene legger begrensninger på hvilke ytringer som er relevante. På en konferanse om fornybar energi vil det for eksempel kanskje ikke være spesielt naturlig å snakke om den norske satsingen på karbonfangst og –lagring. Tiden statsrådene har til disposisjon kan også påvirke hvor detaljert de kan snakke om et emne. Samtidig som konferansenes tema setter begrensninger for kommunikasjonen, kan valget av type konferanser også ses på som en mulighet. Det er regjeringen som i stor grad velger de konferansene man deltar på, og der man vil være med og påvirke.

En annen mulighet regjeringen har i den retoriske situasjonen, er å vise til projeksjonene om verdens energietterspørsel, som blant annet Det Internasjonale Energibyrådet (IEA) er kommet frem til. I IEAs World Energy Outlook for 2008 estimeres verdens økte energietterspørsel til å stige med 45 prosent frem til 2030, der fossilt brensel (olje, gass og kull) i 2030 fortsatt vil utgjøre størstedelen av energietterspørselen.¹⁷⁶ Slike projeksjoner åpner for at regjeringen kan hevde at man tilfredsstiller etterspørselen etter et produkt som kan bidra til å øke folks levestandard.

En annen føring er begrepet bærekraftig utvikling. Begrepet ble myntet av tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland i 1987 i FN-rapporten Vår Felles Fremtid (Our Common Future), som også går under navnet Brundtland-rapporten. Bærekraftig utvikling ble definert som...*Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.*

¹⁷⁵ Miljøstatus i Norge 2009c

¹⁷⁶ IEA 2008

Figur 1

Illustrasjon av bærekraftig utvikling der økonomiske, sosiale og miljømessige faktorer balanseres.

Kilde: Wikipedia

Maarten Hajer har vist til at begrepet bærekraftig utvikling gjorde det mulig å redefinere det historiske motsetningsforholdet mellom næringsliv og miljøkamp. Begrepet ga muligheter for å se på naturen som en ressurs og ga rom for teknologisk innovasjon som en kur for miljøproblemer. Begrepet ble sett på som en brobygger mellom næringsinteresser og miljøinteresser, der økonomiske, velferdsmessige og miljømessige aspekter ville kunne sørge for en verden i balanse.¹⁷⁷ Ifølge Livesey ble begrepet likevel en kilde til forvirring, og er siden blitt definert på et utall måter.¹⁷⁸ Ihlen fremholder at en gjentatt kritikk har vært at begrepet er med på å lede til færre perspektiver, at det har snudd miljøspørsmål til et spørsmål om teknologi, og at det er de økonomiske sidene som får forrang. Det har vært vist til at den norske og internasjonale petroleumsindustrien samt mange av verdens største selskapers kommunikasjon preges av en slik tilnærming til begrepet. Visse hevder derfor at begrepet bærekraftig utvikling har gitt forurensere et lingvistisk verktøy de kan bruke strategisk for å kunne fortsette sin miljøskadelige virksomhet. Andre igjen har hevdet at begrepet har ledet til at virksomheter i økende grad tar miljø på alvor og har gjort fremskritt i en mer bærekraftig retning.¹⁷⁹ Begrepet bærekraftig utvikling kan sies å

¹⁷⁷ Hajer i Livesey 2002b s. 316

¹⁷⁸ Livesey 2002b s. 317

¹⁷⁹ Ihlen 2006a, 2007a, 2007b og 2009

være en begrensende føring ved at regjeringen må vise hvordan miljøet ivaretas samtidig som den norske petroleumsvirksomheten bidrar til den globale oppvarmingen. Begrepet kan imidlertid også innebære muligheter for regjeringen til å vektlegge at miljøhensyn kan kombineres med hensyn til økonomisk og velferdsmessig utvikling.

6.3 Kapitteloppsummering

I dette kapitlet har regjeringens retoriske situasjon blitt beskrevet. Regjeringens presserende problem ble utledet fra kritiske uttalelser om regjeringens klimapolitikk fra enkelte publikumsgrupper. Føringer som regjeringen kan benytte i responsen på det presserende problemet ble så skissert. Gjennomgangen viste at det fins føringer som kan virke begrensende for regjeringen, men at det også fins flere føringer som kan virke som muligheter med tanke på å kombinere petroleumsvirksomhet med en offensiv klimapolitikk.

7. Analyse av regjeringens retoriske strategier

I det foregående kapittelet ble regjeringens retoriske situasjon gjennomgått. Denne delen av analysen tok utgangspunkt i at regjeringen må forholde seg til sine omgivelser og at kommunikasjonen må tilpasses deretter. Beskrivelsen av denne konteksten leder oss over til regjeringens kommunikasjon, slik den har fremkommet i talene. Analysen deles opp i retoriske strategier, som betegner de strategiene regjeringen benytter for å svare på de presserende problemene.

7.1 Retorisk strategi 1: Verden trenger mer energi

For å rettferdiggjøre den miljøskadelige petroleumsvirksomheten tar regjeringen utgangspunkt i de økonomiske og velferdsmessige sidene av begrepet bærekraftig utvikling. For å skape aksept for denne tilnærmingen til begrepet benytter regjeringen en pathos-appell for å vise at energi er helt nødvendig for å bekjempe fattigdommen i verden.

7.1.1 Fattige må sikres tilgang til energi

I en tale i Stavanger i 2008 sier statsminister Jens Stoltenberg:

It is difficult to fully grasp the welfare gains from this growth: It has brought hundreds of millions of people out of poverty. It has enabled them to live their lives with more dignity and with fewer worries and fears in their daily lives. For this development to continue, the world needs to increase the supply of energy further.¹⁸⁰

Stoltenberg viser her til de enorme velferdsgodene som energitilgang har ført med seg for fattige mennesker. Hundrevis av millioner av mennesker har kommet seg ut av fattigdom, et tall som nesten er umulig å forestille seg. Stoltenberg poengterer at fattige kan leve livene sine med mer verdighet, færre bekymringer og mindre frykt. Dette er noe de aller fleste ønsker skal være beskrivende for egen og medmenneskers livssituasjon. For at denne velferdsmessige utviklingen skal fortsette, fremholder Stoltenberg at energitilgang helt sentralt. Tidligere olje- og energiminister Odd Roger Enoksen viser også til at energitilgang er helt essensielt for den fattige

¹⁸⁰ Stoltenberg tale 5

verden. I en tale i Norge i 2007 ramser han opp de tre største energiutfordringene verden står overfor. Knappheten på energi, spesielt i u-land, utgjør det første punktet. Behovet for økt energisikkerhet utgjør det andre. Det tredje punktet er behovet for renere energi på bakgrunn av den økende trusselen for klimaendringer. Enoksen legger til:

The widespread energy poverty is perhaps the most serious problem the world is facing ...Without adequate supplies of affordable energy, economic growth and welfare will suffer.¹⁸¹

Enoksen hevder her at den utbredte energimangelen kanskje er det mest alvorlige problemet verden står overfor. Ifølge Enoksen vil mangel på energi gå på bekostning av økonomisk vekst og velferd. Også miljø- og utviklingsminister Erik Solheim har denne tilnærmingen. Han klargjør at uten energi vil den tredje verden hindres i å bekjempe fattigdom og sosial utvikling i en tale i New York i 2007:

Energy poverty disproportionately affects women and is a crucial obstacle not only to development, but also to poverty reduction and social progress.¹⁸²

Regjeringen er samstemt i forhold til at verden trenger energi for å bekjempe fattigdom og øke folks levestandard. Samtidig viser statsrådene til at fossilt brensel, som i dag er energikilden som utgjør majoriteten av energitilbudet, er hovedårsak til den globale oppvarmingen. Regjeringen benytter også i denne sammenhengen en pathosappell for å vise til at det er de fattigste landene som blir rammet hardest av klimaendringene. Stoltenberg sier det slik i en tale i Cape Town i 2008:

All countries will be affected by climate change. But the most vulnerable, the poorest countries and peoples, those who have contributed least to the causes of climate change, will suffer most. The industrial countries must lead the way. By cutting emissions in our own countries. And by financing mitigation and adaptation in the developing world.¹⁸³

Selv om statsrådene viser til at det er de fattigste som vil lide mest av klimaendringene, er det altså ikke snakk om å slutte å produsere energi. Til det er energiens rolle for den økonomiske og velferdsmessige utviklingen for sentral. De felles interessene og verdiene regjeringen fremfører

¹⁸¹ Enoksen tale 7

¹⁸² Solheim UD tale 2

¹⁸³ Stoltenberg tale 10

er derfor knyttet til at verdens fattige må få tilgang til energi, samtidig som den globale oppvarmingen bekjempes ved å redusere CO₂-utslipp. På denne måten kan de felles interessene skape en vi-følelse og dermed bidra til å styrke statsrådenes ethos. Statsrådenes argument om at energi er nødvendig for å bekjempe fattigdom, leder over til argumentet om at verdens energietterspørsel er økende.

7.1.2 Etterspørselsveksten er stadig økende

Ihlen har vist til at den norske petroleumsindustrien har argumentert for at verdens energibehov øker kraftig. Dette har vært en sentral strategi for å legitimere industriens miljøskadelige virksomhet.¹⁸⁴ Naturkraft har for eksempel brukt dette argumentet for å rettferdiggjøre utbygging av gasskraftverk i Norge, selv om selskapet erkjente at det beste miljømessige alternativet ville være å legge bånd på energibruken.¹⁸⁵ Noen av verdens største petroleumsselskap viser også til den økende energietterspørselen i sine bærekraftsrapporter.¹⁸⁶

Dette argumentet benyttes også av regjeringen. Det internasjonale energibyrådet, IEA, brukes som en autoritativ kilde for å vise til den veldige veksten i energietterspørsel som vil finne sted de neste tiårene. I IEAs World Energy Outlook for 2008 estimeres det at verdens økte energietterspørsel vil stige med 45 prosent frem til 2030, der fossilt brensel (olje, gass og kull) i 2030 fortsatt vil utgjøre 80 prosent av energimiksen. Denne projeksjonen, som også kalles IEAs Reference Scenario, er det mest konservative estimatet og baserer seg på et ”business-as-usual”-scenario, der dagens utvikling forventes å fortsette frem mot 2030. I det alternative scenarioet, Alternative Policy Scenario, antas det å skje politiske endringer slik at miljøvennlige tiltak vil bli gjennomført innen 2030. Aage Stangeland viser til at forskjellen mellom energibehovet i de to ulike scenarioene er betydelig, men selv om det tas utgangspunkt i det alternative scenarioet, fins det fortsatt en stor energietterspørsel som må tilfredsstilles. Ifølge Stangeland er IEA blitt kritisert for å anta en for sterk økning i energibehovet og for ikke å ta høyde for det fulle potensialet for energieffektivisering og fornybar energi. Stangeland hevder imidlertid at IEA og FNs

¹⁸⁴ Ihlen 2007a s. 110

¹⁸⁵ Ihlen 2006b s. 143

¹⁸⁶ Se for eksempel BP 2009 og ExxonMobil 2008

klimapanel (IPCC) projeksjoner viser svært like trender både for fremtidig energibehov og fornybar energiproduksjon. Dette tyder på at IEA og IPCC har tilnærmet likt syn på fremtidig utvikling i globale CO₂-utslipp.¹⁸⁷ Stangeland viser likevel til at i tillegg til IEA og IPCCs spådommer kommer mer optimistiske projeksjoner fra eksempelvis Greenpeace, som hevder at potensialet for energieffektivisering og fornybar energi er langt større enn det IEA forutsetter.¹⁸⁸ Målet her er ikke å avgjøre hvilke projeksjoner som er riktige, men konkludere med at regjeringen kan støtte seg på at en anerkjent organisasjon spår en veldig vekst i energietterspørselen og at fossil energi vil utgjøre en hoveddel av energimiksen langt frem i tid. Utenriksminister Jonas Gahr Støre gjør dette i en tale i Washington i 2007:

... against the background of the latest (IEAs) World Energy Outlook, it is rather illusory to talk about quick fixes to kick the fossil fuel habit or shake the petroleum addiction. The world neither can nor should go “cold turkey” on fossil fuels.”¹⁸⁹

Støre viser til IEAs projeksjoner for å fremme en logosappell, der han bruker ord som *illusjon* om det å tro at man kan slutte å produsere petroleum. Støre viser i denne talen også til at referansescenariot til IEA kan endres, da dette bare er ett mulig scenario. Han uttaler også at folk ikke bør la seg passivisere i kampen for å sikre energisikkerhet og klimasikkerhet. Likevel viser altså Støre til en veldig energietterspørsel og uttaler at selv om en tar utgangspunkt i IEAs alternative scenario, vil verden i tiårene fremover fortsatt behøve rikelig med petroleum. Enoksen argumenterer på en liknende måte i en tale i Washington i 2007:

The International Energy Agency – the IEA – estimates that even with our best efforts to restrain energy growth, the world consumption of energy will, according to their Alternative Policy Scenario, increase with 38 % by 2030. In this more sustainable scenario we see that in 25 years time fossil fuel will still meet 77 % of the energy demand.¹⁹⁰

På denne måten benytter regjeringen et ethos-argument gjennom å vise til IEAs projeksjoner. Dette er altså ikke regjeringens egne projeksjoner, men ”objektive fakta” fra en anerkjent organisasjon. Samtidig ligger dette til grunn for en logos-appell der regjeringen kan vise til en veldig energietterspørsel. På denne måten kan ethos og logos sies å henge sammen og inngå i et

¹⁸⁷ Stangeland 2007a

¹⁸⁸ Stangeland 2007b

¹⁸⁹ Støre tale 15

¹⁹⁰ Enoksen tale 5

gjensidig vekselspill.¹⁹¹ Med IEAs projeksjoner som utgangspunkt uttaler Støre i en tale i Brussel i 2006:

However, we have to face the fact that oil and gas will continue to be the main energy source for many decades. Therefore, we still need to increase hydrocarbon production, while at the same time reducing carbon dioxide emissions and developing even safer and cleaner ways of utilising fossil fuels. The promising fact is that all of this is possible.¹⁹²

Støres argumentasjon tar utgangspunkt i den globale diskursen. Ved å rette fokus mot de økonomiske og velferdsmessige sidene av begrepet bærekraftig utvikling, hevder Støre at petroleumsproduksjonen bør *økes*, ikke reduseres. På samme tid må man redusere CO2-utslipp og utvikle renere måter å benytte fossilt brensel på. Det gjelder altså å ha ”to tanker i hodet på samme tid.”

Det er ikke bare IEA som inngår i regjeringens diskurskoalisjon med den hensikt å legitimere norsk petroleumsvirksomhet. I en tale i Norge i 2008 påpeker tidligere olje- og energiminister Åslaug Haga at leder av FNs klimapanel og Nobels fredsprisvinner, Rajendra K. Pachauri, har uttalt:

“You should not be ashamed to provide the world with oil and gas which will be required for decades to come, but you should use your wealth to develop renewable energy – bio, solar, wind.”¹⁹³

Pachauri har altså uttalt at Norge ikke bør skamme seg for å tilby verden petroleum som jo tross alt vil behøves i flere tiår fremover, men han understreker viktigheten av å bruke inntektene fra den lønnsomme industrien til å utvikle fornybar energi. Ved å vise til at anerkjente institusjoner og fremtredende enkeltmennesker, slik som Pachauri i dette tilfellet, går god for petroleumsvirksomheten, kan regjeringens troverdighet styrkes. Ved å benytte diskurskoalisjonen kan statsrådene vise til at petroleumsproduksjonen ikke gjøres av egeninteresse, men at regjeringen og publikum har felles interesse av å bekjempe fattigdommen i verden. Den kombinerte logos- og pathos-argumentasjonen som ofte innleder statsrådenes taler, er derfor et forsøk på å sette premissene for debatten. Dersom publikum anerkjenner denne globale

¹⁹¹ Jmf Kjeldsen 2004 s. 133-134

¹⁹² Støre tale 17

¹⁹³ Haga tale 2

problemdefinisjonen kan en annen handling enn å fortsette petroleumsproduksjonen synes umulig.¹⁹⁴

7.2 Retorisk strategi 2: Fornybar energi – urealistisk på kort sikt

I de gjennomgåtte artiklene og undersøkelsene er regjeringen ikke blitt kritisert for satsingen på fornybar energi. I stedet har det blant annet vært vist til at Norge har en omfattende vannkraftvirksomhet og at Statkraft og StatoilHydro satser på utvikling av fornybar energi. Regjeringens tilnærming til fornybar energi må ses i sammenheng med argumentet om at verden vil fortsette å trenge norsk petroleum. Statsrådenes argumentasjon kan i hovedsak oppsummeres slik; det er viktig å utvikle fornybar energi fordi dette er en viktig komponent for å få ned klimagassutslippene. Samtidig er fornybar energi per i dag og i lang tid fremover ikke et realistisk alternativ. Derfor må Norge fortsette å produsere petroleum.

Denne argumentasjonen kommer til uttrykk hos Støre i en tale i Stockholm i 2008. Utenriksministeren viser til tall fra IEA, der han fremholder at dersom de nåværende trendene holder seg, vil fornybar energi kunne utgjøre 20 prosent av utslippskuttene som behøves innen 2050. Støre klargjør at fornybar energi derfor har et stort potensial til å redusere utslipp. Likevel mener Støre at fornybar energi per i dag og i flere tiår ikke vil sørge for at man når de utslippskuttene som trengs.¹⁹⁵ Den store utfordringen er ifølge Støre:

Regardless of the breakthroughs made in renewable energies, the world will continue to need fossil fuels for decades to come.¹⁹⁶

Her ”låser” Støre debatten ved å anvende den globale diskursen. *Uansett* gjennombruddene innen fornybar energi, vil dette ikke være i nærheten av å fylle det energitomrommet som en utfasing av fossil energi vil innebære. På denne måten er logos-appellen til Støre knyttet til den globale diskursen. Haga uttaler seg på en liknende måte i en tale i Europaparlamentet i Brussel i 2008. I likhet med Støre appellerer hun til folks fornuft når hun uttrykker seg på denne måten:

¹⁹⁴ Jmf Ihlen 2006b s. 143-144

¹⁹⁵ Støre tale 1

¹⁹⁶ Støre tale 6

I am personally an enthusiastic supporter of rapid progress in the promotion of renewable energy, and I spend most of my working hours dealing with this challenge. However, no matter how hard we try to develop renewables; coal, oil and gas will be with us, and will continue to be our main source of energy supply for several decades to come.¹⁹⁷

Denne uttalelsen gjenspeiler også i hovedsak de andre statsrådenes argumentasjon. Solheim, Bjørnøy og Stoltenberg argumenterer likevel mer indirekte om fornybar energi ved å hevde at fossil energi vil være energihovedkilden i mange år fremover. Regjeringens tilnæringsmåte til fornybar energi har klare likheter med den norske petroleumsindustriens argumentasjon. Både regjeringen og industrien argumenterer for at det ikke fins noen realistiske alternativer til fossilt brensel. Dette kaller Ihlen en utdefinering, der oljeindustriens tolkningsrammer kan sies å være uttrykk for makt. Noe er realistisk og noe er urealistisk.¹⁹⁸ Måten statsrådene argumenterer ”mot” fornybar energi på, er ikke først og fremst en utdefinering av fornybar energi som et middel for å bekjempe klimaendringene. Det er heller et argument *for* norsk petroleumsproduksjon ut fra et klimaperspektiv, noe som redegjøres for nedenfor.

7.3 Retorisk strategi 3: Norsk petroleum er et rent alternativ

Vi har nå sett hvordan regjeringen har forsøkt å legitimere norsk petroleum ut fra en økonomisk og velferdsmessig forståelse av begrepet bærekraftig utvikling. Samtidig gjenstår det faktum at norsk petroleumsvirksomhet bidrar til den globale oppvarmingen. Dette leder over til neste argument, der deler av regjeringen argumenterer for at norsk petroleum faktisk er et klimatiltak i seg selv. Dette argumentet tar utgangspunkt i at man får gjennomslag for de foregående argumentene; at verden trenger energi og at petroleum er nødvendig for å tilfredsstille energietterspørselen.

I det følgende vil det skilles mellom to aspekter av dette argumentet. Det ene er at norsk petroleum er renere enn utenlandsk petroleum. Det andre argumentet er at den rene norske petroleumen kan erstatte mer forurensende fossilt brensel. Begge argumentene er basert på antakelsen om at norske petroleumsprodukter og aktiviteter er renere enn utenlandsk petroleum

¹⁹⁷ Haga tale 1

¹⁹⁸ Jmf Ihlen 2007a s. 121 og Ihlen 2006a

og i forlengelsen god internasjonal klimapolitikk. Dette har vært hovedargumentet til norske talspersoner for den globale diskursen siden starten av 1990-tallet, og har derfor vært et sentralt argument for å legitimere norsk petroleumsvirksomhet.¹⁹⁹

7.3.1 Renere i forhold til utenlandsk petroleum

Ihlen har vist til at petroleumindustrien har argumentert for at den kutter utslipp og produserer renere petroleum enn sine konkurrenter. Industrien hevder derfor at den bidrar til bærekraftig utvikling. Argumentet er ikke bare blitt fremmet for å legitimere petroleumsvirksomheten, men også for å rettferdiggjøre økt norsk petroleumproduksjon. Internasjonale petroleumsselskaper preges også av slike teknologibaserte miljøverdier. Selskapene hevder de bidrar til bærekraftig utvikling ved å bruke den best tilgjengelige teknologien. Ifølge Ihlen står dette i motsetning til økologiske definisjoner av bærekraftighet som fokuserer på naturens bæreevne. Ihlen mener således at den norske oljeindustrien har utnyttet uklarheten rundt begrepet bærekraftig utvikling og definert det strategisk til sitt eget beste.²⁰⁰

Stoltenberg, Støre, Enoksen og Haga benytter alle argumentet om at norsk petroleum er relativt sett ren. Haga sier dette i en tale i Norge i 2008:

Due to strong regulations, the Norwegian petroleum sector has very high environmental standards. CO₂-emissions per produced oil equivalent on our shelf are 1/3 of global average.²⁰¹

Haga fremhever i talen at CO₂-utslippene fra den norske petroleumssektoren er en tredel av det globale gjennomsnittet. Dette er sagt i en tale på en petroleumskonferanse der det kan antas at publikum er mer positivt innstilt til petroleum enn et mer nøytralt publikum ville vært. I den andre talen der Haga bruker dette argumentet, snakker hun også til et petroleumspublikum. Stoltenberg, som bruker argumentet i én tale, og Enoksen, som bruker argumentet i to taler, fremmer også dette synet i petroleumskontekster. Dette kan tyde på at statsrådene tilpasser budskapet etter det publikumet de står overfor. Støre skiller seg imidlertid fra de andre statsrådene ved å fremme argumentet i sju taler. Han bruker i motsetning til de andre også

¹⁹⁹ Lindseth 2006a s. 46

²⁰⁰ Ihlen 2006b og Ihlen 2007a s. 120-121

²⁰¹ Haga tale 2

argumentet i fora der publikum ikke nødvendigvis jobber innen petroleumssektoren - her i en tale i Minneapolis i 2008:

Today, the Norwegian continental shelf is the most energy-efficient petroleum producing region in the world. The CO2 emissions there are less than a third of the global average per unit produced.²⁰²

Støre argumenterer på samme måte som Haga for at norsk petroleumsproduksjon er klart mindre forurensende enn den utenlandske. På denne måten forsøker Støre å hjelpe publikum til å trekke fornuftige slutninger gjennom bruk av et enthymem, der publikum selv må komplettere de betydninger og ideer som antydes.²⁰³ I denne sammenheng vil det være naturlig å tenke at norsk petroleumsproduksjon er mer miljøvennlig enn annen sammenliknbar petroleumsproduksjon. Publikum kan som en følge av dette bli påvirket til å mene at Norge bør fortsette sin petroleumsproduksjon.

Ihlen viser imidlertid til at aktører i den norske miljøbevegelsen ikke har vært særlig imponert over argumentet om at norsk petroleum er ”rein”, og kalt betegnelsen en selvmotsigelse.²⁰⁴ Andre har hevdet at tallene regjeringen opererer med kan gi et feil inntrykk av petroleumens klimapåvirkning. Bellona fremhever at utslippstallet fra petroleumsproduksjonen bare står for en liten del av det totale utslippet som petroleumen fører med seg. Grunnen er at det er karboninnholdet i petroleumsproduktene som utgjør størstedelen av utslippene. Bellona hevder at norsk petroleum kun har to prosent lavere utslipp per energienhet enn det globale gjennomsnittet dersom en sammenligner hele karbonfotavtrykket til oljen. Miljøvernorganisasjonen mener også at selv om utslippskutt fra petroleumsproduksjon er vesentlig i klimapolitikken, kan den forholdsvis moderate forskjellen ikke lede til noen konklusjon om at økt norsk petroleumseksport er et godt klimatiltak.²⁰⁵ Regjeringen har her benyttet seg av føringen som Kyotoavtalen innebærer, der Norge ikke er ansvarlig for utslipp som forbruket av norsk petroleum fører til i andre land. Dermed kan regjeringen argumentere for at den norske petroleumssektorens utslipp kun er en tredel av det globale gjennomsnittet. Ved å anvende dette argumentet har regjeringen

²⁰² Støre tale 6

²⁰³ Jmf Karlberg og Mral 1998 s. 42

²⁰⁴ Ihlen 2007 s. 118

²⁰⁵ Bellona 2009

større mulighet til å profilere Norge som en ledende klimaaktør enn ved å uttale at norsk petroleum bidrar marginalt mindre til den globale oppvarmingen.

Ihlen hevder at en motstrategi mot petroleumsindustriens argumenter om ren petroleumsproduksjon, er å angripe det underliggende premisset; at energietterspørselen bør møtes med høyere produksjon og at valget står mellom utenlandsk petroleum og den renere norske petroleumen. Han viser til at Naturkraft på slutten av 1990-tallet argumenterte for at den årlige etterspørselsveksten i det nordiske kraftmarkedet ville være 1-2 prosent. Selskapet argumenterte for at det ville være best om etterspørselen ble tilfredsstillt med det reneste alternativet - norsk naturgass. Ihlen kaller dette et falskt dilemma og poengterer at det kan argumenteres for at energikonservering, energieffektivisering og utvikling av fornybar energi kunne vært prioritert i stedet.²⁰⁶ Ved anvendelse av den globale diskursen kan regjeringen unngå dette falske dilemmaet. Ved å vise til IEAs etterspørselsprosjeksjoner, er etterspørselsveksten av en helt annen dimensjon enn i det nordiske kraftmarkedet. Dermed vil det ifølge statsrådene ikke holde å dekke den veldige etterspørselen med fornybar energi, og ved å satse på energieffektivisering og konservering.

Denne måten å benytte den globale diskursen på, føyer seg inn den etablerte norske globale tilnærmingen som har tradisjoner tilbake til 1990-tallet.²⁰⁷ Som det fremgikk av teoriavsnittet, var dette også en strategi som Lyse Energi benyttet. Selskapet redefinerte og reskalerte den lokale kampen for å redusere utslipp til å representere en kamp for å få ned de globale utslippene. Miljøvernernes argument om at energikonservering og fornybar energi ville kunne dekke energietterspørselen på det lokale planet, ble dermed mindre relevant. Når Lyse Energi, Naturkraft og i dette tilfellet statsrådene, benytter den globale diskursen, åpner dette handlingsrommet for å fortsette med norsk petroleumsproduksjon, samtidig som petroleumen kan profileres som et klimatiltak. Ved å anvende den globale diskursen, kan regjeringen dermed kombinere økonomiske interesser med miljøinteresser. Lindseth hevder kombinasjonen av disse hensynene i stor grad kan forklare den globale diskursens popularitet.²⁰⁸

²⁰⁶ Jmf Ihlen 2006a og Ihlen 2006b s. 144

²⁰⁷ Jmf Hovden og Lindseth 2002

²⁰⁸ Lindseth 2006a s. 46

7.3.2 Norsk gass kan erstatte kull i Europa

Den globale diskursen hviler altså på dette argumentet; siden norske petroleumsprodukter og aktiviteter er renere i forhold til utenlandske konkurrenter, er norsk petroleumsproduksjon god internasjonal klimapolitikk. Ifølge Lindseth dreide dette argumentet på starten av 1990-tallet seg først og fremst om oljeproduksjon. Argumentet ble senere utviklet til også å gjelde naturgass; eksport av naturgass, direkte eksport av gassbasert elektrisitet og nasjonal bruk av gassbasert elektrisitet. Lindseth hevder at dersom argumentet skal være gyldig, må norsk petroleum erstatte mer forurensende energi. Han viser imidlertid til at Kyotoavtalen per i dag ikke sikrer at naturgass vil erstatte kull, eller for den saks skyld - at naturgass ikke erstatter fornybar energi så som vindkraft eller bioenergi. Lindseth konkluderer derfor med at den globale diskursen har vært basert på forutsetninger som ikke har vært tilfelle i norsk klimapolitikk.²⁰⁹

Flere av statsrådene argumenterer i talene for at norsk gass kan erstatte utenlandsk kull. Stoltenberg sier i en tale i Norge i 2008 at dette er en av tre måter der Norge kan bidra til å bekjempe den globale oppvarmingen:

The first is the substitution of coal by gas. Norway is the now the 3rd largest gas exporter in the world. And we have the resources to increase our export of gas. As a long-term reliable supplier of gas, Norway can contribute to reduced consumption of coal in Europe. And thereby to reduced CO2 emissions.²¹⁰

Stoltenberg viser her til at norsk naturgass *kan* bidra til redusert konsumpsjon av kull i Europa. Kan er et viktig ord, fordi ordet innebærer usikkerhet om gassen vil bidra til å *erstatte* kullet. Videre mener Stoltenberg at denne mulige reduserte konsumpsjonen av kull, vil føre til *reduserte* CO2-utslipp. Naturgass kan ut fra Stoltenbergs resonnement dermed synes å ha en positiv klimaeffekt i form av en nedgang i utslipp fra dagens nivå. Haga benytter også dette erstatningsargumentet i en tale i Norge i 2008:

To the extent that Europe prefers our gas to fossil fuels like coal, the Norwegian gas export can also be said to have a favourable climate effect in Europe.²¹¹

²⁰⁹ Lindseth 2006a s. 46

²¹⁰ Stoltenberg tale 5

²¹¹ Haga tale 2

Hun understreker at dette argumentet er avhengig av at europeere faktisk foretrekker norsk gass i stedet for annet fossilt brensel, og bruker ordene ”i den grad” om usikkerheten som omkranser dette argumentet. Ved å ta forbeholdet om at europeere faktisk må foretrekke norsk gass fremfor mer forurensende fossilt brensel, viser Haga til at dette faktisk krever at man erstatter en mer forurensende energikilde med en mindre forurensende energikilde. Stoltenbergs bruk av ”kan” speiler også dette usikkerhetsmomentet, men dette ene ordet kan være vanskelig å få øye på, og kan være vanskelig å forstå om man ikke har kunnskap om emnet. Kanskje kan en grunn til Stoltenbergs måte å ordlegge seg på være at han henvender seg til et petroleumspublikum, og at disse både kan være positivt innstilt til petroleum i utgangspunktet og at de har kjennskap til usikkerheten i dette argumentet.

Ifølge Christoph Böhringer og Knut Einar Rosendahl er det ikke sikkert at norsk naturgass vil erstatte kull. Dersom dette skulle bli en realitet, er det heller ikke sikkert at dette vil føre til reduserte CO₂-utslipp. De har vist til at subsidiering av fornybar energi kan føre til lavere kvotepriser. Dette er en fordel for de som slipper ut mest CO₂ og resultatet vil være at kullproduksjonen øker på bekostning av gass.²¹² Böhringer og Rosendahl viser også til at utslippene frem til 2012 er gitt ut fra Kyotoavtalen, og således spiller det ingen rolle for CO₂-utslippene om Norge øker eksporten av gass. Etter 2012 er det mer usikkert hva som skjer, og mye avhenger av hvilke eventuelle klimaavtaler verdenssamfunnet enes om.

Erstatningsargumentet kan derfor sies å være preget av flere usikkerhetsmomenter. Ifølge Lindseth var det sentralt for Lyse Energi å kunne fastslå at naturgassen faktisk ville erstatte mer forurensende fossilt brensel. Lyse hadde signert kontrakter med forskjellige industrier og bedrifter der disse bandt seg til å fase ut det fossile brenselet. Den globale tilnærmingen ville derfor i dette tilfellet sørge for løsninger som kunne resultere i faktiske klimagassreduksjoner. For miljøvernbevegelsen ble det vanskelig å argumentere mot denne logikken. Lindseth poengterer likevel at det under debatten om utbyggingen av Rogass-prosjektet eksisterte en fundamental uenighet i hva slags energispor man skulle følge i fremtiden, enten mer fossilt eller økt satsing på utvikling av fornybar energi.²¹³

²¹² Böhringer og Rosendahl 2009

²¹³ Lindseth 2006a s. 47

Statsrådenes bruk av de positivt ladete ordene *erstatte* og *redusere*, kan bidra til at publikum ser på norsk petroleumsproduksjon som et gode for klimaet, til tross for at det fins mye usikkerhet rundt erstatningsargumentet. Usikkerheten rundt argumentet utelates i talene. Det må tillegges at erstatningsargumentet ikke blir brukt i mange taler. Solheim, Bjørnøy og Riis-Johansen benytter seg ikke av argumentet. Stoltenberg fremmer dette argumentet i en tale, det samme gjør Haga og Enoksen. I disse tilfellene blir argumentet fremført i en petroleumskontekst. Også Støre benytter dette argumentet i mindre grad enn argumentet om at norsk petroleum er ren. Han fremfører erstatningsargumentet i kun tre taler, men også her på konferanser med mer nøytrale temaer. Kanskje kan grunnen til at dette logos-argumentet blir mindre brukt, være at det er usikkert om norsk gass vil kunne erstatte utenlandsk kull og føre til reduserte utslipp. Å fremme argumentet om at norsk petroleum ”kun” er ren, kan være mindre problematisk fordi det her ikke hevdes eksplisitt at dette vil føre til reduserte utslipp. Dette enthymemet gjør at publikum selv må komplettere de betydninger og ideer som antydes.²¹⁴ Igjen er det viktig å påpeke at publikum på konferansene kan ha kjennskap til usikkerheten rundt dette argumentet. Som med erstatningsargumentet vil det imidlertid være mer fordelaktig å gi inntrykk av at norsk petroleum er et rent alternativ i stedet for å omtale den som mindre skitten enn konkurrerende petroleum. Norsk petroleum kan ved å bli omtalt som energieffektiv ha større mulighet til å bli sett på som et klimatiltak heller enn en klimatrussel.

7.4 Retorisk strategi 4: Det store gjennombruddet: karbonfangst og -lagring

Så langt er det blitt redegjort for regjeringens forsøk på å rettferdiggjøre petroleumsvirksomheten ut fra økonomiske og velferdsmessige utgangspunkt. Flere av statsrådene har også hevdet at norsk petroleum kan ha en positiv klimaeffekt og således kan ses på som et klimatiltak i seg selv. Likevel erkjenner statsrådene at disse faktorene i seg selv ikke er nok for å redde klimaet. Støre sier det slik i en tale i Minneapolis i 2008:

So here is the troubling fact: In 2030 80% of energy consumption may still come from fossil fuels. But by then global energy demand is projected to have increased by around 50%. This is not sustainable. Addressing this challenge is our most daunting political task today.²¹⁵

²¹⁴ Jmf Karlberg og Mral 1998 s. 42

²¹⁵ Støre tale 6

Støre uttaler at energimiksen i flere tiår vil være dominert av fossilt brensel. Han poengterer at dette ikke er bærekraftig og at denne utfordringen er den mest alvorlige verdenssamfunnet står overfor. Det er her den norske satsingen på karbonfangst og lagring (CCS) kommer inn i bildet. Ved å være en leder i utviklingen av denne teknologien, kan Støre profilere Norge som en sentral aktør i arbeidet med å redusere verdens CO2-utslipp.

Den norske satsingen på CCS er det klimatiltaket som i klart størst grad trekkes frem av samtlige statsråder som det området der Norge kan gjøre en virkelig forskjell. Statsrådenes argumentasjon kan oppsummeres slik: Stortinget besluttet i 1991 å innføre CO2-skatt, hvilket førte til at den norske petroleumsindustrien har lagret CO2 i havbunnen på Sleipner fra midten av 1990-tallet. Denne prosessen ledet frem til Kårstø- og Mongstad-satsingen, der det nå arbeides med å få frem et fullskala gassanlegg som skal produsere elektrisitet med null utslipp. På denne måten kan Norge utgjøre en global forskjell ved å bidra til at CCS gjøres kommersielt tilgjengelig.

7.4.1 CCS vs fornybar energi

CCS er altså regjeringens store profilerings sak. I tabellen nedenfor sammenliknes fornybar energi med CCS for å vise hvor stor vekt statsrådene legger på hvert av klimatiltakene. Statsrådene kan for eksempel vise til at vannkraft står for 99 prosent av elektrisitetsbruken i Norge, eller at man har erfaring med fangst og lagring av CO2 på Sleipner. Det kan også være mer fremtidsrettede satsinger som eksempelvis CCS-satsingen på Mongstad eller RECs solsatsing. Hovedkriteriet er at statsrådene må vise til hva som konkret gjøres eller er blitt gjort i Norge på disse områdene. Dersom CCS og fornybar energi omtales generelt og ikke i direkte tilknytning til klimaproblematikken, tas dette ikke med i opptellingen.

Statsråd	CCS	Fornybar
Stoltenberg	9/17	1/17
Enoksen	15/17	4/17
Haga	3/3	0/3
Riis-Johansen	2/3	3/3
Solheim MD	2/2	0/2
Bjørnøy	4/4	0/4
Solheim UD	2/3	1/3
Støre	11/19	3/19

Tabell 1

Statsrådenes vektlegging av CCS og fornybar energi i talene. Tabellen fremstiller i hvor mange taler den enkelte statsråd fokuserer på fornybar energi i forhold til antall taler. Eksempel: Stoltenberg har fokus på CCS i 9 av 17 taler.

Som det fremgår av oversikten er CCS den store profileringsaken. Oversikten viser også at fornybar energi i liten grad løftes frem i statsrådenes taler. Analysen av Støres vektlegging av fornybar energi støtter opp om miljøvernorganisasjonen ZEROs funn fra 2009. ZERO fant at Støre har nevnt olje, gass og petroleum 1049 ganger i taler han har holdt om Nordområdene og energi etter valget i 2005. Til sammenligning sa han ordet vindkraft bare 8 ganger. Konklusjonen var derfor at fornybar energi nærmest var utelatt.²¹⁶ Støre uttalte at opptellingen til ZERO ikke gir et riktig bilde fordi man ikke kan måle vekten regjeringen legger på utvikling av vindkraft og fremtidig alternativ energi etter hvor mange ganger man nevner det. Han poengterte at olje og gass i dag er kilde til strid i internasjonal politikk og at dette derfor står høyt på enhver utenriksministers agenda. Støre sa også at han støtter olje- og energiministerens satsing på fornybar energi.²¹⁷ Av tabellen kan man se at fornybar energi ikke er et klimatiltak det fokuseres i særlig grad på, verken hos statsrådene i Olje- og energidepartementet eller hos noen av de andre

²¹⁶ Nordby 2009

²¹⁷ Kvaale 2009

statsrådene. Funnet støttes også av den kvalitative analysen; det er ved utvikling av CCS og ikke av fornybar energi at regjeringen kan utgjøre en virkelig forskjell.

7.4.2 Global klimaeffekt

I en tale i Minneapolis i 2008 tar Støre opp regjeringens ambisiøse mål for å bekjempe den globale oppvarmingen. Støre poengterer blant annet at den overordnede målsettingen er å gjøre Norge karbonnøytralt innen 2030. Likevel vil ikke Norges karbonnøytralitet bety så mye i den store sammenhengen:

However, Norway's emissions of greenhouse gases account for only 0.2% of global emissions. In terms of figures alone, our emission cuts will not constitute the watershed that is needed. So here lies Norway's particular challenge and opportunity: to may make an impact far beyond reducing our own emissions..... The International Panel on Climate Change (the IPCC) has found that carbon emissions could be reduced by 20% by means of carbon capture and storage, i.e. by extracting the CO₂ from the natural gas and re-injecting it into safe structures to prevent its release.²¹⁸

Støre understreker det alvorlige ved situasjonen; at det må omfattende utslippsreduksjoner til for å bekjempe den globale oppvarmingen. Å kutte de nasjonale utslippene, som tilsvarer kun 0,2 prosent av verdens utslipp, vil ikke utgjøre den store forskjellen. Støre poengterer imidlertid i denne og andre taler viktigheten av at Norge arbeider for å redusere sine utslipp, fordi man ikke kan vente at land som Kina og India gjør det samme dersom Norge ikke tar sin del av ansvaret.²¹⁹ Støre legger imidlertid større vekt på utslippsreduksjonene som CCS-teknologien kan frembringe. Disse vil ifølge FNs klimapanel kunne utgjøre hele 20 prosent. Ved å sammenlikne disse tallene, kan Norge, i egenskap av at landet er en leder på CCS-teknologien, fremstilles som en aktør som gjør mer enn hva som er forventet. På denne måten benytter Støre et logos-argument som er knyttet til den globale diskursen. Utenriksministeren arbeider også med de motsatte følelsene frykt og håp for å overbevise. Logos og pathos er i dette tilfellet derfor nært sammenknyttet.²²⁰

Ved å vise til den minimale effekten av utslippskutt i Norge, nedtoner Støre den nasjonale tilnærmingens betydning. Hovden og Lindseth har vist til at denne måten å marginalisere

²¹⁸ Støre tale 6

²¹⁹ Støre tale 10

²²⁰ Jmf Karlberg og Mral 1998 s. 35 og Kjeldsen 2004 s. 308-310

nasjonal handling på eksemplifiseres av tidligere miljøvernminister Torbjørn Berntsen. Han argumenterte på samme måte da Norge gikk vekk fra stabiliseringsmålet på midten av 1990-tallet, og beveget seg i retning av den kostnadseffektive globale tilnærmingen. Berntsen uttalte at selv om man hadde skrudd av alle lysene i Norge, stoppet alle bilene og stengt ned alle fabrikkene, så hadde man ikke utrettet mer enn et minimalt bidrag til å minske verdens klimagassutslipp.²²¹ Lafferty og Nordskog poengterer at implikasjonene av denne posisjonen er klart problematisk når det gjelder å motivere landets borgere til å delta aktivt for å oppnå en bærekraftig utvikling. De mener at dersom politikere ikke fremhever individuelt ansvar for å redusere utslipp gjennom reduksjoner i energibruken, er det liten grunn til å tro at nordmenn vil redusere energikonsumpsjonen, som er eksepsjonelt høy i Norge.²²² Publikumsfokuset i denne studien er ikke nordmenn, og kanskje ville ikke Støre anvendt det ovennevnte argumentet overfor et norsk publikum. Argumentet illustrerer likevel på en klar måte Støres bruk av den globale diskursen for å profilere Norge som en aktør som ser utover sine egne grenser. Ved å vise til de store utslippsreduksjonene som en fullverdig CCS-teknologi vil innebære, kan dette også stilne kritikere som påpeker at norsk petroleumseksport bidrar mer til den globale oppvarmingen enn Norges utslippsforpliktelser i forhold til Kyotoavtalen tilsier.

Også Stoltenberg bruker et logos-argument som er knyttet til den globale diskursen når han i en tale under et seminar i Rio i 2008 uttalte:

Energy supply is a precondition for economic growth, and for reducing poverty. Fossil fuels will remain the main source of energy for many years to come. And the use of fossil fuels leads to global warming. The challenge is therefore to reduce emissions of CO₂ at the same time as the use of fossil fuels increases.....Preventing deforestation and capturing carbon could account for more than 40 per cent of the necessary global emission reductions by 2050.²²³

Stoltenberg viser til at Norge er en leder på utvikling av CCS. Han poengterer også at landet er initiativtaker og en sjenerøs bidragsyter for å stoppe avskogingen av regnskogen.²²⁴ Ved å påpeke at de to klimatiltakene kan stå for hele 40 prosent av utslippskuttene som behøves, fremstiller

²²¹ Lafferty et al. 2002 s. 181

²²² Hovden og Lindseth referert til i Lafferty et al. 2002 s. 181

²²³ Stoltenberg tale 4

²²⁴ På klimakonferansen på Bali i 2007 annonserte Stoltenberg at Norge er villig til å gi opptil 3 milliarder i året for å bevare regnskog i utviklingsland - Statsministerens kontor 2008

Stoltenberg Norge som en nyskapende og raus klimaaktør. Publikum kan også i denne sammenhengen få inntrykk av at Norge gjør mer enn landets størrelse skulle tilsi. Stoltenberg benytter den globale diskursen i forbindelse med begge profileringsakene. Ved bruk av den nasjonale diskursen, ville Stoltenberg snakket om CCS-teknologien som en måte å kutte de nasjonale utslippene på, slik at Norge ville klart Kyotoforpliktelsene uten å benytte de fleksible mekanismene. Dette vil kommenteres ytterligere i avsnittet ”Retorisk strategi 7: Vi feier for egen dør.”

7.4.3 Månelanding og brobygging

Da Stoltenberg i nyttårstalen i 2007 lanserte ideen om en norsk månelanding, fikk dette stor oppmerksomhet i Norge. Også i utlandet har regjeringen brukt denne metaforen for å illustrere hvor stort teknologisk gjennombrudd CCS-teknologien kan utgjøre og hvor stor betydning den kan ha for menneskeheten. Haga sier det slik i en tale i Brussel i 2007:

Our Prime Minister has spoken of our efforts related to CCS as Norway’s “moon-landing project”. What does this imply? The metaphor does not mean full scale CCS plants at Kårstø and Mongstad. The “moon-landing” is the technological break-through which will make CCS-technologies commercial and which can be used for capturing and storing CO₂ at all coal and gas fired power plants around the globe – in Europe, India, China and elsewhere.²²⁵

Månelandingsmetaforen er også en metafor som brukes av Støre og Stoltenberg. Ved å benytte månelandingsmetaforen forenkler og tydeliggjør statsrådene hvor stort gjennombrudd CCS-teknologien vil utgjøre ved å forsøke å aktivere flere forskjellige forestillinger på samme tid hos publikum. Statsrådenes metaforbruk kan få publikum til å trekke en parallell mellom gjennombruddet CCS vil utgjøre og det teknologiske gjennombruddet månelandingen utgjorde på 1960-tallet. På samme måte som teknologien som førte til at mennesker kunne reise til månen ble utviklet, kan CCS-teknologien bidra til at mennesker kan fortsette å bruke fossilt brensel samtidig som den globale oppvarmingen og fattigdommen i verden bekjempes. Metaforen kan dermed synliggjøre at menneskeheten tidligere har klart å løse store utfordringer ved hjelp av teknologi, og en logisk slutning kan være at dette også er mulig i forbindelse med den globale

²²⁵ Haga tale 1

oppvarmingen. Livesey fremholder at ExxonMobil tidligere har benyttet den samme logosargumentasjonen i selskapets klimakommunikasjon. Selskapet argumenterte i 2000 for at man har klart å sette mennesker på månen.²²⁶

En annen metafor som illustrerer hvordan regjeringen ønsker å fremstille Norges CCS-satsing på som unik, er brometaforen. Haga sier dette i den samme talen i Brussel:

To conclude, all of us dream about the renewable era. However, we have to build the bridge between the present and the renewable era. We are convinced that CCS is an essential building block in creating this bridge.²²⁷

Haga poengterer at den fornybare æraen er noe alle ønsker, men at dette per i dag ikke er realistisk. Hun bruker ord som ”en drøm” for å understreke at dette ikke er virkelighet, men noe som ligger langt frem i tid. Før man får realisert en verden der fornybar energi kan tilfredsstille energietterspørselen, vil Norge i mellomtiden spille en sentral rolle for å besørge kommersiell tilgjengelighet av CCS-teknologien. Hun bruker metaforen byggestein for å illustrere rollen til CCS, som kan gi publikum konnotasjoner til et byggverk som må bygges fra grunnen av, der man ikke kan ta noen snarveier. Bro-metaforen benyttes for å vise til at denne broen vil lede verden over til den ”trygge” fornybare verden, der den globale oppvarmingen er stagget. I denne broen vil Norge kunne spille en sentral rolle for å få på plass én av byggesteinene gjennom å lykkes med CCS. Brometaforen er dermed knyttet til den globale diskursen. Også Bjørnøy og Riis-Johansen benytter denne metaforen i forbindelse med CCS. Riis-Johansen er den eneste som trekker inn fornybar energi i dette brobildet på en konferanse om fornybar energi i Norge i 2008.²²⁸

Statsrådenes bruk av månelanding- og brometaforen kan bidra til å fange publikums oppmerksomhet. Samtidig er metaforen en del av språkets grunnleggende form, der den hjelper til å forenkle og gjøre ting lett tilgjengelig. Metaforbruk kan også tvinge publikum til å se en hendelse ut fra en bestemt vinkel.²²⁹ Metaforbruken kan dermed fungere som pedagogisk

²²⁶ Livesey 2002 s. 131

²²⁷ Haga tale 1

²²⁸ Riis-Johansen tale 2

²²⁹ Kjeldsen 2004 s. 244-245

hjelpemiddel for å forklare at hvert land må bidra til å bekjempe den globale oppvarmingen på de områdene landene har best forutsetninger. Dette leder over til en annen metafor som tydeliggjør spesielt Støres argumentasjon - at Norge har en skreddersydd tilnærming til klimaproblemet.

7.4.4 Skreddersydd global tilnærming

Et tilbakevendende argument i statsrådenes taler er den lange erfaringen Norge har med CCS-teknologien. Regjeringens store fokus på CCS og de norske erfaringene på dette området, er nært knyttet til imøtegåelsen av kritikken som omhandler den norske petroleumsvirksomhetens bidrag til den globale oppvarmingen. Enoksen sier det på denne måten i en tale i Oslo i 2007:

Let me now turn to Norway and say a few words about our policies and actions on CCS. The Government's policy is that Norway shall be a leading nation in environmental and energy policy. Norway is a major energy supplier, and as such we have an ambition and an obligation to be a leader in safeguarding the environment – not least through the development of low-carbon and green technologies.²³⁰

Enoksen uttaler på konferansen at regjeringen arbeider for at Norge skal være en ledende nasjon på miljø- og energiområdet. Han sier også at siden Norge er en stor energiprodusent, har man ambisjon om og plikt til å være en miljøleder. Utvikling av klimavennlig teknologi trekkes frem som et sentralt område. Liknende uttalelser finner man igjen hos de andre statsrådene. Alle viser til at Norge som en stor petroleumseksportør har et spesielt ansvar for å bidra til å bekjempe den globale oppvarmingen. Ved å uttale at Norge har et ekstra ansvar som en stor petroleumsprodusent, imøtegår regjeringen kritikerne som har fremhevet at norskprodusert petroleum fører til betydelig større skade enn kun den skaden petroleumsvirksomheten i Norge påfører miljøet. På denne måten kan regjeringen fremstå som en ansvarlig klimaaktør som ikke gjemmer seg bak sine Kyotoforpliktelser, hvilke innebærer at man ikke har ansvar for de utslippene som skjer i andre land ved bruk av den norske petroleumen. Enoksen sier det slik i en tale i Qatar i 2006:

Fossil energy producers risk in the future being held responsible for the damage being done to the climate. Just as tobacco producers today are being held responsible for the damage nicotine has caused to human health.²³¹

²³⁰ Enoksen tale 1

²³¹ Enoksen tale 16

Enoksen påpeker at produsenter av tobakk blir holdt ansvarlige for den skaden nikotin påfører menneskers helse. Han benytter et logos-argument når han sammenlikner tobakkprodusentene med produsenter av fossil energi. Produsentene kan på samme måte som tobakkprodusentene bli holdt ansvarlige for skaden som produktet påfører klimaet. Det er derfor CCS vil være så viktig for å redusere den skaden fossil energi påfører klimaet. Enoksens uttalelse er sannsynligvis et resultat av at uttalelsen finner sted under en petroleumskonferanse, der argumentet kan tenkes å skulle gjøre industrien oppmerksom på at dette kan bli en relevant problemstilling. Etter Enoksens uttalelse er produsenter av fossil energi blitt saksøkt for den skaden selskapene har påført klimaet.²³² Det er ikke sikkert at denne sammenlikningen ville vært like aktuell å trekke frem i en mer nøytral setting fordi den retter fokus mot at norsk petroleum er en sterk bidragsyter til den globale oppvarmingen. Enoksens uttalelse illustrerer likevel at statsrådene er nøye med å poengtere at Norge har et ekstra moralsk ansvar som går utenpå forpliktelsene landet har i henhold til Kyotoavtalen.

Alle statsrådene viser altså til at Norge har et spesielt ansvar som en stor petroleumsprodusent og –eksportør. Støre er likevel den eneste som direkte tar opp det tilsynelatende paradokset det er å være en stor petroleumsnasjon og samtidig skulle være en ledende klimanasjon. I en tale i Berlin i 2007 uttaler han:

But, you may ask, isn't it a dilemma here? How can we – and should we – increase our energy production, which involves greenhouse gas emissions, and at the same time contribute to global climate security?Here is our approach: On the one hand, we seek to produce more of the fossil fuels that the world needs. We need to change the world's energy mix, but no matter how successful the breakthroughs may be in renewable energies, the world will continue to need fossil fuels for decades to come..... On the other hand, we seek to be among the most advanced and committed countries when it comes to reducing the environmental impacts of energy production and use. Norway's aim should be that the production and use of Norwegian oil and gas will lead to lower emissions in comparison with the production and use of energy from other suppliers. Thus, we need to be ambitious. Our vision is to move towards "decarbonisation" through CO2 capture and storage that enables continued use of fossil fuels without damage to the atmosphere.²³³

²³² Aftenposten.no 2008. I 2008 gikk en landsby i Alaska til søksmål mot ExxonMobil og flere andre store selskaper som produserer fossil energi. Grunnen var at landsbyen er blitt mer utsatt for vinterstormer og kraftige bølger. Beboerne i landsbyen mener således at selskapene har et ansvar for den globale oppvarmingen som truer eksistensgrunnlaget deres

²³³ Støre tale 14

Støres argumentasjon speiler gjennomgangen av hans tilnærming slik den har fremkommet i denne studien. Han argumenterer for at fornybar energi ikke er et realistisk alternativ og at verden vil fortsette å trenge fossil energi i flere tiår fremover. Samtidig ønsker Norge å være en klimaleder ved å redusere miljøpåvirkningen fra petroleumsproduksjonen og bruken av den. Norges mål er derfor at produksjon og bruk av norsk petroleum skal være renere enn andre alternativer. Støres visjon er at CCS-teknologien vil føre til at man kan fortsette å konsumere fossilt brensel uten at det skader miljøet. Støre fortsetter:

Speaking in Oslo in February, EU Trade Commissioner Peter Mandelson said that Norway's approach to energy and climate "sounds like a paradox but is in fact profound foresight." The point is that Norway's dilemma is the world's dilemma. And therefore we have to tailor our approach in such a way that the Norwegian response becomes a constructive part of the world's approach.²³⁴

Det som kan virke som et paradoks er ifølge utenriksministeren det stikk motsatte. Ved å vise til uttalelsen fra en autoritet, EUs handelskommisær Peter Mandelson, kan Støre hevde at den norske tilnæringsmåten er en fremsynt løsning. Utenriksministeren tar til orde for at verden oppnår best resultat dersom landene utnytter hverandres styrker. Støre bruker metaforen skreddersy²³⁵ som kan gi konnotasjoner til nettopp dette. Norges skreddersyde rolle vil derfor være å minimere skadevirkningen av petroleumsvirksomheten. En forutsetning for at Støres argumentasjon kan få aksept, er at publikum godtar at norsk petroleumsvirksomhet ikke bare er Norges problem, men verdens problem. Ved å hevde at Norges dilemma er verdens dilemma, kan den globale diskursen benyttes for å generalisere problemet. Å trekke problemet opp til et høyere nivå kalles på det retoriske språket *amplificatio*.²³⁶ Den globale diskursen kan på denne måten være med på å skape en fellesskapsfølelse. Støres påstand om at balansering energitilgang og miljøhensyn er verdens dilemma, kan føre til at publikum opplever at problemet krever en felles løsning. Dette kan være med på å skape identifikasjon mellom Støre og publikum og derigjennom en fellesskapsfølelse. Støres bruk av ordet "we" kan også være med på å skape en slik fellesskapsfølelse ved at publikum og retor inngår i et felleskap.²³⁷

²³⁴ Støre tale 14

²³⁵ Kunnskapsforlagets ordbok oversetter *tailor* til *skreddersy* eller *avpasse* - begge betydningene kan her brukes

²³⁶ Eide 1999

²³⁷ Jmf Ihlen 2006b

Et annet eksempel på Støres skreddersydde tilnærming kommer til uttrykk i en tale i Stockholm i 2008.²³⁸ I talen berømmer han Sverige for å være et godt eksempel på at land kan oppnå økonomisk vekst samtidig som man reduserer utslipp. Utenriksministeren viser til at de nasjonale tiltakene som er gjort i Sverige, blant annet i form av overgangen til fornybar energi, har ledet til teknologiutvikling, skapt nye jobber og forbedret miljøet. Støre uttaler at dette er klimatilak som Norge og verden kan ta lærdom av. Samtidig legger han vekt på at fornybar energi bare er en del av løsningen og trekker frem den norske satsingen på å få frem CCS-teknologi. Ifølge Støre er både den svenske tilnærmingen, som er basert på en nasjonal tilnærming, og den norske, som tar utgangspunkt i global tilnærming, nødvendig for å løse klimaproblemet. Poenget er at man må dyrke lands styrker og videreutvikle teknologi der man har erfaring.

7.5 Retorisk strategi 5: Bruk av fleksible mekanismer vil ha positiv klimaeffekt

Hittil er det blitt fokusert på hvordan regjeringen har argumentert for å rettferdiggjøre norsk petroleumsproduksjon. Dette ble identifisert som det første presserende problemet regjeringen sto overfor. Det andre presserende problemet er også nært knyttet til den norske petroleumsvirksomheten. Kritikerne har vist til at Norge ikke klarer sine egne nasjonale utslippsforpliktelser. En sentral grunn er petroleumsvirksomheten, som står for rundt en fjerdedel av de norske utslippene.²³⁹ I stedet benytter Norge Kyotoavtalens fleksible mekanismer, som kritikerne hevder ikke sørger for reell reduksjon av CO₂-utslippene. Resultatet er at Norge tjener store penger på den miljøskadelige petroleumsvirksomheten, mens pengene som går til finansiering av klimatilak i utlandet er småpenger regnet i forhold til inntektene fra petroleumsvirksomheten.

7.5.1 Støre og Stoltenberg – de fremste talspersonene for å ta kuttene ute

Regjeringen kan derfor sies å ha utfordringer i forbindelse med å overbevise publikum om at de fleksible mekanismene faktisk gagnar klimaet. Støre og Stoltenberg er de statsrådene som

²³⁸ Støre tale 1

²³⁹ I 2008 stod utslippene fra olje- og gassvirksomheten for 27 prosent av de totale utslippene. Miljøstatus i Norge 2009d

argumenterer for de klimamessige fordelene ved å benytte disse mekanismene.²⁴⁰ Støre argumenterer slik i en tale i Stockholm i 2008:

The Kyoto mechanisms are flexible to reflect differences between the parties. Emissions trading will continue to be one of the mechanisms that Norway needs to use to meet its commitments. This is not just a policy choice, it is a policy imperative. For the global climate, it makes little difference where emissions are cut.²⁴¹

Støre poengterer at Kyotomekanismene er fleksible for å reflektere at land har forskjellige utgangspunkt og muligheter til å bekjempe den globale oppvarmingen. Han tar utgangspunkt i den globale diskursen for å argumentere for at verden vil oppnå best resultater dersom man dyrker de enkelte lands styrker. Dette er ifølge Støre ikke bare et politisk valg, men en politisk nødvendighet. Ved å benytte den globale diskursen, argumenterer Støre for at det er helt nødvendig å se på verdens totale utslipp. Det spiller således ingen rolle hvor disse kuttene skjer, i Norge eller utlandet. Støre fremholder videre at det ikke er lett for Norge å gjøre dype kutt i de nasjonale utslippene, fordi energikonsumpsjonen allerede i stor grad er basert på fornybar energi.

In many ways, Sweden and Norway are special cases when it comes to energy mix. It is difficult to make deep cuts in our emissions because energy consumption in both countries is already based largely on renewable sources. In Norway, hydropower accounts for about 99% of electricity production, and around 60% of our total energy use comes from renewable sources.²⁴²

Argumentet om at Norge er i en særstilling, må ses i sammenheng med et argument som har tradisjoner tilbake til 1990-tallet, da den globale diskursen først fikk fotfeste i Norge. Prinsippet om kostnadseffektivitet var basert på at Norge var i en ”spesiell situasjon”, fordi kostnadene ved å redusere utslipp i Norge ville bli uforholdsmessig høye i forhold til andre OECD-land. Grunnen til dette var at Norges energikonsumpsjon i så stor grad er basert på vannkraft som ikke slipper ut CO₂. Resultatet av å finansiere klimatiltak i utlandet ville være at man fikk mer miljø for den samme pengesummen.²⁴³ Støre er den eneste av statsrådene som viser til at Norge er i en spesiell situasjon og han benytter argumentet kun i denne talen. Stoltenberg argumenterer imidlertid også

²⁴⁰ Bjørnøy nevner imidlertid i en i en tale i 2006 at den grønne utviklingsmekanismen (CDM) bør være et middel for bærekraftig utvikling i Afrika – se Bjørnøy tale 3

²⁴¹ Støre tale 1

²⁴² Støre tale 1

²⁴³ Ihlen 2007a s. 102

i en tale i Sør-Afrika i 2008 for at den globale oppvarmingen best bekjempes ved å benytte fleksible mekanismer:

Carbon trading creates incentives to reduce emissions. It stimulates investments. And it stimulates the transfer of funds and technology from rich countries to poor countries. By means of a single measure, we can thus address two challenges: climate change and poverty.²⁴⁴

Stoltenberg fremholder at karbonhandel skaper insentiver til å redusere utslipp og at det stimulerer til investeringer. Ved å benytte de fleksible mekanismene kan kapital og teknologi finne veien fra rike land til fattige land og resultatet er at både fattigdom og klimaendringene kan bekjempes. De fleksible mekanismene kan derfor virke som en logisk måte å bekjempe både fattigdom og den globale oppvarmingen på. Argumentet kan derfor sies å være et kombinert logos- og pathosargument. En annen uttalelse som tydeliggjør Stoltenbergs argumentasjon fremføres i en tale i Beijing i 2007:

The effect on the global climate would ultimately be more favourable, at a significantly lower cost, than if every country had to finance all reductions at home.²⁴⁵

Stoltenbergs ord *would ultimately* reflekterer de problematiske sidene ved kvotehandelsystemet som har vært påpekt av kritikere. Cathrine Hagem og Bjart Holtsmark viser til at klimaeffekten av tiltakene i CDM-ordningen er usikker og trolig svært ofte overestimeres. Det betyr at de globale utslippene kan øke som følge av ordningen. De viser til at CDM bidrar til å hindre at u-land setter tak for sine utslipp fordi de tjener på ikke å ha det. Hagem og Holtsmark hevder problemet er å kunne dokumentere at prosjekter ikke ville ha blitt realisert uten penger fra for eksempel Norge (prosjektet må være addisjonelt) og fremholder også den omfattende svindelen med CDM som er avdekket. En annen stor utfordring er det såkalte lekkasjeproblemet. Hagem og Holtsmark viser til at investeringer i grønn energi ikke bare resulterer i at forurensende energi blir byttet ut med grønn, men også at den økte tilgangen på energi kan lede til lavere energipriser i markedet og dermed større samlet energiforbruk. Nedgangen i bruk av forurensende energi i et CDM-prosjekt blir i så fall delvis motsvart av økt bruk av forurensende energi et annet sted i landet. Så lenge u-landene ikke har en skranke på samlede nasjonale utslipp, kan en ikke gardere

²⁴⁴ Stoltenberg tale 10

²⁴⁵ Stoltenberg tale 16

seg mot slike lekkasjer. Hagem og Holtsmark mener derfor at man i en ny klimaavtale bør gå vekk fra CDM-ordningen.²⁴⁶

Det har også vært fremholdt at kvotesystemet i EU til nå ikke har vært effektivt. Nina Dessau mener at en grunn til ineffektiviteten er at den totale mengden utslippsrettigheter har vært alt for stor og at kvotene har vært delt ut gratis nærmest etter behov. En hovedgrunn til at utslipprettighetene har vært for store, er at de tidligere kommunistlandenes kvoter er vesentlig større enn de forventede utslippene i disse landene.²⁴⁷ I tillegg til dette fins det andre aspekter ved Kyotoprotokollen som gjør at flere hevder den, i hvert fall på kort sikt, vil gi liten miljøeffekt.²⁴⁸ FNs klimapanel hevder for eksempel at Kyotoprotokollen er hemmet av beskjedne utslippsrestriksjoner og vil ha begrenset virkning på konsentrasjonen av klimagasser i atmosfæren.²⁴⁹ Andre igjen, som Sir Nicholas Stern, som i 2006 fremla Stern-rapporten, mener at kvotehandelssystemet som EU-landene har etablert seg imellom, vil bli et svært effektivt bidrag til å bekjempe den globale oppvarmingen.²⁵⁰

Stoltenberg, Støre og til dels Bjørnøy argumenterer for at kvotehandel er nødvendig for bekjempelse av den globale oppvarmingen. Statsrådene tar dog ikke opp manglene ved kvotehandelssystemet, men argumenterer for at man må få til en ny og mer ambisiøs klimaavtale, der de store utslippslandene Kina, India og USA er med. På denne måten erkjenner man indirekte at kvotehandelssystemet per i dag ikke er så godt som det kunne ha vært, men at systemet med de rette justeringene kan bli effektivt for å redusere verdens CO₂-utslipp. Ved å unngå å ta opp manglene ved de fleksible mekanismene, unngår man å rette fokus mot at den norske klimapolitikken til stor del er basert på å ta utslippskuttene i utlandet. Argumentasjonen føyer seg på samme tid inn i en tradisjon Norge har for å være pådriver for bindende klimaavtaler.

²⁴⁶ Hagem og Holtsmark 2008 s. 12

²⁴⁷ Dessau i Lindseth 2007 s. 50, se også Statistisk Sentralbyrå 2009b

²⁴⁸ Se for eksempel Alfsen og Holtsmark 2005

²⁴⁹ Mathismoen 2007 s. 363, se også Statistisk Sentralbyrå 2009b

²⁵⁰ Mathismoen 2007 s. 349

7.6 Retorisk strategi 6: Vi feier for egen dør

De retoriske strategiene som til nå er gjennomgått, tar alle utgangspunkt i den globale diskursen. Det betyr imidlertid ikke at statsrådene unnlater å argumentere for at det i Norge arbeides for å kutte de nasjonale utslippene. Statsrådene viser flittig til at regjeringen har fremlagt det de kaller verdens mest ambisiøse klimamelding. Solheims uttalelse i en tale i California i 2008 eksemplifiserer statsrådenes argumentasjon:

Norway intends to cut the global emissions equivalent to 100 percent of its own emissions within 2030. This way, Norway will become a carbon neutral nation. 2) Norway will undertake to reduce global greenhouse gas emissions by the equivalent of 30% of its own 1990 emissions by 2020.Around 2/3 of emission reductions in 2020 will be cuts in domestic emissions bringing Norway on a path to a low carbon society. 3) Norway will strengthen its Kyoto commitment by 10 percentage points, corresponding to nine per cent below the 1990 level.²⁵¹

Utenlandske kritikere har berømmet Norge for sine ambisiøse klimamål, men samtidig påpekt at planene for utslippsreduksjoner i Norge er uklare. I talene forklarer regjeringen i liten grad hva slags konkrete tiltak som vil frembringe de nasjonale utslippskuttene. Statsrådene unnlater også å fokusere på at de norske utslippene har steget med åtte prosent siden 1990, men nevner utslippene indirekte. Dette gjøres ved å argumentere aktivt for bruk av fleksible mekanismer eller bekrefte at en del av utslippene vil tas utenlands. Som det fremgår av Solheims uttalelse, inngår hans argumentasjon i den sistnevnte kategorien når han uttaler at to tredeler av utslippskuttene vil tas i Norge. Regjeringen nedtoner dermed den norske utslippsveksten ved å argumentere ut fra den globale diskursen. Å nedtone utslippsveksten er en strategi som også Lyse Energi benyttet da de argumenterte for utbyggingen av gasskraftverk. Selskapet fokuserte på at utbyggingen ville lede til lavere global utslippsvekst.²⁵² Regjeringens kommunikasjon føyer seg dermed inn i en norsk tradisjon der man søker aksept for den globale tilnærmingen. Bjørnøy skiller seg likevel noe fra de andre statsrådene. Hun retter fokus mot den norske utslippsveksten i en tale i Kenya i 2006:²⁵³

Can emission patterns be changed? In Norway we think so. We have seen increases in our national emissions over the past 10 years. But the emissions can and must be reduced in the

²⁵¹ Solheim MD tale 1

²⁵² Lindseth 2006b s. 25

²⁵³ Enoksen er den andre statsråden som nevner den norske utslippsveksten, se Enoksen tale 14

years to come..... For Norway the energy sector is a priority area for emission reduction. The government and Statoil – the Norwegian oil and gas company - have agreed to establish the world's largest full-scale CO2 capture and storage project at the Mongstad refinery in Western Norway. It will be fully operational by the end of 2014. The implementation of such technologies is expected to contribute to emission reductions at a global scale.²⁵⁴

Bjørnøy argumenterer ut fra den nasjonale diskursen når hun uttaler at de norske utslippene, som har steget jevnt og trutt de senere år, må ned. Hun legger vekt på at energisektoren er et prioritert område for å redusere utslippene og at CCS kan være et viktig middel i dette henseende.

Bjørnøys uttalelse er også et eksempel på at bruk av den nasjonale og globale diskursen ikke nødvendigvis gjensidig utelukker hverandre. Det er ikke bare de norske utslippene som kan reduseres kraftig med CCS, teknologien kan også bidra til reduserte globale utslipp. At ingen av de andre statsrådene, med unntak av Enoksen i én tale (tale 14), viser til betydningen av CCS for å få ned de norske utslippene, illustrerer statsrådenes vektlegging av den globale diskursen. Kanskje kan det manglende fokuset på CCS som et redskap for å kutte de norske utslippene også ses i sammenheng med nedtoningen av utslippsveksten. Retter statsrådene fokus mot at CCS er et middel for å klare de norske utslippsmålene, dreies oppmerksomheten over på de høye norske utslippene. Ved å vise til de enorme utslippsreduksjonene som CCS kan frembringe på globalt plan, kan de høye norske utslippene bli mindre viktig. Kanskje kan regjeringen ved å benytte den globale diskursen når det kommuniseres om CCS få større gjennomslagkraft enn ved å anvende den nasjonale. Det har vært vist at europeiske interessenters syn på teknologien ble mer positiv når teknologien ble knyttet til en global tilnærming fremfor enn en europeisk eller nasjonal.²⁵⁵

Bjørnøys bruk av den nasjonale diskursen kan ses i forhold til Støres tidligere nevnte argumentasjon i en tale i Stockholm i 2008. Han klargjør at det er vanskelig å gjøre store utslippskutt i Norge siden 60 prosent av den totale norske energikonsumpsjonen er basert på fornybar energi. Senere i talen sier han;

By comparison, the Norwegian petroleum sector abides by high environmental standards. CO2 emissions per unit of oil and gas produced on our shelf are one third of the global average. Even so, the petroleum sector is responsible for one fourth of Norway's total CO2 emissions.

²⁵⁴ Bjørnøy tale 3

²⁵⁵ Shackley et al 2008 s. 2

We will leave no stone unturned in our efforts to reduce emissions further in order to make our production more sustainable.²⁵⁶

Som vi har sett Støre argumentere for tidligere, uttaler han også her at CO2-utslippene per enhet olje og gass produsert på norsk sokkel bare en tredel av det globale gjennomsnittet. Likevel står petroleumssektoren for så mye som en fjerdedel av de norske utslippene. Derfor vil man bestrebe seg etter å gjøre den norske petroleumsvirksomheten enda renere i fremtiden. Det at petroleumssektoren står for en fjerdedel av de norske utslippene, kan ses i sammenheng med at Støre i samme tale argumenterer for at bruk av fleksible mekanismer er helt nødvendig for å få ned de globale utslippene. Den raskeste måten for Norge å klare sine Kyotoforpliktelser, vil være å redusere petroleumsproduksjonen grunnet de store utslippene fra sektoren. Dette vil imidlertid ikke være en god løsning ifølge Støre:

The High North is an emerging energy province. The energy resources in the Barents Sea may be vital for future security of energy supply in Europe. And I will say this to the many environmentalists in Norway: if we close down gas and oil production, the alternative will be coal, not wind or hydropower.²⁵⁷

Ut fra Støres argumentasjon kan den globale diskursen benyttes til å løse begge regjeringens presserende problem. Siden verden trenger petroleum, og norsk petroleum er relativt ren, vil en reduksjon av norsk petroleumsproduksjon føre til at mer forurensende kull vil erstatte norsk petroleum. Det beste for klimaet er derfor ikke å redusere norsk petroleumsproduksjon, selv om dette vil medføre at Norge vil ha lettere for å nå sine nasjonale Kyotoforpliktelser. Selv om Støre i den samme talen poengterer viktigheten av nasjonale kutt, er det også i dette tilfellet den globale diskursen som får gjennomslag.

7.7 Kapitteloppsummering

I dette kapitlet er regjeringens retoriske strategier gjennomgått. Analysen avdekket at det er føringene som gir regjeringen mulighet til å kombinere høy petroleumsaktivitet med en ambisiøs klimapolitikk som best beskriver regjeringens kommunikasjon. De retoriske strategiene tar derfor i hovedsak utgangspunkt i den globale diskursen, mens den nasjonale diskursen marginaliseres.

²⁵⁶ Støre tale 1

²⁵⁷ Støre tale 1

Statsrådene kommuniserer relativt enhetlig ut fra den globale diskursen, men benytter den i ulik grad. Støre anvender den oftest, mens Miljøverndepartementet bruker den i minst grad.

8. Diskusjon

Denne oppgaven avsluttes ved å plassere funnene i analysen i forhold til teori om lands omdømmebygging. Oppgavens formål har vært å analysere hvordan regjeringen kommuniserer om det tilsynelatende paradokset det er at Norge skal være en leder på klima samtidig som landet er en stor petroleumsprodusent og ikke klarer sine nasjonale utslippsforpliktelser uten omfattende bruk av Kyotoavtalens fleksible mekanismer.

Studien tok utgangspunkt i norske myndigheters omdømmearbeid som ble startet rundt årtusenskiftet. Et sentralt utgangspunkt var at Norge er lite kjent ute i verden. Irland og Spania har vært trukket frem som gode eksempler på at målrettet omdømmearbeid kan snu dårlig anseelse til et godt omdømme. Norge kan tenkes å ha hatt et vanskeligere utgangspunkt enn disse landene. Ifølge omdømmelitteraturen er det lettere å forandre et allerede eksisterende omdømme enn å skape et nytt fra et usynlig utgangspunkt. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved hvor usynlig Norge er. På Nation Brand Index i 2008 ligger Norge på delt 13. plass av 50 nasjoner, to plasser etter Spania, og seks foran Irland.²⁵⁸ Norge har også vært kjent som en pioner innen miljøpolitikken og som en fredsnasjon og humanitær stormakt gjennom 1990- og 2000-tallet.²⁵⁹ Fra myndighetenes side har det uansett vært prioritert å bygge, eller styrke, Norges omdømme som en klimaleder. Kjennskapen til Norge kan også variere fra land til land og det vil finnes regioner og land der Norge kan oppnå et mer synlig og godt omdømme.

8.1 Kritikk og (kai)ros

For å besvare oppgavens problemstilling, ble det tatt utgangspunkt i Bitzers teori om den retoriske situasjonen. Ihlens modifisering av Bitzers teori, som ble brukt for å analysere den norske petroleumsindustriens klimakommunikasjon, er også brukt som utgangspunkt for denne studien. Bitzers forståelse av at føringer kontrollerer retorens respons, ble derfor modifisert til også å inkludere muligheter. Bitzers teori ble i tillegg modifisert ved å la det være publikum som

²⁵⁸ Wikipedia 2009

²⁵⁹ Se for eksempel Andreasen 2007, Melissen 2005 og Hovden og Lindseth 2002

avgjør om det påtrengende retoriske problemet er reelt eller ikke.²⁶⁰ Publikumsfokuset gjorde det naturlig å ta utgangspunkt i kritiske utspill mot norsk klimapolitikk som har fremkommet i internasjonal media og fra internasjonale miljøvernorganisasjoner. Denne kritikken utgjorde så regjeringens presserende problemer. Kritikken kan ses på som noe negativt som regjeringen må imøtegå, men kritikken, og rosen, kan også tenkes å fungere som en inngangsport for å skape oppmerksomhet om Norge. At det blant publikum ikke fins enighet om et budskap, trenger nødvendigvis ikke være negativt, det har vært fremholdt at ideer som er kontroversielle kan fange folks oppmerksomhet. Det har også vært vist til at det er i tider med store sosiale omveltninger at land har størst mulighet til å bygge et godt omdømme.²⁶¹ På grunn av den store oppmerksomheten rundt de dramatiske følgene av klimaendringene, kan den globale oppvarmingen være kilde til en slik sosial omveltning. Ved å satse på klima som et sentralt omdømmebyggende budskap, kan regjeringen posisjonere Norge strategisk i forhold til denne sosiale forandringen og derfor ha større sjanse for å bygge et klart og tydelig omdømme. Regjeringens kairos kan dermed sies å være til stede ved at regjeringen har mulighet til å skape oppmerksomhet om, og aksept for, den norske klimapolitikken.

I omdømmelitteraturen har det vært vist til viktigheten av at omdømmebyggingen tar utgangspunkt i publikums tradisjonelle oppfatning av landet.²⁶² At Norge tidligere har vært kjent som en pioner på miljøområdet kan derfor også tenkes å gjøre det lettere å nå frem med klimabudskapet. Det har imidlertid vært hevdet at det kan være risikofyllt at omdømmebyggingen er for nært knyttet til utenrikspolitikken.²⁶³ Det at klimabudskapet er aktuelt og relevant, og således kan skape oppmerksomhet om Norges klimapolitikk, har derfor en potensiell negativ side ved at den bredere omdømmebyggingens suksess blir avhengig av at klimapolitikken blir oppfattet positivt. Dersom den norske klimapolitikken blir oppfattet negativt, kan dette vanskeliggjøre en eventuell bredere omdømmeinnsats. Klimabudskapet krever også at skiftende regjeringer har en samstemmig tilnærming til klimapolitikken, hvilket ytterligere kan vanskeliggjøre omdømmebyggingen.

²⁶⁰ Jmf Ihlen 2007b

²⁶¹ Anholt 2007 s. 78-80

²⁶² Anholt 2007 og Andreasen 2007

²⁶³ Melissen 2005 s. 7 og 15

8.2 Diskurskoalisjon – en tvingende nødvendighet

Empirien i denne studien har vært regjeringens taler som er holdt mot et utenlandsk publikum. En av de største utfordringene for regjeringen i talesituasjonen, er dens troverdighet. Regjeringen er blitt kritisert for at Norge sitter igjen med et solid overskudd etter man har finansiert klimatiltak i utlandet. Det første presserende problemet ble identifisert til å være at regjeringen må forklare hvorfor Norge er et foregangsland på klima, når man samtidig er en stor produsent og eksportør av miljøskadelig petroleum. For å styrke sin troverdighet, har regjeringen anvendt en diskurskoalisjon for å vise at den norske tilnæringsmåten ikke kun er gjort av egeninteresse, men er et genuint engasjement for å bidra til bærekraftig utvikling. Diskurskoalisjonen ble brukt for å fremme en kombinert logos- og pathosappell som tok utgangspunkt i den globale diskursen. Statsrådene viste til at verdens energietterspørsel er økende og at petroleum i lang tid fremover er nødvendig for å tilfredsstille energietterspørselen. Ved å benytte denne føringen, kunne statsrådene argumentere for at petroleum er en måte å bekjempe fattigdom på. Regjeringen kan skape identifikasjon mellom seg selv og publikum ved å vise til de felles verdiene og interessene statsrådene og publikum har av å bekjempe fattigdommen. Å skape identifikasjon mellom taleren og publikum er blitt trukket frem som helt grunnleggende for retorikkens overbevisningskraft.²⁶⁴ Samtidig har det i omdømmelitteraturen vært poengtert at det å kommunisere landets verdier og ideer i økende grad er avgjørende for å overbevise.²⁶⁵ Å benytte en pathos-appell for å skape identifikasjon gjennom å vise til felles verdier og interesser, kan dermed være en effektiv måte å ramme inn debatten på. En fortsatt høy norsk petroleumsproduksjon kan i forlengelsen synes som en logisk konsekvens. Norges ry som humanitær stormakt kan også være med på å styrke denne argumentasjonen og regjeringens troverdighet.

8.3 Fossil profilering

Dersom regjeringen får aksept for at petroleum er nødvendig for å bekjempe verdens fattigdom, kan klimaspørsmålet i forlengelsen bli et spørsmål om teknologieffektivitet. Et slikt syn kan åpne for aksept av regjeringens argument om at norsk petroleum er et rent alternativ. Utenriksminister

²⁶⁴ Burke referert i Livesey 2002a s. 120

²⁶⁵ Melissen 2005 og Andreasen 2007

Jonas Gahr Støre er den eneste som benytter dette argumentet i stor grad, og fremmer argumentet uavhengig av hva slags forum han holder talen i. Til tross for at statsrådene bruker argumentet i ulik grad, og at Miljøverndepartementet lar være å bruke det, illustrerer argumentet at regjeringen viderefører en norsk tradisjon som går tilbake til 1990-tallet. Den globale tilnærmingen avløste da den nasjonale og norske petroleum ble en del av løsningen på klimaproblematikken, heller enn selve hovedproblemet.

Petroleumsvirksomheten kan oppnå ytterligere legitimitet når regjeringen trekker frem sin store profileringsak – karbonfangst og -lagring (CCS). Det store fokuset på CCS i talene kan forstås i lys av at teknologien kan være en måte å profilere Norge på, men også fordi det ikke fins noen allmenn tilslutning til CCS som klimatiltak, verken i Norge eller i utlandet. Dermed kan det store fokuset på CCS også forstås ut fra at regjeringen vil forhindre at opinionen blir formet av motstandere av teknologien, slik tilfellet var med kjernekraft og genmodifisert mat.²⁶⁶ Således kan regjeringens kairos også sies å være til stede i forhold til å få aksept for denne teknologien. Regjeringens bruk av diskurskoalisjon kan være svært viktig også for å styrke regjeringens troverdighet når statsrådene argumenterer for CCS. Det har vært poengtert at det er petroleumsindustrien og regjeringer som har lavest troverdighet når det argumenteres for denne teknologien. Årsaken til dette knyttes til den interessen disse aktørene har av å opprettholde den fossile aktiviteten.²⁶⁷ Regjeringens pathos-appell i forbindelse med CCS kan gjøre CCS-satsingen mer akseptabel. Ved å vise til de alvorlige konsekvensene som klimaendringene fører med seg, kan CCS bli sett på som et nødvendig tiltak for å bekjempe den globale oppvarmingen.²⁶⁸ Statsrådenes månelanding- og brometafor kan også fungere som pedagogiske hjelpemidler i argumentasjonen for CCS, da metaforene forenkler, tydeliggjør og hjelper folk til å kjenne seg igjen i argumentet. Ved å poengtere at Norge er en leder i utviklingen av CCS-teknologien, kan regjeringen portrettere Norge som en sentral aktør i arbeidet med å redusere verdens CO₂-utslipp og som et land som gjør mer enn det landets størrelse skulle tilsi. Denne oppfatningen kan ytterligere forsterkes ved at regjeringen fremstiller Norge som en raus klimaaktør ved å bidra finansielt til å stoppe avskogingen av regnskogen. Verdt å merke seg er at regjeringen ikke

²⁶⁶ Reiner 2008

²⁶⁷ Reiner 2008 s. 2-4 og 38

²⁶⁸ Jmf van Alphen sitert i Reiner 2008

argumenterer for at satsingen på CCS ikke tar ressurser vekk fra fornybar energi og energieffektivisering. Dette har vært en sentral bekymring hos den europeiske miljøvernbevegelsen. En mulig årsak kan være at Norge har utmerket seg blant andre sammenliknbare land i EU som har som investerer i forskning på CCS ved å ha brukt klart mer penger på forskning på CCS enn på forskning på fornybar energi.²⁶⁹

Regjeringens kommunikasjon avdekker en teknologioptimisme ut fra argumentet om at norsk petroleum er et rent alternativ og argumentasjonen for CCS. Statsrådene beskriver naturen som en ressurs og teknologisk innovasjon som kur for miljøproblemer.²⁷⁰ På denne måten er det de økonomiske og velferdsmessige sidene av begrepet bærekraftig utvikling som får forrang.²⁷¹ Regjeringens tilnærming til begrepet bærekraftig utvikling parallelliseres derfor i stor grad av den norske og internasjonale petroleumsindustrien i tillegg til mange av verdens største selskap.²⁷² Regjeringen har utnyttet de mulighetene som føringen bærekraftig utvikling innebærer til å kombinere petroleumsvirksomhet med en ambisiøs klimapolitikk. Denne forståelsen av bærekraftig utvikling åpner for at verken Norges eller verdens utslipp går nedover, i hvert fall ikke på kort sikt. Regjeringens tilnærming til føringen, kan gi ytterligere belegg til kritikere som mener begrepet bærekraftig utvikling er blitt et språklig verktøy som kan brukes for å legitimere miljøskadelig virksomhet. Kommunikasjonen kan imidlertid også gi ytterligere skyts til de som mener fokuset på bærekraftig utvikling har ført til at petroleumsaktører stadig gjør fremskritt i en mer bærekraftig retning.²⁷³

Selv om regjeringens tilnærming til bærekraftig utvikling har mye til felles med internasjonale petroleumsselskaper, skiller regjeringen seg fra disse ved å legge liten vekt på fornybar energi i talene. Statsrådene påpeker at utvikling av fornybar energi vil være viktig for å bidra til de utslippskuttene som behøves. Likevel understreker de at uansett hvilke gjennombrudd som gjøres på dette området, vil verden trenge fossilt brensel i flere tiår. Regjeringens argumentasjon ”mot” fornybar energi er derfor først og fremst et argument *for* norsk petroleumsproduksjon. Ihlen

²⁶⁹ Shackley et. al 2008 s. 9-10

²⁷⁰ Jmf Hajer i Livesey 2002b s. 316

²⁷¹ Jmf Ihlen 2007b og 2006a

²⁷² Ihlen 2006a, 2007a, 2007b og 2009

²⁷³ Jmf Ihlen 2006a og Ihlen 2007b

fremholder at flere petroleumsselskap i sin utadrettede kommunikasjon fokuserer på fornybar energi. Hydro har for eksempel uttalt at arbeidet med solenergi og andre alternativer er en viktig del av selskapets omdømmebygging. Det regnes som en del av selskapets ”forsvarsmekanisme.” Ihlen viser til at noen selskaper har lagt så stor vekt på å kommunisere hva som gjøres for å utvikle fornybar energi at kritikerne hevder petroleumsselskapene overdriver sin miljøvennlighet. Visse selskap er derfor blitt anklaget for såkalt ”grønnvasking”.²⁷⁴ Regjeringens fossilprofil er derfor interessant fordi man på dette punktet går mot strømmen sett i forhold til flere av de store petroleumsselskapenes klimakommunikasjon. Fossilprofilen kan være en mulighet til å profilere Norge internasjonalt, en måte å vise verden hva som skiller ”oss fra dem.” På denne måten kan den reduserende prosessen som kjennetegner nasjonsbranding knyttes til regjeringens fossilprofil, der man som et lite land spisser budskapet for å bli sett og bli oppfattet som unik og særegen.²⁷⁵

Fossilprofilen må ses i sammenheng med at statsrådene har deltatt på få konferanser der fornybar energi er tema. En hovedvekt av talene har tema som er knyttet til petroleum og petroleumsteknologi. Statsrådene har derfor benyttet føringen som konferansenes tema utgjør til å velge å delta på petroleumsrelaterte konferanser. På konferanser med mer nøytrale tema er det imidlertid også på det fossile området at regjeringen hevder Norge kan utgjøre en virkelig forskjell. Spørsmålet er hvordan regjeringens fossilprofil vil bli oppfattet på lengre sikt, dersom det bredere omdømmearbeidet gjenspeiles av statsrådenes taler. Risikoen kan være at den norske klimapolitikken på lengre sikt blir oppfattet som en måte å kunne fortsette den lukrative petroleumsvirksomheten på.

8.4 Marginalisering av den nasjonale diskursen

Den visjonære og særegne kommunikasjonen muliggjøres gjennom bruk av den globale diskursen. Ved bruk av den nasjonale diskursen vil petroleumsproduksjonen være en hovedårsak til at Norge ikke klarer sine egne utslippsforpliktelser uten å kjøpe klimakvoter fra utlandet. Nettopp Norges høye utslipp ble identifisert som regjeringens andre presserende problem. Den globale diskursen kan potensielt løse regjeringens to presserende problemer. Diskursen kan sørge

²⁷⁴ Ihlen 2007a s. 109

²⁷⁵ Jmf Szondi 2008, Andreassen 2007, og Anholt 2007, Leonard 1997

for at norsk petroleum kan ses på som et klimatiltak, i tillegg til at den kan redusere fokuset på de høye norske utslippene. Siden det er de globale utslippene som teller, vil det beste for klimaet ikke være å redusere norsk petroleumsproduksjon, selv om dette ville ført til at Norge ville ha hatt lettere for å nå sine nasjonale forpliktelser. Det beste for klimaet vil være å opprettholde, eller til og med å øke norsk petroleumsproduksjon. Petroleumen går derfor fra å være et problem i den nasjonale diskursen til å være en del av løsningen i den globale diskursen. Den globale diskursen kan derfor være en mulighet til å snu en kontroversiell sak til å være en konkurransemessig fordel.²⁷⁶ Bitzer teori om at føringene i den retoriske situasjonen kontrollerer retorens respons, forklarer dermed ikke regjeringens kommunikasjon på dette området. Bruken av den globale diskursen sammenfaller med Leonard og Smalls anbefalinger, da regjeringen imøtegår kritikk som omhandler den norske petroleumsproduksjonen på en åpen og proaktiv måte.²⁷⁷

Også i imøtegåelsen av det andre presserende problemet - at Norge ikke klarer å oppfylle sine Kyotoforpliktelser uten en omfattende bruk av Kyotoavtalens fleksible mekanismer - må regjeringens kommunikasjon ses på i lys av de føringer som fins i den retoriske situasjonen. Kyotoavtalen åpner for at land kan kjøpe klimakvoter i utlandet for å nå de nasjonale målene, og denne føringen benytter statsrådene i ulik grad. Spesielt Støre og Stoltenberg argumenterer aktivt for kvotehandel som en sentral måte å redusere verdens utslipp på. Med denne argumentasjonen dreier statsrådene oppmerksomheten bort fra den nasjonale diskursen, og det faktum at Norges utslipp er klart høyere enn det Kyotoforpliktelsene tillater. Bjørnøy og Enoksen er de eneste av statsrådene som tar opp at de norske utslippene har økt. Gjennom å marginalisere den nasjonale tilnærmingen ved å nedtone utslippsvæksten, uttrykker regjeringen et ønske om hegemonisk diskursiv kontroll ved å argumentere ut fra den globale diskursen. Dette er en strategi som også er blitt brukt av andre aktører som har anvendt diskurser i strategisk klimakommunikasjon.²⁷⁸ Det presserende problemet at Norges utslipp er for høye, vil dermed potensielt forsvinne som følge av at premissene for diskusjonen forandres gjennom den globale diskursens hegemoniske kontroll. Bitzers forståelse av at føringene kontrollerer retorens respons kan heller ikke på dette punktet

²⁷⁶ Jmf Livesey 2002b s. 339

²⁷⁷ Jmf Leonard og Small 2003 s. 6 og 53

²⁷⁸ Se for eksempel Livesey 2002a s. 138 og Hovden og Lindseth 2002 og Lindseth 2006b

forklare regjeringens argumentasjon. Ved å argumentere ut fra den globale diskursen, kan regjeringen hevde at reduksjon av Norges utslipp ikke nødvendigvis vil være til det beste for klimaet.

8.5 Omdømmebygging på lang sikt

Det har tidligere vært vist til at det i dag ikke fins noen institusjonelle ordninger som sikrer at norsk petroleum erstatter mer CO₂-intens energi. Per i dag er heller ikke storskala karbonfangst og -lagring en realitet. Spørsmålet blir så; kan Norge oppnå et omdømme som klimanasjon når to av de mest sentrale profileringsakene ikke er en realitet?

Det har vært vist til at det er mulig, og også legitimt, for land å forsøke å oppnå et positivt omdømme ut fra hva som faktisk vil kjennetegne landet i fremtiden.²⁷⁹ Både litteraturen om nasjonsbranding og offentlig diplomati viser også til at omdømmebygging er en langsom prosess som tar tid.²⁸⁰ Det har også vært hevdet at det kan forekomme en synergieffekt mellom arbeidet med profileringen av landet og en positiv publikumsrespons, både innenlands og utenlands. Synergieffekten vil kunne fremskynde forandringen og føre til selvforsterkende handlinger mellom landets interessenter.²⁸¹ Det at fredsbudskapet var så godt innlemmet i det brede lag av samfunnet, ble for eksempel sett på som en sentral grunn til at Norge har opparbeidet seg et omdømme som fredsnasjon.²⁸² En slik synergieffekt mellom landets involverte parter tar nødvendigvis tar tid og det kan derfor argumenteres for at en eventuell omdømmesatsing på Norge som klimanasjon også må ses i et lengre perspektiv.

Dersom en ser på undersøkelser av den norske opinionens holdninger til landets klimapolitikk, har klimabudskapet imidlertid et vanskelig utgangspunkt. En undersøkelse fra 2009 viste at bare 14 prosent av befolkningen mente at Norges innsats i klimasaken var noe å være stolt av.²⁸³ I en annen undersøkelse fra 2007 mente bare én av fire at regjeringens klimapolitikk var svært eller

²⁷⁹ Anholt 2007 s. 28 og 39

²⁸⁰ Anholt 2007 og Andreasen 2007

²⁸¹ Jmf Anholt 2007 s. 28 og 39

²⁸² Henrikson i Melissen 2005 s. 81

²⁸³ TNS Gallup 2009

ganske bra. Sju av ti mente regjeringen burde satse på klimareduserende tiltak i Norge fremfor i utlandet.²⁸⁴ Ut fra disse undersøkelsene kan det synes som om regjeringen må overbevise den norske befolkningen om at den globale tilnærmingen er den mest effektive for å bekjempe den globale oppvarmingen. Også når det gjelder den store profileringsaken, CCS, kan det virke som om regjeringen har kommunikasjonsutfordringer overfor den hjemlige opinionen. I en undersøkelse fra 2009 fremgikk det at bare en femtedel av den norske befolkningen mente at CCS vil bidra til klimabedring. Undersøkelsen viste også at nordmenn i mye større grad var positive til fornybar energi.²⁸⁵ Den norske opinionens holdninger til CCS kan ses i lys av at Reiner hevdet at det er liten grunn til å tro at allmennheten vil være aktivt engasjert i et offshore-prosjekt.²⁸⁶ Undersøkelsen kan også tyde på at det fins et sprik mellom den norske allmennheten og norske interessenter. Norske interessenter er beskrevet som usedvanlig positivt innstilt til CCS sett i forhold til andre interessenter i EU-land.²⁸⁷ Ut fra nevnte undersøkelser kan det altså synes som om regjeringen har en utfordring på hjemmebane for å kunne lykkes med å profilere Norge som en klimanasjon på bortebane.

Rettes fokus mot det utenlandske publikum, ble det i omdømmelitteraturen poengtert viktigheten av at små land konsentrerer seg om å kommunisere få og klare budskap.²⁸⁸ Denne studiens analyse avdekket at regjeringen kommuniserte relativt enhetlig. Spesielt gjelder dette statsrådenes bruk av den globale diskursen, både i forhold til å legitimere norsk petroleumsvirksomhet ut fra velferdsmessige hensyn og i forhold til CCS som den store profileringsaken. Statsrådene skilte seg likevel i hvilken grad de benyttet den globale diskursen. Stoltenberg og Støre, og til dels Bjørnøy, argumenterte for at kvotekjøp er positivt for å bekjempe den globale oppvarmingen, mens verken Olje-og energidepartementet eller Solheim argumenterte for dette. Solheim og Bjørnøy skilte seg ut fra resten av statsrådene ved ikke å profilere norsk petroleum som et rent alternativ, mens Støre var den eneste som benyttet dette argumentet på konferanser som ikke hadde et typisk petroleumspublikum.

²⁸⁴ Krossli 2007

²⁸⁵ TNS Gallup 2009 - 25 prosent av de spurte kan ikke svare på om CCS bidrar til klimabedring eller ikke. Det tolker TNS dit hen at kunnskapen er dårlig. Vet ikke-andelen er lavere på alle andre spørsmål

²⁸⁶ Reiner 2008

²⁸⁷ Shackley et al. 2008 s. 3

²⁸⁸ Anholt 2007 og Andreasen 2007

Likevel argumenterer altså regjeringen relativt enhetlig ut fra den globale diskursen. Denne responsen på de presserende problemene kan sies å være passende sett ut fra at det er den globale diskursen som har fått gjennomslag i internasjonal politikk.²⁸⁹ Likevel fremgår det av kritikken regjeringen er blitt utsatt for at forskjellige aktører fortsetter å mobilisere rundt den nasjonale diskursen. Med utgangspunkt i omdømmeteorien kan det argumenteres for at regjeringen ved å rendyrke den globale diskursen kan ha større sjanse til å nå frem med sitt budskap. Mener regjeringen for eksempel alvor med at norsk petroleum er et klimatiltak og at bruk av fleksible mekanismer har en positiv klimaeffekt, kan det hevdes at en mer omfattende bruk av disse argumentene og en samkjørt praksis mellom departementene vil kunne øke regjeringens gjennomslagskraft.

²⁸⁹ Ihlen 2007 s. 120

9. Avsluttende kommentarer

9.1 Oppgavens empiriske og teoretiske bidrag

Denne oppgaven har undersøkt hvordan den norske regjeringen har kommunisert for å profilere Norge som en klimanasjon samtidig som regjeringen må svare på utenlandske anklager om at norsk petroleumsvirksomhet bidrar til global oppvarming. Oppgaven har derfor tatt utgangspunkt i teori om den retoriske situasjonen og koblet denne opp mot teori om nasjonsbranding og offentlig diplomati. Lloyd F. Bitzers vektlegging av at den retoriske situasjonen er preget av tvang og foreskriver bestemte retoriske svar, ble endret i tråd med Ihlen's modifisering av Bitzers teori i forbindelse med hans studie av den norske petroleumsindustrien. Ihlen åpnet for at situasjonen også kan inneha muligheter som kan oppdages og utnyttes slik at retoren kan være med på å forme situasjonen. Den andre modifiseringen av Bitzers teori dreide fokus over fra en diskusjon om hvorvidt det presserende problemet er reelt eller ikke, til å fokusere på at det er publikums dom som blir avgjørende for retoren. Dette er spesielt aktuelt i studier av omdømme, hvilket er noe som forankres hos publikum.²⁹⁰

De to modifiseringene av Bitzer åpnet for en konstruktivistisk studie av regjeringens kommunikasjon. Modifiseringene viste seg nødvendig da analysen avdekket at det ikke fins enighet blant publikum om hvordan man best bekjemper den globale oppvarmingen. Uenigheten tok utgangspunkt i to diskurser, den nasjonale diskursen og den globale diskursen. Analysen avdekket at det var de føringene som tok utgangspunkt i den globale diskursen som best beskrev regjeringens kommunikasjon. Føringene innebar en mulighet for regjeringen til å argumentere for opprettholdelse av petroleumsvirksomheten samtidig som denne kombineres med en offensiv klimapolitikk.

Studien er med dette et eksempel på at det konstruktivistiske epistemologiske utgangspunktet kan være nødvendig i studier av klimakommunikasjon.²⁹¹ Studien er også et eksempel på at diskurser kan fungere som strategiske ressurser som klimaaktører kan benytte for å ramme inn

²⁹⁰ Ihlen 2007b s. 6-7 og 23

²⁹¹ Jmf Ihlen 2007b s. 23

klimaproblematikken samtidig som landets petroleumsindustri kan opprettholdes.²⁹² Studien er altså et eksempel på at et lands regjering kan benytte diskurser strategisk for å bygge omdømme i en retorisk situasjon.

9.2 Bemerkninger

Som nevnt i teori- og metodekapittelet fører avgrensningen av materialet til at denne studien kun er en del av regjeringens kommunikasjon mot utlandet. Hadde annen kommunikasjon vært analysert, som for eksempel kronikker og debattinnlegg i utenlandske aviser, statssekretærs taler, nettressurser etc, ville dette materialet kunne gitt andre resultater. Studiens funn må derfor ses i lys av det materialet som er lagt til grunn. Likevel bør man få et godt bilde av regjeringens klimakommunikasjon ved å lese denne oppgaven, spesielt med tanke på at studien omfatter en treårsperiode.

Årsaken til at studien tok utgangspunkt i enkelte opinionsleders kritikk av norsk klimapolitikk, var at det fins lite informasjon om den utenlandske allmennheten og opinionsleders syn på norsk klimapolitikk. Større kunnskap om publikums holdninger ville derfor kunne styrket studien. En kan for eksempel tenke seg at synet på den norske klimapolitikken kan variere fra land til land. Det som oppfattes som fremsynt klimapolitikk i Kina, trenger ikke nødvendigvis å oppfattes på samme måte i Sverige. Studien har også forutsatt at publikum mener den globale oppvarmingen er reell. Den har ikke tatt hensyn til de som tror klimaendringene ikke er menneskeskapte eller de som mener klimaendringene er et lite seriøst problem. Også her kan det være forskjeller mellom land, for eksempel vurderer en overvekt av den kinesiske befolkningen den globale oppvarmingen til å være et mindre seriøst problem, mens en majoritet av den brasilianske befolkningen ser på den som et svært alvorlig problem.²⁹³ Dersom dette også er tilfelle for kinesiske og brasilianske interessenter, kunne tilgang på slik informasjon gitt innsikt i hvorfor regjeringen kommuniserte som den gjorde og om den tilpasset budskapet etter slike faktorer. Det fins potensielt mange tilsvarende føringer som statsrådene kan ha forholdt seg til. På grunn av

²⁹² Jmf Lindseth 2006a s. 46

²⁹³ Pew Research Center 2009 s. 87

tilgang på informasjon, problemstillingen og oppgavens størrelse, har det likevel vært mest hensiktsmessig å se på de store linjene.

Under arbeidets gang har det dukket opp flere problemstillinger som det hadde vært interessant å fordype seg i. Det ville for eksempel vært interessant å studere eventuelle årsaker til forskjellene mellom statsrådenes argumentasjon. AP er det partiet som har vært mest positiv til bruk av Kyotoavtalens fleksible mekanismer. Er den partimessige tilknytningen årsaken til at Støre og Stoltenberg benytter den globale diskursen i størst grad? Det kunne også vært interessant å finne ut av om forskjellene kan skyldes forskjellig vektlegging av samfunnsmessige hensyn i departementene. Mellom Finansdepartementet og Miljøverndepartementet har det over lang tid foregått en konflikt om hensynet til økonomiske og miljømessige mål.²⁹⁴ Kan forskjellene mellom statsrådene henledes til liknende ulikheter mellom Utenriksdepartementet og Statsministerens kontor på den ene siden og Miljøverndepartementet på den andre siden? Eller kan årsaken til forskjellene henledes til et mer mangelfullt talegrunnlag for Miljøverndepartementets del? Likeså; hvorfor argumenterer ikke Olje- og energidepartementet for bruk av fleksible mekanismer? Fins forklaringen i noen av de nevnte faktorene eller kan det for eksempel være slik at forskjellene speiler departementenes konstitusjonelle ansvar?

Slike spørsmål ville vært interessant å forfølge, men på grunn av oppgavens fokus har det ikke vært hensiktsmessig å fordype seg i disse problemstillingene. Betragtningene kan eventuelt tjene som inspirasjon for andre som finner disse spørsmålene interessante å utforske videre.

²⁹⁴ Jmf Reitan 1998 s. 5 og 205

Litteraturliste

- Aftenposten.no (2008) Eskimoer saksøker klimaverstinger. Tilgjengelig på <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2279897.ece> [4.1.2010]
- Alfsen, Knut H. og Holtsmark, Bjart (2005) Kyoto-protokollen - et mislykket prosjekt? I *Cicerone 2/2005*. Tilgjengelig på <http://www.ssb.no/forskning/foredrag/arkiv/kyoto.pdf> [7.8.2009]
- Andreasen, Uffe (2007) *Diplomati og globalisering – En introduktion til Public Diplomacy*. Museum Tusulanums Forlag. Københavns Universitet
- Anholt, Simon (2007) *Competitive Identity – The Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Arctander, Rune (2009) Miljøpris til Solheim. Tilgjengelig på <http://www.fn.no/Aktuelt/Nyheter/Miljoepriis-til-Solheim> [3.12.2009]
- Arbeiderpartiet (2009) Olje utenfor Lofoten og Vesterålen. Tilgjengelig på <http://arbeiderpartiet.no/Politikken/Apedia/O/Olje-utenfor-Lofoten-og-Vesteraalen?cat=8> [17.12.2009]
- Arbeiderpartiet (2009) Oljeutvinning. Tilgjengelig på <http://arbeiderpartiet.no/Politikken/Apedia/O/Oljeutvinning?cat=8> [18.12.2009]
- Bellona (2009) *Bellonameldingen- Norges helhetlige klimaplan (2008-2009 revidert utgave)* http://www.bellona.no/filearchive/fil_Bellonas_Klimaplan_november09.pdf [12.12.2009]
- BP (2008) *Sustainability Review 2008*. Tilgjengelig på http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/STAGING/global_assets/e_s_assets/e_s_assets_2008/downloads/bp_sustainability_review_2008.pdf [26.12.2009]
- Bitzer, Lloyd F. (1968) The Rhetorical Situation. *Philosophy and Rhetoric 1(1) s. 1-14*. Tilgjengelig på http://staff.washington.edu/crosbr/bitzer_situation.pdf [12.9.2009]
- Björkman, Nils-Magnus (2004) *Fyra metodologiska teman: teoretiska utgångspunkter för det sociologiska forskningsarbetet: mätfel och mätkontroller: multivariat analys: att mäta komplexa begrepp*. Stockholm: Sociologiska institutionen
- Brønn, Peggy Simic, Ihlen, Øyvind (2009) *Åpen eller innadvent: omdømmebygging for organisasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Burke, Kenneth (1969a) *A grammar of motives*. Berkeley: University of California Press
- Burke, Kenneth (1969b) *A rhetoric of motives*. Berkeley: University of California Press
- Böhringer, Christoph og Rosendahl, Knut Einar (2009) Satsing på fornybar energi=satsing på kullkraft* *Samfunnsøkonomen nr. 7/2009*
- Curtis, Mark (2009) Norway's dirty little secrets. Tilgjengelig på <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cif-green/2009/sep/24/norway-ethical-oil-environment-arms> [7.11.2009]
- Den Norske Nobelkomite (2007) Kunngjøring - Nobels Fredspris 2007 tilgjengelig på http://nobelpeaceprize.org/nb_NO/laureates/laureates-2007/announce-2007/ [6.7.2009]
- Det Norske Veritas (2009) Karbonfangst og lagring (CCS) – et effektivt tiltak for å redusere CO2-utslippene. Tilgjengelig på http://www.dnv.no/din_industri/energi/segmenter/karbonfangst_lagring/ [18.11.2009]
- ExxonMobil (2008) *2008 Corporate Citizenship Report*. Tilgjengelig på

- http://www.exxonmobil.com/Corporate/Imports/ccr2008/pdf/community_ccr_2008.pdf
[26.12.2009]
- FNs Klimakonvensjon (2009) Kyoto Protocol. Tilgjengelig på
http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php [25.11.2009]
- Gentikow, Barbara (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer?: kvalitativ metode*.
Kristiansand : IJ-forl.
- Germanwatch/Climate Action Network Europe (2008) *The Climate Change Performance
Index. Results 2009*. Tilgjengelig på <http://www.germanwatch.org/klima/ccpi09res.pdf>
[6.9.2009]
- Gullberg, Anne Therese (2009). Klimapolitikk i valgåret 2009. Klima 2/2009. tilgjengelig på
<http://www.cicero.uio.no/fulltext/index.aspx?id=7151> [11.12.2009]
- Hågvar, Yngve Benestad (2007) *Å forstå avisa: innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen :
Fagbokforlaget
- Hajer, Maarten (1995) *The politics of environmental discourse: ecological modernization and
the policy process*. Oxford: Clarendon Press
- Hovden, Eivind og Lindseth, Gard (2002) *Discourses in Norwegian climate policy: national
action or thinking globally? Rapport 10/2002*. Tilgjengelig på
<http://www.prosus.uio.no/publikasjoner/Rapporter/index.htm> [4.1.2009]
- IEA (2008) *International Energy Agency – World Economic Outlook 2008*. Tilgjengelig på
http://www.worldenergyoutlook.org/docs/weo2008/WEO2008_es_english.pdf [1.8.2009]
- Ihlen, Øyvind og Robstad, Per (2004) *Informasjon & samfunnskontakt: perspektiver og
praksis*. Bergen: Fagbokforlaget
- Ihlen, Øyvind (2009) Business and Climate Change: The Climate Response of the World's 30
Largest Corporations. *Environmental Communication Vol. 3 No. 2, juli 2009, s. 1-19*
- Ihlen, Øyvind (2007a) *Petroleumsparadiset: norsk oljeindustris strategiske kommunikasjon
og omdømmebygging*. Oslo: Unipub
- Ihlen, Øyvind. (2007b). Klimaendringene og oljeindustriens retoriske utfordring. *Rhetorica
Scandinavica, nr. 42, 18–38*.
- Ihlen, Øyvind. (2006a). The oxymoron of ‘sustainable oil production’: The case of the
Norwegian oil industry. *Business Strategy and the Environment*.
- Ihlen, Øyvind. (2006b). Substitution or pollution? Competing views of environmental
benefit in a gas-fired power plant dispute. *Environmental Communication Yearbook, 3,
137–155*.
- Jørgensen, Marianne Winther, Phillips, Louise (1999) *Diskursanalys som teori och metod*.
Lund: Studentlitteratur
- Karlberg, Maria og Mral, Brigitte (1998) *Heder och påverkan: att analysera modern retorik*.
Stockholm: Natur och kultur
- Krossli, Jan Inge (2007) Gir regjeringen klimastryk.
Tilgjengelig på <http://www.dagsavisen.no/innenriks/article312718.ece> [6.8.2009]
- Kjeldsen, Jens E. (2004) *Retorikk i vår tid - en innføring i moderne retorisk teori*
Oslo: Spartacus
- Kvaale, Vegard Kristiansen (2009) Støre blåser i vindkraft. Dagbladet 12.3.2009
- Leonard, Mark, Small, Andrew (2003) *Norwegian Public Diplomacy*. London: The Foreign
Policy Centre
- Leonard, Mark (1997) *Britain TM – Renewing our identity*. London: Demos
- Lindseth, Gard (2006a) *Political discourse and climate change: the challenge of reconciling*

- scale of impact with level of governance*. Trondheim: Norwegian University of Science and Technology, Faculty of Social Sciences and Technology Management, Department of sociology and Political Science
- Lindseth, Gard (2006b) "Scalar strategies in climate-change politics: debating the environmental consequences of a natural gas project" i: Lindseth, Gard (2006a) *Political discourse and climate change : the challenge of reconciling scale of impact with level of governance*
- Lindseth, Gard (2006c) Klimaproblemet må oversettes. *Cicerone* 6/2006
Tilgjengelig <http://www.cicero.uio.no/Cicerone/06/6/Cicerone06-06.pdf> [22.11.2009]
- Lindseth, Gard (2007) *Klima for ny oljepolitikk*. Oslo: Attac
- Livesey, Sharon M. (2002). Global Warming Wars: Rhetorical and Discourse Analytic Approaches to Exxonmobil's Corporate Public Discourse. *Journal of Business Communication*, 117-149
- Lafferty, William M., Nordskaag, Morten, Aakre, Hilde Anette (2002) *Realizing Rio in Norway – Evaluative Studies of Sustainable Development*. Oslo: University of Oslo, Centre for Development and the Environment, Program for Research and Documentation for a Sustainable Society (ProSus)
- Miljøstatus i Norge (2009a) Klimagasser. Tilgjengelig på <http://www.miljostatus.no/tema/Klima/Klimagasser/> [25.11.2009]
- Miljøstatus i Norge (2009b) Ozonlaget. Tilgjengelig på <http://www.miljostatus.no/Tema/Klima/Ozonlaget/#E> [15.11.2009]
- Miljøstatus i Norge (2009c) Kyotoavtalens fleksible mekanismer. Tilgjengelig på <http://www.miljostatus.no/Tema/Klima/Klima-globalt/Tiltak--for-a-redusere-utslipp-av-klimagasser/Kyotoavtalen/Kyotoprotokollens-fleksible-mekanismer/> [2.11.2009]
- Miljøstatus i Norge (2009d) Kilder til utslipp. Tilgjengelig på <http://www.miljostatus.no/Tema/Klima/Klimanorge/Kilder-til-utslipp/> [20.12.2009]
- Melissen, Jan (2005) The New Public Diplomacy: Between Theory and Practise, i: Jan Melissen (red) *The New public diplomacy: Soft Power in International Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Nobelpeaceprize.org (2007) Kunngjøring. Den Norske Nobelkomite. Nobels Fredspris 2007. Tilgjengelig på http://nobelpeaceprize.org/nb_NO/laureates/laureates-2007/announce-2007/ [1.12.2009]
- Norklima (2008) *Årsrapport 2008 NORKLIMA (2004-2013)*. Tilgjengelig på <http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=Page&cid=1226993599898&pagename=norklima%2FHovedsidemal> [17.12.2009]
- Nordby, Kaja (2009) Snevert syn på energi i regjeringens nordområdesatsing. Tilgjengelig på <http://www.zero.no/fornybar/snevert-syn-pa-energi-i-regjeringens-nordomradesatsing/?searchterm=snevert> [5.6.2009]
- Pew Research Center (2009) Most Muslim Publics Not So Easily Moved. Confidence in Obama lifts U.S image around the world. 25-Nation Pew Global Attitudes Survey. Washington, D.C. Pew Research Center. Tilgjengelig på <http://pewglobal.org/reports/pdf/264.pdf> [15.12.2009]
- Roodman, David (2007) The Commitment to Development Index 2007 Report. Tilgjengelig på <http://www.cgdev.org/content/publications/detail/14716> [4.12.2009]
- Roodman, David, Cindy Prieto og Eben Lazarus (2009) The Commitment to Development

- Index 2007 Report – Norge. Tilgjengelig på http://www.cgdev.org/doc/CDI/2009/country_report_translations/Norway_2009.pdf [4.12.2009]
- Olje- og energidepartementet (2009) Olje og gass. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/tema/olje_og_gass.html?id=1003 [3.12.2009]
- Omdømmeutvalgets sluttrapport (2006) *Nyskapende i samspill med naturen. Omdømmeutvalgets sluttrapport*. Oslo. Tilgjengelig på: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/ud/bro/2006/0049/ddd/pdfv/275674-nyskapende_i_samspill_internett.pdf [3.2.2008]
- Reiner, David M. (2008) A looming rhetorical gap: A survey of public communications activities for carbon dioxide capture and storage technologies. Judge Business School, University of Cambridge. Tilgjengelig på <http://www.eprg.group.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2008/11/eprg08012.pdf> [19.7.2009]
- Reitan, Marit (1998) *Interesser og institusjoner i miljøpolitikken*. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo
- Regjeringen (2009) Binding climate policy. Tilgjengelig på www.regjeringen.no [2.12.2009]
- Rodum, Elisabeth (2007) Svenskene slår oss grundig i klimakampen. Tilgjengelig på http://www.aftenposten.no/klima/article2145101_ece [2.3.2009]
- Rosenthal, Elisabeth (2008) A carbon-neutral Norway: Fine print in the plan. New York Times 20.3.2008. Tilgjengelig på <http://www.iht.com/articles/2008/03/20/europe/norway.php?page=2> [5.5.2009]
- Ruud, Solveig (2009) Nå skal valgløftene utredes. Aftenposten 7.10.2009. Tilgjengelig på <http://m.aftenposten.no/article.htm?articleId=3308781> [17.12.2009]
- Senterpartiet (2009) Senterpartiets hovedsaker i stortingsvalgperioden 2009 – 2013. Tilgjengelig på <http://www.senterpartiet.no/category11840.html> [17.12.2009]
- Sosialistisk Venstreparti (2009) Klimapolitikk. Tilgjengelig på <http://sv.no/Forside/Politikken/Tema/Miljo-og-energi/Les-mer-om-SVs-klimapolitikk> [17.12.2009]
- Shackley, Simon (2008), David Reiner, Paul, Upham, Heleen de Coninck, Gudmundur Sigurthorsson og Jason Anderson (2008) The acceptability of CO2 capture and storage (CCS) in Europe: An assessment of the key determining factor. Int. J.Greenhouse Gas Control. Tilgjengelig på http://www.lignite.gr/CCS/reports/CCS_ACCEPTABILITY EUROPE.pdf [6.7.2009]
- Shackley, Simon (2007), Holly Waterman, Per Godfroij, David Reiner, Jason Anderson, Kathy Draxlbauer, Heleen de Coninck, Heleen Groenenberg, Todd Flach and Gudmundur Sigurthorsson. Stakeholder Perceptions of CO2 Capture and Storage in Europe: Results from the EU-funded ACCSEPT Survey. Tilgjengelig på http://www.accsept.org/outputs/main_survey_report.pdf [12.7.2009]
- Stangeland, Aage (2007a) Scenarier for globale CO2-utslipp og tiltak for å redusere utslippene. Bellona. Tilgjengelig på http://www.bellona.no/filearchive/fil_Bellona_Paper_-_Tiltak_for_reduksjon_av_CO2_utslipp_-_26jan07.pdf [1.7.2009]
- Stangeland, Aage (2007b) Scenarier for globale CO2-utslipp http://209.85.129.132/search?q=cache:W-J4DL0GI40J:www.bellona.no/filearchive/fil_Bellona_Paper_-_

- [Scenarier for globale CO2-utslipp - 29mai07.pdf+globalt+energibehov+fordelt+p%C3%A5+energikilder&cd=1&hl=no&ct=clnk&gl=no](#) [4.7.2009]
- Statistisk Sentralbyrå (2009a) Klimagassutslippene ned 2,2 prosent. Tilgjengelig på <http://www.ssb.no/klimagassn/> [4. desember 2009]
- Statistisk Sentralbyrå (2009b) Kyoto-protokollen - hvordan virker den? Tilgjengelig på <http://www.ssb.no/klima/kyotoboks.html> [4.12.2009]
- Statistisk Sentralbyrå (2009c) Olje og gass. Tilgjengelig på http://www.ssb.no/olje_gass/ [10.12. 2009]
- Szondi, Giyorgi (2008) *Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences – Discussion Papers in Diplomacy* http://www.clingendael.nl/publications/2008/20081022_pap_in_dip_nation_branding.pdf [14.1.2009]
- Statsministerens kontor (2008) Fakta om regnskogen og regnskogfondet <http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/nyheter/2008/fakta-om-regnskogen-og-amazonasfondet.html?id=526497> [25.12.2009]
- Statoil (2009) – Olje-Norge 40 år. Tilgjengelig på <http://www.statoil.com/no/About/History/Oilnorway40years/Pages/default.aspx> [15.11.2009]
- Støre (2008) Betydningen av et lands omdømme i den globale konkurransesituasjonen. Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), NHOs hovedstyres strategisamling, Oslo 19. november 2008. Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/utenriksminister_jonas_gahr_store/taler_artikler/2008/omdomme_global_kokurranse.html?id=537160 [2.2.2009]
- The Economist (2009) Norway and the environment. Binge and purge. *The Economist* 24.1.2009-30.1.2009
- TNS Gallup (2009) TNS Gallups Klimabarometer. Tilgjengelig på http://www.tns-gallup.no/arch/_img/9085657.pdf [9.10.2009]
- Ulekleiv, Morten (2007) Norges klimapolitikk slaktes i miljøranking. Tilgjengelig på <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/klimatrusselelen/artikkel.php?artid=188706> [4.4.2009]
- Van de Wateringen, Susanne (2005) *The Greening of Black Gold: Towards International Environmental Alignment in the Petroleum Industry*. Van de Wateringen: Amsterdam
- Vatz, Richard E. (1973) The Myth of The Rhetorical Situation. *I: Philosophy and Rhetoric* 6(3) s. 154-161. Tilgjengelig på <http://web.missouri.edu/~ricejr/Fall08/vatz.pdf> [6.8.2009]
- Wikipedia (2009) Nation Brands Index. Tilgjengelig på http://en.wikipedia.org/wiki/Nation_branding [18.12.2009]
- Wright, I. (?), Ashworth, P., Sun, X., Li, D., Zhu, Y., Liang, X., Anderson, J., Shackley, S., Itaoka, K., Wade, S., Asamoah, J., and Reiner, D., Public Perception of Carbon Dioxide Capture and Storage: Prioritised Assessment of Issues and Concerns, CO2 Capture Project (CCP) for the International Energy Agency Working Party on Fossil Fuels. Tilgjengelig på http://canmetenergy-canmetenergie.nrcan-rncan.gc.ca/fichier/78907/iea_public_perception_of_ccs.pdf [12.8.2009]

Taleoversikt

Statsministerens kontor – statsminister Jens Stoltenberg

1. Speech at Scandinavian Renewable Energy forum. Lillestrøm, Norway 1 October 2008
http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/Statsministerens-kontor/Statsminister_Jens_Stoltenberg/Taler-og-artikler/2008/tale-til-scandinavian-renewable-energy-f.html?id=528538
2. Speech to UN General Assembly. UN Building, New York, 25 September 2008
<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/Prime-Minister-Jens-Stoltenberg/Speeches-and-Articles/speech-at-sadc-summit/speech-to-un-general-assembly.html?id=528096>
3. Speech at the Prime Minister's luncheon with President Lula. Brasilia 16 September 2008
<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/Prime-Minister-Jens-Stoltenberg/Speeches-and-Articles/speech-at-sadc-summit/speech-at-the-prime-ministers-luncheon-w.html?id=536925>
4. Speech at technology seminar in Rio. Rio de Janeiro, Brazil
<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/Prime-Minister-Jens-Stoltenberg/Speeches-and-Articles/speech-at-sadc-summit/speech-at-technology-seminar-in-rio.html?id=526441>
5. Speech at Offshore Northern Seas 2008. Stavanger 26 August 2008
<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/Prime-Minister-Jens-Stoltenberg/Speeches-and-Articles/speech-at-sadc-summit/speech-at-ons-2008.html?id=525058>
6. Speech at launch of Congo Basin Forest Fund. London, Lancaster House 17 June 2008
<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/Prime-Minister-Jens-Stoltenberg/Speeches-and-Articles/speech-at-sadc-summit/speech-at-launch-of-congo-basin-forest-f.html?id=517240>
7. Speech at the SADC Summit. Mauritius 20 April 2008
<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/Prime-Minister-Jens-Stoltenberg/Speeches-and-Articles/speech-at-sadc-summit/speech-at-the-sadc-summit.html?id=508514>
8. Speech at Point Carbon conference 2008. Carbon market insights. Copenhagen 12 march 2008

http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/statsministerens-kontor/statsminister_jens_stoltenberg/taler-og-artikler/2008/speech-at-point-carbon-conference-2008-c.html?id=503690

9. Tale på Delhi Sustainable Development Summit

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/smk/statsminister/Statsminister-Jens-Stoltenberg/Taler-og-artikler/2008/Speech-at-Delhi-Sustainable-Development-.html?id=499355>

10. Speech Kirstenbosch Institute. Cape Town 18 January 2008

<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/Prime-Minister-Jens-Stoltenberg/Speeches-and-Articles/speech-at-sadc-summit/Speech-Kirstenbosch-Institute-Cape-Town.html?id=497851>

11. Tale til FNs klimakonferanse på Bali. Statsminister Jens Stoltenberg

http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/taler_og_artikler/statsministeren/statsminister_jens_stoltenberg/2007-4/Tale-til-FNs-klimakonferanse-pa-Bali.html?id=493899

12. Co-Chair Opening Statement, Financing Thematic Plenary at The High

Level Event on Climate Change

UNHQ, New York

<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/prime-minister-jens-stoltenberg/Speeches-and-Articles/Speech-at-Trafalgar-Square-London/Co-Chair-Opening-Statement-Financing-The.html?id=481638>

13. Speech at The Secretary-General's High Level Event on Climate Change. New York

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/smk/statsminister/Statsminister-Jens-Stoltenberg/Taler-og-artikler/2007-4/Speech-at-The-Secretary-Generals-High-Le.html?id=481637>

14. Speech at 20th Anniversary of the Brundtland Report

<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/prime-minister-jens-stoltenberg/Speeches-and-Articles/Speech-at-Trafalgar-Square-London/Speech-at-20th-Anniversary-of-the-Brundt.html?id=469763>

15. Speech to the congress of the Labour Party

<http://www.regjeringen.no/en/dep/smk/primeminister/prime-minister-jens-stoltenberg/Speeches-and-Articles/Speech-at-Trafalgar-Square-London/Speech-to-the-congress-of-the-Labour-Par.html?id=463749>

16. Seminar on energy management and efficiency, climate challenges and related technologies
Speech by Prime Minister Jens Stoltenberg in Beijing 26.03.2007

http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/Statsministerens-kontor/Statsminister_Jens_Stoltenberg/Taler-og-artikler/2007-4/Seminar-on-energy-management-and-efficie.html?id=461036

17. Tale ved Tsinghua University. Beijing

http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/Statsministerens-kontor/Statsminister_Jens_Stoltenberg/Taler-og-artikler/2007-4/Tale-ved-Tsinghua-University.html?id=461150

Utenriksdepartementet – utenriksminister Jonas Gahr Støre

1. Energising the Future. Climate Change. Challenges and Commitments. International Conference in Stockholm 8 December 2008

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/climate-change-challenges-and-commitment.html?id=540045

2. The visit of HRH Prince Saud Al Faisal, Minister of Foreign Affairs of Saudi Arabia. Oslo, 21 November 2008

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/al_faisal.html?id=537109

3. Iceland and Norway – Neighbours in the High North. The University in Reykjavik [Háskóli Islands] Iceland, 3 November 2008

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/iceland-and-norway--neighbours-in-the-hi.html?id=534706

4. Norway and Azerbaijan - A Partnership for Europe.

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/baku_address.html?id=509327

5. Resilience 2008 – High Level Policy Dialogue. Stockholm University, 17 April 2008
http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/resilience.html?id=508304
6. Norway and the United States in the 21st Century. The Hubert H. Humphrey Institute of Public Affairs, Minneapolis, Minnesota, 26 March 2008
http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/norway_21thcentury.html?id=505109
7. Our Most Burning Challenges: Climate Change and Energy Security – Why and How the EU and Norway Care. Europakonferansen (The Conference on Europe) 2008, Hotel Bristol, Oslo, 25 February 2008
http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/challenges_eu.html?id=501686
8. Climate Change Policy from a Polar Perspective. Beijing, 30 January 2008.
http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2008/climate_polar.html?id=498580
9. The High North: New Challenges for Europe. Humboldt University, Berlin (Humboldt-Universität zu Berlin), 16.10.2007
http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2007/challenges_high_north.html?id=496111
10. Political keynote at Conference on Gas – The Fuel of the Century. Subsea to Beach Production Systems
Intsok (Norwegian Oil and Gas Partners). Paris, 1 October 2007
http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2007/gasconference.html?id=482139
11. Address to the "UN Forum" ahead of the 62nd session of the United Nations General Assembly (autumn 2007)
Håndverkeren, Oslo, 30 August 2007
http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2007/address_un_forum.html?id=479525
12. Perspectives on Foreign Policy and Energy. Address to StatoilHydro's Leadership Forum (G-500), Stavanger, 18 June, 2007

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2007/foreignenergy.html?id=473191

13. Common opportunities and challenges in the High North. Helsinki, 5 June 2007

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2007/northchallenges.html?id=469863

14. Foreign policy focus on energy security and climate security/Norwegens Energieaussenpolitik: Zwischen Versorgungssicherheit und Klimaschutz. Lecture at Friedrich-Ebert-Stiftung in Berlin, 7 May 2007

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2007/berlin.html?id=465689

15. Norway's Perspective on Energy Security. Breakfast with U.S. House of Representatives, Friends of Norway

Caucus, Capitol Hill, Washington D.C., 28 February 2007

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2007/Norways-Perspective-on-Energy-Security.html?id=456826

16. Arctic Council Ministerial Meeting. Salekhard, Russia, 26 October 2006

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2006/Main-Address-at-Arctic-Council-Ministerial-Meeting.html?id=420890

17. The Emergence of the Barents Sea as a Petroleum Province: Implications for Norway and Europe

EPC Policy Briefing, Brussels, 10 October 2006

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2006/The-Emergence-of-the-Barents-Sea-as-a-Petroleum-Province-Implications-for-Norway-and-Europe.html?id=420883

18. The High North - top of the world - top of the EU agenda? Institute of European Affairs, Dublin 18 September, 2006

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2006/The-High-North-top-of-the-world-top-of-the-EU-agenda.html?id=420872

19. Changes in the Arctic and Impacts Beyond. Washington D.C., 15 June 2006. Address at the Transatlantic symposium on how changes in the Arctic climate are affecting the rest of the world

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-foreign-affairs-jonas-gahr-s/Speeches-and-articles/2006/Changes-in-the-Arctic-and-Impacts-Beyond.html?id=420854

Utenriksdepartementet - miljø- og utviklingsminister Erik Solheim

1. A presentation of environment, climate and energy challenges from a Norwegian perspective. Statement to resident ambassadors, Oslo 1 April 2008

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-international-development-er/Speeches-and-articles/2008/ambassadors_challenge.html?id=506711

2. Turning Commitments into Action – Working Together in Partnership. The 15th session of the CSD, New York, 9 May 2007

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-international-development-er/Speeches-and-articles/2007/partnership.html?id=465873

3. Opening statement at Leading Group on Solidarity Levies to Fund Development, Second Plenary Meeting

Oslo, 6 February

http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/about_mfa/minister-of-international-development-er/Speeches-and-articles/2007/Opening-statement-at-Leading-Group-on-So.html?id=449026

Olje- og energidepartementet - olje- og energiminister Terje Riis-Johansen

1. REF conference. Scandinavian Renewable Energy Forum

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles-by-the-minister-of/2008/speech-at-the-scan-ref-conference.html?id=528769

2. Speech at the Official Opening of the NorNed Cable In Fedaa, Kvinesdal

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles-by-the-minister-of/2008/speech-at-the-official-opening-of-the-no.html?id=526442

3. By: Minister of Petroleum and Energy, Terje Riis-Johansen

Official Inauguration

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles-by-the-minister-of/2008/official-inauguration.html?id=525138

Tidligere olje- og energiminister Åslaug Haga

1. CCS projects in Norway

http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/aktuelt/taler_ artikler/minister/olje--og-energiminister-aslaug-haga/2008-2-2/ccs-projects-in-norway.html?id=502599

2. The Norwegian Continental Shelf in the Context of Climate Change

Åslaug Haga, Minister of Petroleum and Energy at the Sanderstølen

Energy Policy Foundation, 8 February 2008 - meget illustrerende

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles-2/2008/The-Norwegian-Continental-Shelf-in-the-C.html?id=500797

3. Opening speech, OG 21 Forum, Universitetet i Oslo, 26.10. 2007

http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/aktuelt/taler_ artikler/minister/olje--og-energiminister-aslaug-haga/2007-4/Opening-speech-OG-21-Forum-Universitetet.html?id=487261

Tidligere olje- og energiminister Odd Roger Enoksen

1. Opening speech at the 2nd IEA/CSLF Workshop in Oslo

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/Opening-speech-at-the-2nd-IEACSLF-Worksh.html?id=474692

2. Oslo, Voksenåsen 26 April 2007. The Norwegian Continental Shelf – perspectives for oil and gas offshore developments

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/The-Norwegian-Continental-Shelf--perspec.html?id=464206

3. Strategy for the high north: Perspectives for petroleum activities in the Barents Sea

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/Strategy-for-the-high-north-Perspectives.html?id=464063

4. Speech by Minister of Petroleum and Energy, Odd Roger Enoksen at Intsok's 10 years anniversary 23 April 2007. Intsok's 10 year anniversary

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/-The-Intsoks-10-years-anniversary.html?id=463960

5. Speech at the CSIS, Washington 28 March 2007. Perspectives on future energy supply

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/Perspectives-on-future-energy-supply.html?id=462102

6. Speech given by Odd Roger Enoksen, Minister of Petroleum and Energy at Mexico – Norway meeting on cooperation in the energy sector – 22 March 2007. Norway's Energy Profile

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/Norways-Energy-Profile.html?id=459272

7. Speech given by Odd Roger Enoksen, Minister of Petroleum and Energy – Sanderstølen 2007. Securing a stable and sustainable energy supply and demand.

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/Securing-a-stable-and-sustainable-energy.html?id=450301

8. Speech given by Odd Roger Enoksen, Minister of Petroleum and Energy – Kirkenes, 30.01.07. Perspectives for oil and gas offshore developments in the Barents Sea

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/Perspectives-for-oil-and-gas-offshore-de.html?id=448844

9. Petroleum resources as the major driving force in the Arctic. Speech given by Odd Roger Enoksen, Minister of Petroleum and Energy - Arctic Frontiers Conference, Tromsø, Monday 22 January 2007

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2007/Petroleum-resources-as-the-major-driving-force-in-the-Arctic.html?id=445673

10. Opening adress by Minister of Petroleum and Energy, Odd Roger Enoksen in New Dehli, 2.11.2006. Hydropower Development and Power Management

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/Hydropower-Development-and-Power-Managem.html?id=425670

11. Speech by Minister of Petroleum and Energy Mr. Odd Roger Enoksen at ONS, Stavanger 23. august 2006. Bridging the Energy Gap – The Norwegian Contribution

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/Bridging-the-Energy-Gap--The-Norwegian-C.html?id=420792

12. Speech by Minister of Petroleum and Energy Mr. Odd Roger Enoksen at the Oil and Gas Industry Global and Local Opportunities, Sildajazz seminar, 11 August 2006

A booming Norwegian petroleum industry

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/A-booming-Norwegian-petroleum-industry.html?id=420781

13. Speech given by Mr. Odd Roger Enoksen, Minister of Petroleum and Energy. 8th International Conference on Greenhouse Gas Control Technologies, Trondheim, Norway 19. June 2006. An Ambitious Policy for Carbon Dioxide Capture and Storage in Norway

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/An-Ambitious-Policy-for-Carbon-Dioxide-C.html?id=420776

14. Opening speech by Minister of Petroleum and Energy Mr. Odd Roger Enoksen, Oslo, Norway 12. June 2006. EURELECTRIC. Annual Convention and Conference

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/EURELECTRIC-.html?id=420774

15. Speech by Minister of Petroleum and Energy Mr. Odd Roger Enoksen: Panel intervention at the 2nd Session - 23 April 2006 – 10th IEF in Doha, Qatar.

Facing the Challenges of a New Era

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/Facing-the-Challenges-of-a-New-Era2.html?id=420763

16. Speech by Minister of Petroleum and Energy Mr. Odd Roger Enoksen: Panel intervention at the 3rd Session - 22 April 2006 - 2nd IEBF in Doha, Qatar.

Access to Energy – Markets, Technology and Capital

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/Access-to-Energy--Markets-Technology-and.html?id=420767

17. Speech by Minister of Petroleum and Energy Mr. Odd Roger Enoksen at Sanderstølen, 03.02.2006. Sanderstølen February 2006

http://www.regjeringen.no/en/dep/oed/whats-new/speeches-and-articles/the_minister/speeches-and-articles/2006/Sanderstolen-February-2006.html?id=420727

Miljøverndepartementet –miljø- og utviklingsminister Erik Solheim

1. Climate Change Policy in Norway. Minister of the Environment and International Development Speech at

the conference Global Warming Solutions for America, Berkeley University

<http://www.regjeringen.no/en/dep/md/About-the-Ministry/minister-of-the-environment-and-developm/Speeches-and-articles/2008/climate-change-policy-in-norway.html?id=499623>

2. Statement at the High Level Segment of the UN Bali-Conference on Climate Change, 13 December 2007

Mr. Erik Solheim, Minister of the Environment and International Development

<http://www.regjeringen.no/en/dep/md/About-the-Ministry/minister-of-the-environment-and-developm/Speeches-and-articles/2007/Statement-at-the-High-Level-Segment-of-t.html?id=493901>

Tidligere miljøvernminister Helen Bjørnøy

1. CO2 Capture, Transport and Storage. Speech at The 4th Trondheim Conference on CO2 Capture, Transport and Storage

http://www.regjeringen.no/en/tidligere_statsraader/the-minister-of-the-environment-helen-bj/Speeches-and-articles/2007/CO2-Capture-Transport-and-Storage.html?id=485845

2. Environment & Climate Friendly Business Action. Speech at Partnerships for Sustainable Development the Oslo Conference on Good Governance and Social and Environmental Responsibility

http://www.regjeringen.no/en/tidligere_statsraader/the-minister-of-the-environment-helen-bj/Speeches-and-articles/2007/Environment--Climate-Friendly-Business-A.html?id=461845

3. Deep emission cuts urgent. Keynote speech at COP 12 by Minister of the Environment Ms Helen Bjørnøy, November 15, 2006.

http://www.regjeringen.no/en/tidligere_statsraader/the-minister-of-the-environment-helen-bj/Speeches-and-articles/2006/Deep-emission-cuts-urgent.html?id=430220

4. Some Big Issues of Our Time. Lecture at Tsinghua University, Beijing September 27, 2006

http://www.regjeringen.no/en/tidligere_statsraader/the-minister-of-the-environment-helen-bj/Speeches-and-articles/2006/Some-Big-Issues-of-Our-Time.html?id=420797